T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İSTANBUL BOĞAZI ANADOLU YAKASI İSKELE MEYDANLARI

Tuba UZUN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Bina Araştırma ve Planlama Yüksek Lisans Programı

Danışman

Doç. Dr. Funda KERESTECİOĞLU

Temmuz, 2019

T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İSTANBUL BOĞAZI ANADOLU YAKASI İSKELE MEYDANLARI

Tuba UZUN tarafından hazırlanan tez çalışması çalışması 08.07.2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Bina Araştırma ve Planlama Yüksek Lisans Programı **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Funda KERESTECİOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi

Danışman

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Funda KERESTECİOĞLU
Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Dr. Öğr. Üyesi Pınar Sipahi
Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Doç. Dr. Meltem Vatan
Bahçeşehir Üniversitesi _____

Danışmanım Doç. Dr. Funda KERESTECİOĞLU sorumluluğunda tarafımca hazırlanan İstanbul Boğazı Anadolu Yakası İskele Meydanları başlıklı çalışmada veri toplama ve veri kullanımında gerekli yasal izinleri aldığımı, diğer kaynaklardan aldığım bilgileri ana metin ve referanslarda eksiksiz gösterdiğimi, araştırma verilerine ve sonuçlarına ilişkin çarpıtma ve/veya sahtecilik yapmadığımı, çalışmam süresince bilimsel araştırma ve etik ilkelerine uygun davrandığımı beyan ederim. Beyanımın aksinin ispatı halinde her türlü yasal sonucu kabul ederim.

Tuba UZUN

İmza

Bu çalışma, Yıldız Teknik Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje Koordinatörlüğü' nün 1245A numaralı projesi ile desteklenmiştir.

Aileme

Eşime ve Kızıma

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitim sürecim, konu seçimi, yönlendirme ve bilgilendirme açısından, çalışma sürecinde desteğini ve mesleki birikimleriyle yardımlarını esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Funda KERESTECİOĞLU'na,

Hayatımın her alanında olduğu gibi bu süreçte de maddi ve manevi beni destekleyen babam Fehmi İŞLEK'e, annem Kadriye İŞLEK'e, kız kardeşim Büşra İŞLEK'e, eşim Talha Kemal UZUN'a, kızım Mihrimah UZUN'a ve kuzenlerim Osman ve Işıl KESBİÇ'e çok teşekkür ederim.

Tuba UZUN

İÇİNDEKİLER

ŞEKİL LİSTESİ 13
TABLO LİSTESİ 24
ÖZET 25
ABSTRACT 28
1 Giriş 31
1.1 Literatür Özeti 31
1.2 Tezin Amacı 34
1.3 Yöntem ve Orijinal Katkı 35
1.4 Hipotez 36
2 Kentsel Bir Mekan Olarak İskele Meydanları ve Mimari Açıdan İncelenmesi 37
2.1 Mekan 37
2.1.1 Kentsel Mekan 38
2.1.2 Kıyı Mekanı 39
2.2 Meydan ve İskele Meydanı 40
2.2.1 Meydanı Oluşturan Bileşenler 41
2.2.2 İskele Meydanını Oluşturan Mimari Eleman ve Fonksiyonlar 42
2.2.3 İskele Meydanında Ölçek ve Oran 43
2.3 Bölüm Sonucu 43
3 Boğaziçi İskele Meydanlarını Etkileyen Veriler 45
3.1 Boğaziçi'nin Fiziki Yapısı 45
3.2 Boğaziçi'nin Tarihsel Gelişimi ve Meydanları 46
3.3 Boğaziçi'nde Ulaşım 47
3.4 Boğaziçi'ne Yönelik Mevzuatlar 48

3.5 Bölüm Sonucu 49

4 Anadolu Yakası İskele Meydanları'nın Yapı ve İşlev Üzerinden Mekansal Dönüşümlerinin Tespiti 51

4.1 Kuzguncuk İskele Meydanı Tarihçesi 52

4.1.1 Kuzguncuk İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A) 53

4.1.2 Kuzguncuk İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B) 54

4.1.3 Kuzguncuk İskele Binası (C) 55

4.1.4 Kuzguncuk İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D) 56

4.1.5 Kuzguncuk İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 09.30-10.00 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E) 57

4.1.6 Kuzguncuk İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi 59

4.2 Beylerbeyi İskele Meydanı ve Tarihçesi 61

4.2.1 Beylerbeyi İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A) 62

4.2.2 Beylerbeyi İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B) 63

4.2.3 Beylerbeyi İskele Binası (C) 64

4.2.4 Beylerbeyi İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D) 65

4.2.5 Beylerbeyi İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 10.00-10.30 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E) 66

4.2.6 Beylerbeyi İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi 68

4.3 Çengelköy İskele Meydanı ve Tarihçesi 70
4.3.1 Çengelköy İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A) 72
4.3.2 Çengelköy İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B) 73
4.3.3 Çengelköy İskele Binası (C) 74
4.3.4 Çengelköy İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D) 75
4.3.5 Çengelköy İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 10.30-11.00 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E) 76
4.3.6 Çengelköy İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi 78
4.4 Vaniköy İskele Meydanı ve Tarihçesi 80
4.4.1 Vaniköy İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A) 81
4.4.2 Vaniköy İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B) 82
4.4.3 Vaniköy İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (C) 83
4.4.4 Vaniköy İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 11.00-11.30 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (D) 84
4.4.5 Vaniköy İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi 86
4.5 Kandilli İskele Meydanı ve Tarihçesi 87
4.5.1 Kandilli İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A) 88

4.5.2 Kandilli İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B) 89
4.5.3 Kandilli Binası (C) 90
4.5.4 Kandilli İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D) 91
4.5.5 Kandilli İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 11.30-12.00 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E) 92
4.5.6 Kandilli İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi 94
4.6 Küçüksu İskele Meydanı ve Tarihçesi 96
4.6.1 Küçüksu İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A) 97
4.6.2 Küçüksu İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B) 98
4.6.3 Küçüksu İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (C) 99
4.6.4 Küçüksu İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 12.00-12.30 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (D) 100
4.6.5 Küçüksu Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi 102
4.7 Anadolu Hisarı İskele Meydanı ve Tarihçesi 104
4.7.1 Anadolu Hisarı İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A) 105
4.7.2 Anadolu Hisarı İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B) 106
4.7.3 Anadolu Hisarı İskele Binası (C) 107

4.7.4 Anadolu Hisarı İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D).....108

4.7.5 Anadolu Hisarı İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 12.30-13.00 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E).....109

4.7.6 Anadolu Hisarı İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi.....111

4.8 Kanlıca İskele Meydanı ve Tarihçesi.....113

4.8.1 Kanlıca İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A).....114

4.8.2 Kanlıca İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B).....115

4.8.3 Kanlıca İskele Binası.....116

4.8.4 Kanlıca İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D).....117

4.8.5 Kanlıca İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 13.00-13.30 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E).....118

4.8.6 Kanlıca İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi.....120

4.9 Çubuklu İskele Meydanı ve Tarihçesi.....122

4.9.1 Çubuklu İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A).....123

4.9.2 Çubuklu İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B).....124

4.9.3 Çubuklu İskele Binası (C).....125

4.9.4 Çubuklu İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D).....126

4.9.5 Çubuklu İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 13.30-14.00 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E) 127

4.9.6 Çubuklu İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi 129

4.10 Paşabahçe İskele Meydanı ve Tarihçesi 131

4.10.1 Paşabahçe İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A) 132

4.10.2 Paşabahçe İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B) 133

4.10.3 Paşabahçe İskele Binası (C) 134

4.10.4 Paşabahçe İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D) 135

4.10.5 Paşabahçe İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 14.00-14.30 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E) 136

4.10.6 Paşabahçe İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi 138

4.11 Beykoz İskele Meydanı ve Tarihçesi 140

4.11.1 Beykoz İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A) 141

4.11.2 Beykoz İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B) 142

4.11.3 Beykoz İskele Binası (C) 143

4.11.4 Beykoz İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D) 144

4.11.5 Beykoz İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 14.30-15.00 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E) 145

4.11.6 Beykoz İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi....147
4.12 Anadolu Kavağı İskele Meydanı ve Tarihçesi....149
4.12.1 Anadolu Kavağı İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A)....150
4.12.2 Anadolu Kavağı İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B)....151
4.12.3 Anadolu Kavağı İskele Binası (C)....152
4.12.4 Anadolu Kavağı İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D)....153
4.12.5 Anadolu Kavağı İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 15.00-15.30 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E)....154
4.12.6 Anadolu Kavağı İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi....156
4.13 Bölüm Sonucu....157
5 Sonuç ve Öneriler....158
Kaynakça....166
Tezden Üretilmiş Yayınlar....171

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1 İstanbul Boğazı Anadolu Yakası İskele Meydanlarının yol, deniz, cami, iskele yapısını kapsayan mekansal analizi 42
Şekil 2.2 Beylerbeyi İskele Meydanı kesiti 43
Şekil 4.1 İstanbul Boğazı İskele Meydanları 51
Şekil 4.2 1930 tarihli Pervititch Kuzguncuk haritası 53
Şekil 4.3 1970 tarihli Kuzguncuk hava fotoğrafı 53
Şekil 4.4 1982 tarihli Kuzguncuk hava fotoğrafı 53
Şekil 4.5 2014 tarihli Kuzguncuk halihazır plan çalışması 53
Şekil 4.6 2018 tarihli Kuzguncuk uydu görüntüsü 53
Şekil 4.7 Kuzguncuk AA kesiti 54
Şekil 4.8 Kuzguncuk S1 silüeti 54
Şekil 4.9 Kuzguncuk S2 silüeti 54
Şekil 4.10 Kuzguncuk S3 silüeti 54
Şekil 4.11 Kuzguncuk İskele Binası (2018) 55
Şekil 4.12 Kuzguncuk İskele Binası (2018) 55
Şekil 4.13 Kuzguncuk İskele Binası planları 55
Şekil 4.14 Kuzguncuk İskele Binası AA kesiti 55
Şekil 4.15 Kuzguncuk İskele Binası denizden görünüş 55
Şekil 4.16 Kuzguncuk İskele Binası görünüş 55
Şekil 4.17 Kuzguncuk İskele Binası (1900'ler) 56
Şekil 4.18 Kuzguncuk İskele Binası fotoğraf 56
Şekil 4.19 Kuzguncuk İskele Binası (tarih bilinmiyor) 56
Şekil 4.20 Kuzguncuk İskele Binası (2018) 56
Şekil 4.21 Kuzguncuk İskele Binası (tarih bilinmiyor) 56
Şekil 4.22 Kuzguncuk İskele Binası (2018) 56
Şekil 4.23 Kuzguncuk İskele Meydanı (1928-1940) 56
Şekil 4.24 Kuzguncuk İskele Meydanı (2018) 56
Şekil 4.25 Kuzguncuk İskele Meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası 57
Şekil 4.26 Kuzguncuk 23.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 57
Şekil 4.27 Kuzguncuk 27.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 57
Şekil 4.28 Kuzguncuk 20.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 58

Şekil 4.29 Kuzguncuk 24.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 58
Şekil 4.30 Kuzguncuk 22.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 58
Şekil 4.31 Kuzguncuk 25.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 58
Şekil 4.32 1930 tarihli Anadolu Ciheti Beylerbeyi haritası 62
Şekil 4.33 1970 tarihli Beylerbeyi hava fotoğrafı 62
Şekil 4.34 1982 tarihli Beylerbeyi hava fotoğrafı 62
Şekil 4.35 2014 tarihli Beylerbeyi halihazir plan çalışması 62
Şekil 4.36 2018 tarihli Beylerbeyi uydu görüntüsü 62
Şekil 4.37 Beylerbeyi AA kesiti 63
Şekil 4.38 Beylerbeyi S1 silüeti 63
Şekil 4.39 Beylerbeyi S2 silüeti 63
Şekil 4.40 Beylerbeyi S3 silüeti 63
Şekil 4.41 Beylerbeyi İskele Meydanı (2018) 64
Şekil 4.42 Beylerbeyi İskele Binası (2018) 64
Şekil 4.43 Beylerbeyi İskele Binası planı 64
Şekil 4.44 Beylerbeyi İskele Binası AA kesiti 64
Şekil 4.45 Beylerbeyi İskele Binası denizden görünüş 64
Şekil 4.46 Beylerbeyi İskele Binası görünüş 64
Şekil 4.47 Beylerbeyi İskele Meydanı (1915) 65
Şekil 4.48 Beylerbeyi İskele Meydanı (2018) 65
Şekil 4.49 Beylerbeyi İskele Binası (tarih bilinmiyor) 65
Şekil 4.50 Beylerbeyi İskele Binası (2018) 65
Şekil 4.51 Beylerbeyi Cami (tarih bilinmiyor) 65
Şekil 4.52 Beylerbeyi Cami (2018) 65
Şekil 4.53 Beylerbeyi Çeşme (Tarih bilinmiyor) 65
Şekil 4.54 Beylerbeyi Çeşme (2018) 65
Şekil 4.55 Beylerbeyi İskele Meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası 66
Şekil 4.56 Beylerbeyi 23.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 66
Şekil 4.57 Beylerbeyi 27.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 66
Şekil 4.58 Beylerbeyi 20.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 67
Şekil 4.59 Beylerbeyi 24.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 67
Şekil 4.60 Beylerbeyi 22.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 67
Şekil 4.61 Beylerbeyi 25.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 67

Şekil 4.62 1930 tarihli Anadolu Ciheti Çengelköy haritası 72
Şekil 4.63 1970 tarihli Çengelköy hava fotoğrafı 72
Şekil 4.64 1982 tarihli Çengelköy hava fotoğrafı 72
Şekil 4.65 2014 tarihli Çengelköy halihazır plan çalışması 72
Şekil 4.66 2018 tarihli Çengelköy uydu görüntüsü 72
Şekil 4.67 Çengelköy AA kesiti 73
Şekil 4.68 Çengelköy S1 silüeti 73
Şekil 4.69 Çengelköy S2 silüeti 73
Şekil 4.70 Çengelköy İskele Binası denizden (2018) 74
Şekil 4.71 Çengelköy İskele Binası (2018) 74
Şekil 4.72 Çengelköy İskele Binası planı 74
Şekil 4.73 Çengelköy İskele Binası AA kesiti 74
Şekil 4.74 Çengelköy İskele Binası denizden görünüş 74
Şekil 4.75 Çengelköy İskele Binası görünüş 74
Şekil 4.76 Çengelköy İskele Meydanı (tarih bilinmiyor) 75
Şekil 4.77 Çengelköy İskele Meydanı (2018) 75
Şekil 4.78 Çengelköy İskele Binası (tarih bilinmiyor) 75
Şekil 4.79 Çengelköy İskele Binası (2018) 75
Şekil 4.80 Çengelköy İskele Binası (tarih bilinmiyor) 75
Şekil 4.81 Çengelköy İskele Binası (2018) 75
Şekil 4.82 Çengelköy İskele Meydanı (1993) 75
Şekil 4.83 Çengelköy İskele Meydanı (2018) 75
Şekil 4.84 Çengelköy İskele Meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası 76
Şekil 4.85 Çengelköy 23.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 76
Şekil 4.86 Çengelköy 27.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 76
Şekil 4.87 Çengelköy 20.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 77
Şekil 4.88 Çengelköy 24.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 77
Şekil 4.89 Çengelköy 22.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 77
Şekil 4.90 Çengelköy 25.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 77
Şekil 4.91 1930 tarihli Anadolu Ciheti Vaniköy haritası 81
Şekil 4.92 1970 tarihli Vaniköy hava fotoğrafı 81
Şekil 4.93 1982 tarihli Vaniköy hava fotoğrafı 81
Şekil 4.94 2014 tarihli Vaniköy halihazır plan çalışması 81

Şekil 4.95 2018 tarihli Vaniköy uydu görüntüsü 81
Şekil 4.96 Vaniköy AA kesiti 82
Şekil 4.97 Vaniköy S1 silüeti 82
Şekil 4.98 Vaniköy S2 silüeti 82
Şekil 4.99 Vaniköy İskele Meydanı (tarih bilinmiyor) 83
Şekil 4.100 Vaniköy İskele Meydanı (2018) 83
Şekil 4.101 Vaniköy İskele Binası (tarih bilinmiyor) 83
Şekil 4.102 Vaniköy İskele Binası (tarih bilinmiyor) 83
Şekil 4.103 Vaniköy Cami (tarih bilinmiyor) 83
Şekil 4.104 Vaniköy Cami (2018) 83
Şekil 4.105 Vaniköy İskele Meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası 84
Şekil 4.106 Vaniköy 23.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 84
Şekil 4.107 Vaniköy 27.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 84
Şekil 4.108 Vaniköy 20.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 85
Şekil 4.109 Vaniköy 24.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 85
Şekil 4.110 Vaniköy 22.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 85
Şekil 4.111 Vaniköy 25.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 85
Şekil 4.112 1930 tarihli Anadolu Ciheti Kandilli haritası 88
Şekil 4.113 1970 tarihli Kandilli hava fotoğrafı 88
Şekil 4.114 1982 tarihli Kandilli hava fotoğrafı 88
Şekil 4.115 2014 tarihli Kandilli halihazir plan çalışması 88
Şekil 4.116 2018 tarihli Kandilli uydu görüntüsü 88
Şekil 4.117 Kandilli AA kesiti 89
Şekil 4.118 Kandilli S1 silüeti 89
Şekil 4.119 Kandilli S2 silüeti 89
Şekil 4.120 Kandilli İskele Binası (2018) 90
Şekil 4.121 Kandilli İskele Binası (2018) 90
Şekil 4.122 Kandilli İskele Binası planı 90
Şekil 4.123 Kandilli İskele Binası AA kesiti 90
Şekil 4.124 Kandilli İskele Binası denizden görünüş 90
Şekil 4.125 Kandilli İskele Binası görünüş 90
Şekil 4.126 Kandilli İskele Meydanı (1877) 91
Şekil 4.127 Kandilli İskele Meydanı (2018) 91

Şekil 4.128 Kandilli İskele Binası (tarih bilinmiyor) 91
Şekil 4.129 Kandilli İskele Binası (2018) 91
Şekil 4.130 Kandilli İskele Binası (tarih bilinmiyor) 91
Şekil 4.131 Kandilli İskele Binası (2018) 91
Şekil 4.132 Kandilli İskele Meydanı (1871) 91
Şekil 4.133 Kandilli İskele Meydanı (2018) 91
Şekil 4.134 Kandilli İskele Meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası 92
Şekil 4.135 Kandilli 23.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 92
Şekil 4.136 Kandilli 27.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 92
Şekil 4.137 Kandilli 20.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 93
Şekil 4.138 Kandilli 24.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 93
Şekil 4.139 Kandilli 22.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 93
Şekil 4.140 Kandilli 25.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 93
Şekil 4.141 1930 tarihli Anadolu Ciheti Küçüksu haritası 97
Şekil 4.142 1970 tarihli Küçüksu hava fotoğrafı 97
Şekil 4.143 1982 tarihli Küçüksu hava fotoğrafı 97
Şekil 4.144 2014 tarihli Küçüksu halihazir plan çalışması 97
Şekil 4.145 2018 tarihli Küçüksu uydu görüntüsü 97
Şekil 4.146 Küçüksu AA kesiti 98
Şekil 4.147 Küçüksu S1 silüeti 98
Şekil 4.148 Küçüksu S2 silüeti 98
Şekil 4.149 Küçüksu S3 silüeti 98
Şekil 4.150 Küçüksu İskele Meydanı (tarih bilinmiyor) 99
Şekil 4.151 Küçüksu İskele Meydanı (2018) 99
Şekil 4.152 Küçüksu Kasrı (tarih bilinmiyor) 99
Şekil 4.153 Küçüksu Kasrı (2018) 99
Şekil 4.154 Küçüksu İskelesine geçiş (2017) 99
Şekil 4.155 Küçüksu İskelesine geçiş (2019 99
Şekil 4.156 Küçüksu iskele meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası 100
Şekil 4.157 Küçüksu 23.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 100
Şekil 4.158 Küçüksu 27.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 100
Şekil 4.159 Küçüksu 20.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 101
Şekil 4.160 Küçüksu 24.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 101

Şekil 4.161 Küçüksu 22.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 101
Şekil 4.162 Küçüksu 25.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 101
Şekil 4.163 1930 tarihli Anadolu Ciheti Anadolu Hisarı haritası 105
Şekil 4.164 1970 tarihli Anadolu Hisarı hava fotoğrafı 105
Şekil 4.165 1982 tarihli Anadolu Hisarı hava fotoğrafı 105
Şekil 4.166 2014 tarihli Anadolu Hisarı halihazir plan çalişması 105
Şekil 4.167 2018 tarihli Anadolu Hisarı uydu görüntüsü 105
Şekil 4.168 Anadolu Hisarı AA kesiti 106
Şekil 4.169 Anadolu Hisarı S1 silüeti 106
Şekil 4.170 Anadolu Hisarı S2 silüeti 106
Şekil 4.171 Anadolu Hisarı İskele Binası (2018) 107
Şekil 4.172 Anadolu Hisarı İskele Binası (2018) 107
Şekil 4.173 Anadolu Hisarı İskele Binası planı 107
Şekil 4.174 Anadolu Hisarı İskele Binası AA kesiti 107
Şekil 4.175 Anadolu Hisarı İskele Binası denizden görünüş 107
Şekil 4.176 Anadolu Hisarı İskele Binası görünüş 107
Şekil 4.177 Anadolu Hisarı İskele Meydanı (tarih bilinmiyor) 108
Şekil 4.178 Anadolu Hisarı İskele Meydanı (2018) 108
Şekil 4.179 Anadolu Hisarı İskele Binası (tarih bilinmiyor) 108
Şekil 4.180 Anadolu Hisarı İskele Binası (2018) 108
Şekil 4.181 Anadolu Hisarı İskele Binası (tarih bilinmiyor) 108
Şekil 4.182 Anadolu Hisarı İskele Binası (2018) 108
Şekil 4.183 Anadolu Hisarı Cami (tarih bilinmiyor) 108
Şekil 4.184 Anadolu Hisarı Cami (2018) 108
Şekil 4.185 Anadolu Hisarı İskele Meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası 109
Şekil 4.186 Anadolu Hisarı 23.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 109
Şekil 4.187 Anadolu Hisarı 27.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 109
Şekil 4.188 Anadolu Hisarı 20.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 110
Şekil 4.189 Anadolu Hisarı 24.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 110
Şekil 4.190 Anadolu Hisarı 22.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 110
Şekil 4.191 Anadolu Hisarı 25.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 110
Şekil 4.192 1930 tarihli Anadolu Ciheti Kanlıca haritası 114

Şekil 4.193 1970 tarihli Kanlıca hava fotoğrafı 114
Şekil 4.194 1982 tarihli Kanlıca hava fotoğrafı 114
Şekil 4.195 2014 tarihli Kanlıca halihazir plan çalışması 114
Şekil 4.196 2018 tarihli Kanlıca uydu görüntüsü 114
Şekil 4.197 Kanlıca AA kesiti 115
Şekil 4.198 Kanlıca S1 silüeti 115
Şekil 4.199 Kanlıca S2 silüeti 115
Şekil 4.200 Kanlıca S3 silüeti 115
Şekil 4.201 Kanlıca İskele Binası (2018) 116
Şekil 4.202 Kanlıca İskele Binası (2018) 116
Şekil 4.203 Kanlıca İskele Binası planı 116
Şekil 4.204 Kanlıca İskele Binası AA kesiti 116
Şekil 4.205 Kanlıca İskele Binası denizden görünüş 116
Şekil 4.206 Kanlıca İskele Binası görünüş 116
Şekil 4.207 Kanlıca İskele Meydanı (tarih bilinmiyor) 117
Şekil 4.208 Kanlıca İskele Meydanı (2018) 117
Şekil 4.209 Kanlıca İskele Binası (tarih bilinmiyor) 117
Şekil 4.210 Kanlıca İskele Binası (2018) 117
Şekil 4.211 Kanlıca İskele Meydanı (tarih bilinmiyor) 117
Şekil 4.212 Kanlıca İskele Meydanı (2018) 117
Şekil 4.213 Kanlıca Cami (2018) 117
Şekil 4.214 Kanlıca Gazi İskender Paşa Türbesi (2018) 117
Şekil 4.215 Kanlıca İskele Meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası 118
Şekil 4.216 Kanlıca 23.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 118
Şekil 4.217 Kanlıca 27.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 118
Şekil 4.218 Kanlıca 20.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 119
Şekil 4.219 Kanlıca 24.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 119
Şekil 4.220 Kanlıca 22.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 119
Şekil 4.221 Kanlıca 25.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 119
Şekil 4.222 1930 tarihli Anadolu Ciheti Çubuklu haritası 123
Şekil 4.223 1970 tarihli Çubuklu hava fotoğrafı 123
Şekil 4.224 1982 tarihli Çubuklu hava fotoğrafı 123
Şekil 4.225 2014 tarihli Çubuklu halihazir plan çalışması 123

Şekil 4.226 2018 tarihli Çubuklu uydu görüntüsü 123
Şekil 4.227 Çubuklu AA kesiti....124
Şekil 4.228 Çubuklu S1 silüeti....124
Şekil 4.229 Çubuklu S2 silüeti....124
Şekil 4.230 Çubuklu İskele Binası (2018) 125
Şekil 4.231 Çubuklu İskele Binası (2018) 125
Şekil 4.232 Çubuklu İskele Binası planı....125
Şekil 4.233 Çubuklu İskele Binası AA kesiti....125
Şekil 4.234 Çubuklu İskele Binası denizden görünüş....125
Şekil 4.235 Çubuklu İskele Binası görünüş 125
Şekil 4.236 Çubuklu İskele Meydanı (tarih bilinmiyor) 126
Şekil 4.237 Çubuklu İskele Meydanı (2018) 126
Şekil 4.238 Çubuklu İskele Binası (tarih bilinmiyor) 126
Şekil 4.239 Çubuklu İskele Binası (2018)....126
Şekil 4.240 Çubuklu İskele Binası (tarih bilinmiyor) 126
Şekil 4.241 Çubuklu İskele Binası (2018)....126
Şekil 4.242 Çubuklu Çekek Yeri (tarih bilinmiyor) 126
Şekil 4.243 Çubuklu İskele Meydanı (2018) 126
Şekil 4.244 Çubuklu İskele Meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası 127
Şekil 4.245 Çubuklu 23.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi....127
Şekil 4.246 Çubuklu 27.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi....127
Şekil 4.247 Çubuklu 20.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi....128
Şekil 4.248 Çubuklu 24.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi....128
Şekil 4.249 Çubuklu 22.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi....128
Şekil 4.250 Çubuklu 25.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi....128
Şekil 4.251 1930 tarihli Anadolu Ciheti Paşabahçe haritası....132
Şekil 4.252 1970 tarihli Paşabahçe hava fotoğrafı....132
Şekil 4.253 1982 tarihli Paşabahçe hava fotoğrafı....132
Şekil 4.254 2014 tarihli Paşabahçe halihazir plan çalışması....132
Şekil 4.255 2018 tarihli Paşabahçe uydu görüntüsü 132
Şekil 4.256 Paşabahçe AA kesiti 133
Şekil 4.257 Paşabahçe S1 silüeti....133
Şekil 4.258 Paşabahçe S2 silüeti....133

Şekil 4.259 Paşabahçe İskele Binası (2018) 134
Şekil 4.260 Paşabahçe İskele Binası (2018) 134
Şekil 4.261 Paşabahçe İskele Binası planı 134
Şekil 4.262 Paşabahçe İskele Binası AA kesiti 134
Şekil 4.263 Paşabahçe İskele Binası denizden görünüş 134
Şekil 4.264 Paşabahçe İskele Binası görünüş 134
Şekil 4.265 Paşabahçe İskele Meydanı (1889) 135
Şekil 4.266 Paşabahçe İskele Meydanı (2018) 135
Şekil 4.267 Paşabahçe İlk İskele Binası (1910) 135
Şekil 4.268 Paşabahçe İlk İskele Binası (2018) 135
Şekil 4.269 Paşabahçe İskele Binası (tarih bilinmiyor) 135
Şekil 4.270 Paşabahçe İskele Binası (2018) 135
Şekil 4.271 Paşabahçe Cami (2018) 135
Şekil 4.272 Paşabahçe İskele Meydanı (2018) 135
Şekil 4.273 Paşabahçe İskele Meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktasi 136
Şekil 4.274 Paşabahçe 23.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 136
Şekil 4.275 Paşabahçe 27.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 136
Şekil 4.276 Paşabahçe 20.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 137
Şekil 4.277 Paşabahçe 24.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 137
Şekil 4.278 Paşabahçe 22.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 137
Şekil 4.279 Paşabahçe 25.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 137
Şekil 4.280 1930 tarihli Anadolu Ciheti Beykoz haritası 141
Şekil 4.281 1970 tarihli Beykoz hava fotoğrafı 141
Şekil 4.282 1982 tarihli Beykoz hava fotoğrafı 141
Şekil 4.283 2014 tarihli Beykoz halihazir plan çalışması 141
Şekil 4.284 2018 tarihli Beykoz uydu görüntüsü 141
Şekil 4.285 Beykoz AA kesiti 142
Şekil 4.286 Beykoz S1 silüeti 142
Şekil 4.287 Beykoz S2 silüeti 142
Şekil 4.288 Beykoz İskele Binası (2018) 143
Şekil 4.289 Beykoz İskele Binası (2018) 143
Şekil 4.290 Beykoz İskele Binası planı 143
Şekil 4.291 Beykoz İskele Binası AA kesiti 143

Şekil 4.292 Beykoz İskele Binası denizden görünüş....143
Şekil 4.293 Beykoz İskele Binası görünüş....143
Şekil 4.294 Beykoz İskele Meydanı (1883) 144
Şekil 4.295 Beykoz İskele Meydanı (2018) 144
Şekil 4.296 Beykoz İskele Binası (2004) 144
Şekil 4.297 Beykoz İskele Binası (2018) 144
Şekil 4.298 Beykoz İskele Binası (2004) 144
Şekil 4.299 Beykoz İskele Binası (2018) 144
Şekil 4.300 Beykoz Cami (2018)....144
Şekil 4.301 Beykoz On Çeşme (2018)....144
Şekil 4.302 Beykoz İskele Meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası 145
Şekil 4.303 Beykoz 23.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi....145
Şekil 4.304 Beykoz 27.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi....145
Şekil 4.305 Beykoz 20.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi....146
Şekil 4.306 Beykoz 24.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi....146
Şekil 4.307 Beykoz 22.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi....146
Şekil 4.308 Beykoz 25.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi....146
Şekil 4.309 1930 tarihli Anadolu Ciheti Anadolu Kavağı haritası 150
Şekil 4.310 1970 tarihli Anadolu Kavağı hava fotoğrafı....150
Şekil 4.311 1982 tarihli Anadolu Kavağı hava fotoğrafı....150
Şekil 4.312 2014 tarihli Anadolu Kavağı halihazir plan çalışması 150
Şekil 4.313 2018 tarihli Anadolu Kavağı uydu görüntüsü 150
Şekil 4.314 Anadolu Kavağı AA kesiti....151
Şekil 4.315 Anadolu Kavağı S1 silüeti 151
Şekil 4.316 Anadolu Kavağı S2 silüeti 151
Şekil 4.317 Anadolu Kavağı İskele Binası (2018) 152
Şekil 4.318 Anadolu Kavağı İskele Binası (2018) 152
Şekil 4.319 Anadolu Kavağı İskele Binası planı....152
Şekil 4.320 Anadolu Kavağı İskele Binası AA kesiti 152
Şekil 4.321 Anadolu Kavağı İskele Binası denizden görünüş....152
Şekil 4.322 Anadolu Kavağı İskele Binası görünüş....152
Şekil 4.323 Anadolu Kavağı İskele Meydanı (1940) 157
Şekil 4.324 Anadolu Kavağı İskele Meydanı (2018) 157

Şekil 4.325 Anadolu Kavağı İskele Binası (1975-1985) 153
Şekil 4.326 Anadolu Kavağı İskele Binası (2018) 153
Şekil 4.327 Anadolu Kavağı İskele Binası (1975-1985) 153
Şekil 4.328 Anadolu Kavağı İskele Binası (2018) 153
Şekil 4.329 Anadolu Kavağı Cami (2018) 153
Şekil 4.330 Anadolu Kavağı Çeşme (2018) 153
Şekil 4.331 Anadolu Kavağı İskele Meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktasi 154
Şekil 4.332 Anadolu Kavağı 23.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 154
Şekil 4.333 Anadolu Kavağı 27.08.2017 tarihli fotoğraf çekimi 154
Şekil 4.334 Anadolu Kavağı 20.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 155
Şekil 4.335 Anadolu Kavağı 24.09.2017 tarihli fotoğraf çekimi 155
Şekil 4.336 Anadolu Kavağı 22.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 155
Şekil 4.337 Anadolu Kavağı 25.10.2017 tarihli fotoğraf çekimi 155

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1 Kentsel açık mekanların tipolojisi (19), (20) 39

Tablo 2.2 İskele meydanlarını tanımlamada kullanılan mimari öğeler (28)..... 41

Tablo 4.1 İstanbul Boğazı Anadolu Yakası İskele Meydanlarının mimari elemanları 162

ÖZET

İSTANBUL BOĞAZI ANADOLU YAKASI İSKELE MEYDANLARI

Tuba UZUN

Mimarlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Funda KERESTECİOĞLU

İstanbul, Türkiye'nin ve dünyanın en önemli sosyo-ekonomik, kültürel ve turistik merkezlerinden biridir. Cumhuriyet öncesi imparatorlukların tarihi başkenti olması sebebiyle sosyo-kültürel mirası barındırmakta ve kentsel alanlarında yansıtmaktadır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında hızlanan büyüme sebebiyle şehir fiziksel ve sosyal dönüşüme girmiştir. Yaşanan dönüşüm ile birlikte kentsel alanlarda bulunan mimari, geleneksel ve sosyal öğeler farklılıklar göstersede önemli ölçüde korunmuştur. Kıyı mekanları ve iskele meydanları deniz ulaşımını kullanan aynı zamanda toplanma, bekleme, karşılama veya denizi seyretme gibi eylemlere cevap veren, kent boşluklarıdır. Aynı zamanda yapıldığı dönemin toplumsal ihtiyaçları göz önünde bulundurularak yapılmış olup, bazıları işlev ve varlıklarını günümüze taşırken bazıları zaman içerisinde değişime uğramış veya yok olmuştur.

Yapılan tez çalışmasının amacı; İstanbul Boğazı Anadolu Yakasında bulunan Kuzguncuk, Beylerbeyi, Çengelköy, Vaniköy, Kandilli, Küçüksu, Anadolu Hisarı, Kanlıca, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz ve Anadolu Kavağı olmak üzere toplam 12 adet iskele meydanı niteliğini taşıyan alanların rekreasyonel ihtiyaçlardan doğan yapılanma baskıları ile özelliklerini kaybetme riskini araştırmaktır. Çalışma iskele meydanlarını kentsel bir değer olarak ele almıştır ve iskele meydanlarının zamana bağlı mekansal dönüşümleri kent tarihi kapsamında mimari elemanlar ve fonksiyonlar üzerinden incelenmiştir. Çalışmanın alt amaçları;

- Kentsel bir mekan olarak iskele meydanlarını mimari açıdan incelemek,
- Boğaziçi'nin fiziki yapısını, tarihsel gelişimini, ulaşım yapısını ve mevzuatlarını incelemek ve iskele meydanlarının yapılarını (bina) ve işlevlerini nasıl etkilediğini araştırmak,

- Anadolu Yakası iskele meydanlarının yapı (bina) ve işlev üzerinden mekansal dönüşümlerini alan çalışması tespitleri ile incelemektir.

Çalışmada kullanılan yöntem; İskele meydanlarını oluşturan mimari eleman ve fonksiyonların belirlenmesi, Boğaziçi iskele meydanlarını etkileyen verileri ve kırılma noktalarını belirlenmesi, Boğaziçi iskele meydanları tarihçe çalışması, 1930, 1970, 1982, 2014 ve 2018 yıllarına ait harita, hava fotoğrafı, halihazır plan ve uydu görüntülerinin karşılaştırılması, 2018 yılında son halihazır çalışması üzerinde güncel gözlemlere dayalı tespit uygulamaları, her iskele meydanı için kesit ve silüet çalışmaları ve arşivlerden elde edilen tarihi fotoğraflar ile güncel saha fotoğrafları karşılaştırılması ve söz konusu iskele meydanlarının 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim 2017 tarihlerinde kullanım yoğunluğunun fotoğraf ve sayım ile tespitine ilişkin saha çalışmalarıdır.

Sonuç olarak tez çalışması kapsamında incelenen iskele meydanlarının bina, işlev, ölçek ve oran üzerinden yapılan alan çalışmaları neticesinde;

İskele meydanları yapı (bina) üzerinden incelendiğinde;

- İskele meydanlarının yoğun kullanımından dolayı yapılaşma artmıştır, işletmelerden dolayı ilave çıkma mekanlar eklenmiştir.
- İskele meydanı çevresinde bulunan ticari işletmeler meydanı ve kaldırımları gasp etmişlerdir ve ziyaretçilerin maddi bir bedel ödemeden iskele meydanlarında vakit geçireceği mekanlar azalmıştır.
- Eski iskele binalarının taşıyıcı sistemi ve cephesi ahşaptır, günümüzdeki iskele binaları betonarme üzeri ahşap kaplama olarak tekrar yapılmıştır.
- İskele binasının önünde bulunan vapurun yanaştığı iskele kısmı önceden ahşap malzemeden yapılmış olup, günümüzde betonarme olarak değiştirilmiştir.
- Boğaziçi'nde ulaşım vapur ve motorlu taşıtlarla sağlandığı zamandan itibaren kayıkla ulaşım azalmıştır ve kayıkların çekildiği çekek yeri Çubuklu, Paşabahçe ve Beykoz hariç diğer iskele meydanlarında yok olmuştur.
- 1. ve 2. Boğaziçi köprülerinin yapılmasıyla birlikte iskele meydanlarına yakın olan Üsküdar-Beykoz sahil yolunda genişleme gözlenmiştir.
- Beylerbeyi, Çengelköy, Kandilli ve Kanlıca iskele meydanları, mimari elemanların birbirine yakınlığı açısından Boğaziçi iskele meydanı özelliğini koruyabilmiş iskele meydanlarıdır. İskele meydanları sahip olduğu mimari elemanları ve fonksiyonları büyük ölçüde korumuştur ayrıca mimari elemanlar birbirleriyle konum olarak yakın ilişki içerisindedirler.
- Kuzguncuk, Anadolu Hisarı, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz ve Anadolu Kavağı iskele meydanları mimari elemanları ve fonksiyonları büyük ölçüde korumuştur ancak mimari elemanlar birbirleriyle konum olarak yakın ilişki içerisinde değildirler.
- Vaniköy iskele binası kaldırılmıştır ve şehir hatları artık buraya uğramamaktadır, iskele binasının yok olmasıyla birlikte Vaniköy iskele meydanı olma özelliğini kaybetmiştir.
- Küçüksu iskele binasının kafeye dönüşmesiyle iskele meydanı olma özelliğini kaybetmiş olsa bile çevresindeki değerlerden dolayı hala önemli bir kentsel mekandır.

İskele meydanları işlev üzerinden incelendiğinde;

- İskele meydanında ulaşım ve ibadet fonksiyonlarının korunduğu gözlenmiştir.
- İskele meydanı çevresinde konut yapılarının büyük çoğunluğu kafe, restoran ve otel gibi ticari işletme olarak fonksiyon değiştirmiştir.

İskele meydanları ölçek ve oran üzerinden incelendiğinde;

- Boğaziçi iskele meydanını oluşturan mimari elemanlardan iskele binası, çınar, yalı, cami ve cami minaresinin birbirleri ile olan ölçek ve oranın korunduğu gözlenmiştir.
- Boğaziçi iskele meydanlarına yakın konuma yapılan Boğaziçi Köprüsü bağlantısı Üsküdar-Beykoz sahil yolu ardında yüksek katlı yapılaşma ile büyüyen şehrin iskele meydanları ile orantısız olduğu gözlenmiştir.

Mevcut iskele meydanları; İskele meydanı özelliklerini koruyanlar: Beylerbeyi, Çengelköy, Kandilli ve Kanlıca iskele meydanları, mimari eleman ve fonksiyonlara uzaklığı bakımından iskele meydanı olma özelliğini oluşturamayanlar: Kuzguncuk, Anadolu Hisarı, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz ve Anadolu Kavağı iskele meydanları, mimari elemanlar bakımından iskele binasını ve buna bağlı mekansal özelliklerini yitirenler: Vaniköy, mimari elemanların belirlediği iskele odaklı kentsel mekanlar: Küçüksu, olarak ayrılabilinmiştir.

Anahtar Kelimeler: Boğaziçi, Anadolu Yakası iskele meydanları, meydan, kıyı meydanı, mekansal dönüşüm.

ABSTRACT

PIER SQUARES AT THE ANATOLIAN SIDE OF THE BOSPHORUS IN ISTANBUL

Tuba UZUN

Department of Architecture

M.Sc. Thesis

Supervisor: Assoc.Prof. Dr. Funda KERESTECİOĞLU

Istanbul is one of the most important socio-economic, cultural and touristic centers in Turkey and the world. Since it is the historical capital of the empires before the Turkish Republic, it possesses a sociocultural heritage and it reflects this heritage to its urban areas. In the second half of the twentieth century, due to accelerated growth, the city underwent physical and social transformations. Along with the transformation, although they differ, the architectural, traditional and social elements in urban areas have been substantially preserved. Coastal spaces and pier squares are urban spaces that use marine transport and meet the needs for actions such as gathering, waiting, welcoming or sea sighting. Also, they were built considering the social needs of the period in which they were built, some of them carried their functions and presence to the present day whereas some of them have changed or disappeared in time.

The aim of the present thesis study was to investigate the risk of losing the characteristics of the areas which had the qualities of being pier squares in Kuzguncuk, Beylerbeyi, Çengelköy, Vaniköy, Kandilli, Küçüksu, Anadolu Hisarı, Kanlıca, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz and Anadolu Kavağı at the Anatolian side of Bosphorus, Istanbul, through their architectural elements and functions within the context of urban history due to the structural pressures arising from recreational needs. The study considered the pier squares as an urban value and the spatial transformations of the pier squares over time were examined through architectural elements and functions within the context of urban history. The sub-objectives of the study were;

- To examine the pier squares in terms of architecture as an urban space,
- To examine the physical structure, historical development, transportation structure and legislation of the Bosphorus and how it affects the structures and functions of the pier squares,

- To examine the spatial transformations of the pier squares at the Anatolian Side through the structure (building) and function by field studies.

The method used in the study comprises the determination of architectural elements and functions that make up pier squares, determination of the data affecting Bosphorus pier squares and breaking points, a historical study of Bosphorus pier squares, comparison of maps, aerial photographs, current plan and satellite images of 1930, 1970, 1982, 2014 and the current observations on the latest 2018 current study, cross-section and silhouette studies for each pier square and the comparison of historical photographs obtained from archives with current field photographs and the determination of the density of use of the pier squares on 25 and 27 August, 20 and 24 September, 22 and 25 October 2017 by photographing and counting.

As a result of the field studies on building, function, scale and ratio on pier squares which were examined within the scope of this thesis study, it was found that,

Examining the pier squares in terms of structure (building);

- Due to the intensive use of pier squares, the construction has increased and additional climbing places have been added due to the enterprises.
- Commercial enterprises in the vicinity of the pier square have usurped the square and the sidewalks, and the places where visitors will spend time in the pier squares without paying a material price have decreased.
- Old pier buildings are made of timber with structural system and facade, and today's pier buildings are rebuilt with a wooden covering on reinforced concrete.
- The pier part where the ferries dock in front of the pier building was made of wooden material and it has been changed to reinforced concrete today.
- Since the transportation in Bosphorus has been made by ferry and motor vehicles, boat access has decreased and the towing area where the boats are towed has been destroyed in pier squares except at Çubuklu, Paşabahçe and Beykoz.
- With the construction of the 1st and 2nd Bosphorus bridges, expansion was observed on the Üsküdar-Beykoz coastal road, which is close to the pier squares.
- Beylerbeyi, Çengelköy, Kandilli and Kanlıca pier squares maintained the characteristics of the Bosphorus pier square in terms of the proximity of the architectural elements. The pier squares have largely preserved the architectural elements and functions they possess and the architectural elements are in close relationship with each other in terms of location.
- Kuzguncuk, Anadolu Hisarı, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz and Anadolu Kavağı pier squares have largely preserved the architectural elements and functions, but the architectural elements are not in close relationship with each other in terms of location.
- Vaniköy pier building has been removed and the city lines do not visit here anymore. With the destruction of the pier building, Vaniköy has lost its distinction of being a pier square.

- Although Küçüksu pier has lost its pier square characteristic, with the transformation of the pier building into a cafe, it is still an important urban space due to the surrounding values.

Examining the pier squares in terms of function,

- It was observed that transportation and worship functions has been preserved in the pier square.
- The majority of residential buildings around the pier square have changed their function as commercial buildings such as cafes, restaurants and hotels.

Examining the pier squares in terms of scale and ratio,

- It was observed that the architectural elements that make up the Bosphorus pier square, the scale and ratio of the pier building, plane tree, waterside, mosque and mosque minaret have been preserved.
- The growing city with the high-rise constructions behind the Bosphorus Bridge connection Üsküdar-Beykoz coast road, which is close to the Bosphorus pier squares, was observed to be disproportionate to the pier squares of the city.

The existing pier squares can be classified as; Those could preserve having the characteristics of a pier square: Beylerbeyi, Çengelköy, Kandilli and Kanlıca pier squares, those could not preserve having the characteristics of a pier square in terms of their distance to architectural elements and functions: Kuzguncuk, Anadolu Hisarı, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz ve Anadolu Kavağı pier squares, those lost their pier building and their spatial characteristics in terms of architectural elements: Vaniköy, and that remains to be a pier-oriented urban space determined by architectural elements: Küçüksu.

Keywords: Bosphorus, Anatolian Side pier squares, square, coastal square, spatial transformation.

1
Giriş

Tarihi ve kültürel mirası barındıran, Asya ve Avrupa kıtalarında toprakları bulunan Boğaziçi şehirleşme, sanayileşme ve teknolojinin olumsuz etkileri karşısında sahip olduğu tarihi ve kültürel değerlerini kaybetmektedir. Çalışmada ele alınan sorun; Boğaziçi Anadolu yakası iskele meydanlarının zaman içerisinde yaşadığı olumsuz değişim ve iskele meydanlarını oluşturan mimari eleman ve fonksiyonların kaybolduğunun gözlenmeye başlanmasıdır. Boğaziçi iskele meydanlarının güncel durumu, kaybettiği ve koruduğu mimari elemanların ve fonksiyonların tespiti çalışmanın amacıdır.

1.1 Literatür Özeti

Kentsel mekanlar, bulundukları bölgelerde yaşayan insanların günlük yaşamlarında büyük önem taşıyan kentsel çevre öğeleridir. Meydanlar, çevresinde yaşayan veya bulundukları mekana gelen ziyaretçilerin bedensel ve zihinsel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri mekanlardır. Böylece kentsel mekanlar insanların bir araya gelerek sosyal etkinlik gösterebildiği ortamlardır [1]. Ancak dünya çapında şehirde yaşayan insan nüfusunun kontrolsüz ve hızla artması sonucu kentsel alanların yoğun ve verimsiz kullanımı ortaya çıkmıştır [2]. Kentsel alanların yoğun ve verimsiz kullanımında rol oynayan en önemli etmen iletişim teknolojileri ve ulaşım yeniliklerinin doğurduğu küreselleşmenin modern insanı yüksek tempolu, planlı yaşamaya itmesidir. Yüksek tempolu şekilde yaşayan insan meydanları yeni yaşam tarzına entegre ederek güncel sosyal gereksinimlerini kentsel alanlarda karşılamak için kullanmaya başlamıştır. Böylece meydanlar tarih boyunca toplum taleplerine cevap verecek değişimler geçirmiştir [3].

İstanbul tarih boyunca medeniyetlere ev sahipliği yapmış coğrafi konumundan dolayı batı ve doğuyu kültürel olarak benimsemiş şehirlerin önemli örnekleri arasındadır. Şehirin yerleşimi temelde tarihi yarım adada ve boğaz kıyısında konumlanan Boğaziçi olarak adlandırılan mekanlarda oluşmuştur. Söz konusu

mekanlar zaman içerisinde değişen ve/veya gelişen olgular (teknoloji, hizmet ve sosyal algı… ve benzeri) neticesinde değişime uğramıştır [4].

Araştırmanın çıkış noktası, tarihi kültürel ve mimari değerlere sahip olan Boğaziçi iskele meydanı niteliği taşıyan alanların zaman içerisinde gözlenen değişimin incelenmesi olmuştur.

2. bölümde Boğaziçi iskele meydanlarını kentsel ölçekte anlamak ve araştırma ölçeğindeki göstergeleri; bina ve işlev, belirlemek için mekan, kentsel mekan, kentsel mekanın tipolojisi, kıyı mekanı, meydan, meydanı oluşturan bileşenler, iskele meydanı, iskele meydanını oluşturan mimari elemanlar ve fonksiyonlar, iskele meydanında ölçek ve oran kavramları, Doğan Hasol "Mimarlık Cep Sözlüğü", Christian Norberg-Schulz "Space is The Machine: A Configurational Theory of Architecture", Bill Hillier "Space is the Machine", İmre Özbek Eren "Mimarlıkta Tasarım Yer İlişkisi Bağlamında "Yer"e Özgü Mimari Dilin Dönüşüm Sürecinde Yeniden Üretilmesi", Ali Madanipour "Urban Design And Dilemmas of Space", Kit Campbell Associates "Rethinking Open Space", Mehmet İnceoğlu "Kentsel Açık Mekânların Kalite Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: İstanbul Meydanlarının Incelenmesi", Haydar Karabey "Kıyı Mekanının Tanım, Ülkesel Kıyı Mekanının Düzenlenmesi için Bir Yöntem Önerisi", Pelin Gökgür " Kentsel Mekanda Kamusal Alanın Yeri", Sanem Çınar" Kentsel Tasarım Sürecinde Meydanlar" kaynaklarından incelenmiştir,

3. bölümde Boğaziçi iskele meydanlarını kentsel ölçekte etkileyen faktörleri belirlemek için Boğaziçi'nin fiziki yapısı, tarihsel gelişimi, ulaşım yapısı ve mevzuatları kavramlarını, İlhan Tekeli "İstanbul'un Planlanmasının ve Gelişmesinin Öyküsü" Ali Kılıç "Kıyıdan Geri Çekilme Sürecinde Kent-Kıyı İlişkisi, Kentsel Kıyı Tanımı ve Bu Kavrama Dayalı Kentsel Kıyı Gelişme Stratejileri: İstanbul Örneği", Serdar Paşaoğlu "İstanbul Boğazi'nin Genel Coğrafi Özellikleri", Çiğdem Aysu "Boğaziçi ve Çevresinin Doğal Yapısı", Sırrı Erinç "Doğal Ortam ve Sonuçları", Doğan Kuban " İstanbul'un Tarihi Yapısı", Semavi Eyice "Bizans Devrindeki Boğaziçi Hakkında Bazı Görüşler", Doğan Kuban "Osmanlılar Çağında Boğaziçi Yerleşmesi", Evren Müftüler "Boğaziçi İskelelerindekı İşlevsel Değişimin Mekansal Etkileri", Ali Kılıç, Oya Akın, Ercan Koç "Kıyı Alanlarına Yönelik Yasal Ve Yönetsel Çerçevenin

Planlama Yansımaları: Yasalar, Kurumlar Ve Parçalanmış Kıyı Mekanı" kaynaklarından incelenmiştir,

4. bölümde Anadolu Yakası iskele meydanlarının yapı ve işlev üzerinden mekansal dönüşümleri Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi ve yapılan Boğaziçi iskele meydanları tarihçe çalışması, harita, hava fotoğrafı, halihazır plan ve uydu görüntülerinin karşılaştırılması, güncel gözlemlere dayalı tespit uygulamaları, her iskele meydanı için kesit ve silüet çalışmaları, arşivlerden elde edilen tarihi fotoğraflar ile güncel saha fotoğrafları karşılaştırılması ve söz konusu iskele meydanlarının kullanım yoğunluğunun fotoğraf ve sayım ile tespitine ilişkin saha çalışmaları ile incelenmiştir.

Boğaziçi'nin yaşadığı değişime ilişkin bir tartışmanın başlatılması fikri İlhan Tekeli'nin "İstanbul'un Planlamasının ve Gelişmesinin Öyküsü" kitabının "Boğaziçinin Kültürel Mirası Üzerine Düşünceler" bölümünde özetlenmiştir. Boğaziçi'nin oluşumu 18. yy'da başlayıp esas olarak 19. yy'da oluşmuştur. Tamamlanan olgunun tarifi kısaca deniz kenarında bulunan yalılar ve yalı arkasındaki karasal alana uzanan, çoğu zaman mülk sahibinin himayesinde olan korulardır. Seyrek olan yerleşimler Boğaziçinin bir kısmını oluştururken Boğaziçini tamamlayan diğer öğeler ise Boğaziçi köyleri ve Boğaziçine uzanan vadilerdeki mesire yerleridir. Yerleşim alanlarının niteliğine bakıldığında yalı sahiplerinin ve Boğaziçi köylerinde yaşayanların doğaya olan katkısı ve tümleşik yaşantısı 19. yy'da tamamlanan Boğaziçinin yeşil görüntüsünü oluşturmuştur. 19. yy'da Boğaziçi'nin tüm ulaşım imkanları deniz seferlerine bağlı sistemlerle yürütülmüştür. Öncesinde küçük kayıklarla sağlanan ulaşım 1851 tarihinde Şirket-i Hayriye vapurlarının sefere başlaması ile daha fazla insanın Boğaziçi yakaları arasında seyahat etme imkanı bulmasını sağlamıştır. Ulaşımda gerçekleşen yenilik Boğaziçini daha ulaşılabilir kılarak, farklı sosyo-kültürel potansiyeldeki insanların Boğaziçi'ne ulaşabilmesini sağlamıştır [5], [30], [38], [39]. İstanbul'a Anadolu'dan gelen insanların önce tarihi yarım adaya sonrasında buradan Boğaziçi sahalarına yerleştiğini bildiren çalışmalara rastlanmıştır [6]. Farklı sosyo-kültürel potansiyele sahip insanların ortak yaşam alanına yerleşme talebi Boğaziçinin zamanla değişmesine korular ve Boğaziçi Köyleri gibi bileşenlerin tahrip olmasına sebebiyet

verdiği düşünülmektedir. Boğaziçinin zamana bağlı değişiminde göze çarpan bir başka önemli değişim ise Boğaziçi Köprü'sünün kullanıma açılmasıdır. Köprülerin Boğaziçi'nin tahrip olmasında çok yönlü etkisi olmuştur. Bunların başında köprülerin bağlantı yolları gelmektedir. Diğer bir husus ise tıpkı Şirket-i Hayriye vapurlarının sefere başladığı dönemde artış gösteren yolcu potansiyeli gibi köprü sayesinde etkinleşen kara yolu kullanımının artmasıdır [5], [30], [38], [39]. Ayrıca teknoloji, ekonomi ve politikaların belirlediği sanayileşme ve sanayinin desantralizasyonu süreci kıyı mekanları ve kıyı mekanlarının ardında yer alan kentsel alanların dönüşümlerine sebep olmuştur [7].

İstanbul Boğazı Anadolu Yakası'nda bulunan Kuzguncuk, Beylerbeyi, Çengelköy, Vaniköy, Kandilli, Küçüksu, Anadolu Hisarı, Kanlıca, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz ve Anadolu kavağı olmak üzere toplam 12 adet iskele meydanı niteliklerini taşıyan alanların 1930-2018 yılları arasında yaşadığı mekansal dönüşümler bina ve işlev üzerinden incelenmiştir.

1.2 Tezin Amacı

Tezin amacı; günümüz ve/veya tarihsel süreçte İstanbul Boğazı Anadolu Yakası'nda bulunan Kuzguncuk, Beylerbeyi, Çengelköy, Vaniköy, Kandilli, Küçüksu, Anadolu Hisarı, Kanlıca, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz ve Anadolu Kavağı olmak üzere toplam 12 adet iskele meydanı niteliklerini taşıyan alanların zamana bağlı mekansal dönüşümleri kent tarihi kapsamında mimari elemanlar ve fonksiyonlar üzerinden incelenmiştir.

Çalışmanın alt amaçları;

- Mekan tanımı nedir? Kentsel mekan tanımı ve kentsel açık alanların tipolojisi nedir? Kıyı mekanı tanımı nedir? Meydan tanımı nedir ve meydanı oluşturan bileşenler nelerdir? İskele meydanı tanımı nedir ve özellikle alan çalışmalarına temel oluşturacak olan iskele meydanını oluşturan mimari eleman ve fonksiyonlar nelerdir? İskele meydanında ölçek ve oran nedir? Sorularının yanıtı araştırmak ve tanımlamaları yapmak,
- Boğaziçi'nin fiziki yapısını, tarihsel gelişimini, ulaşım yapısını ve mevzuatlarını incelemek ve iskele meydanlarını nasıl etkilediğini araştırmak,

- Anadolu Yakası iskele meydanlarının yapı (bina) ve işlev üzerinden mekansal dönüşümlerini incelemektir.

1.3 Yöntem ve Orijinal Katkı

Yapılan çalışmada İstanbul Boğazı Anadolu Yakası'nda bulunan Kuzguncuk, Beylerbeyi, Çengelköy, Vaniköy, Kandilli, Küçüksu, Anadolu Hisarı, Kanlıca, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz ve Anadolu Kavağı olmak üzere toplam 12 iskele meydanı mimari elemanlar ve fonksiyonlar açısından incelenmiştir. Söz konusu meydanların zamana bağlı mekansal değişimlerini tespit etmek için literatür araştırmaları, harita karşılaştırmaları ve alanda tespit yöntemleri kullanılmıştır. Karşılaştırmada, 1930 tarihinde hazırlanan İstanbul Anadolu Ciheti Haritaları [8], Pervititch Sigorta Haritaları [9], 1970 ve 1982 tarihlerindeki hava fotoğrafları [10], 2014 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan 1/1000 ölçekli halihazır planları ve güncel (2018) saha fotoğrafları kullanılmıştır. Meydanların güncel durumları halihazır verileri ile doğrulanarak yerinde tespit edilmiştir.

İstanbul özellikle Boğaziçi ve iskele meydanlarının mekansal değişimi ve planlama sürecinin tarihsel gelişimi detaylı incelenmiştir. Yapılan tarama neticesinde geçmişten günümüze olmak kaydıyla sırasıyla 1930, 1970, 1982 ve 2014 yıllarında her meydana ilişkin veri sağlayabilecek çalışmalara ulaşılmıştır, yapılan çalışmalar;

- 1930; Boğaziçi Anadolu Yakası tüm kıyı şeridiyle ilgili ada ve yol ölçeğinde Boğaziçi iskele meydanlarının görülebildiği bir harita çalışması yapılan tarihtir ve yapılan çalışma neticesinde İstanbul Anadolu Ciheti Haritaları hazırlanmıştır,
- 1970; 1. Boğaziçi Köprüsü'nün yapımına başlanılan tarihdir, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin internet sayfasında Boğaziçi'ni kapsayan hava fotoğrafları bulunmaktadır,
- 1982; 2. Boğaziçi Köprüsü'nün yapımına başlanılmasına yakın bir tarihdir ve 1982'de 1970'de olduğu gibi İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin internet sayfasında hava fotoğrafları bulunmaktadır,
- 2014; Boğaziçi kıyı şeridinin en son halihazır çalışmasının yapıldığı yıldır.

Tez çalışmasının sağladığı orijinal katkı, 1930, 1970, 1982, 2014 ve 2018 yıllarına ait harita, hava fotoğrafı, halihazır plan ve uydu görüntülerinin karşılaştırılması, 2018 yılında son halihazır çalışması üzerinde güncel gözlemlere dayalı tespit uygulamaları, her iskele meydanı için kesit ve silüet çalışmaları ve arşivlerden elde edilen tarihi fotoğraflar ile güncel saha fotoğrafları karşılaştırılması ve söz konusu iskele meydanlarının 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim 2017 tarihlerinde kullanım yoğunluğunun fotoğraf ve sayım ile tespitine ilişkin saha çalışmaları olarak belirtilebilir.

1.4 Hipotez

İstanbul Boğazı Anadolu Yakası'nda bulunan Kuzguncuk, Beylerbeyi, Çengelköy, Vaniköy, Kandilli, Küçüksu, Anadolu Hisarı, Kanlıca, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz ve Anadolu Kavağı olmak üzere toplam 12 adet iskele meydanı niteliklerini taşıyan alanların zamana bağlı mekansal dönüşümleri kent tarihi kapsamında mimari elemanlar ve fonksiyonlar üzerinden incelenmiştir. Yapılan çalışma neticesinde aşağıdaki araştırma hipotezi belirlenmiştir;

Teknoloji, sanayi, şehirleşme ve benzeri sebeplerden dolayı zarar gören Boğaziçi iskele meydanları ve iskele meydanlarını oluşturan mimari elemanlar ve fonksiyonlar değişim göstermiştir. Değişimin belirlenmesi kentsel bir değer olan iskele meydanlarının korunması için yararlı bir çalışmadır.

2

Kentsel Bir Mekan Olarak İskele Meydanları ve Mimari Açıdan İncelenmesi

İkinci bölümde mekan tanımı nedir? Kentsel mekan tanımı ve kentsel açık alanların tipolojisi nedir? Kıyı mekanı tanımı nedir? Meydan tanımı nedir ve meydanı oluşturan bileşenler nelerdir? İskele meydanı tanımı nedir ve özellikle alan çalışmalarına temel oluşturacak olan iskele meydanını oluşturan mimari eleman ve fonksiyonlar nelerdir? İskele meydanında ölçek ve oran nedir? Sorularının yanıtı araştırılmış ve tanımlamalar yapılmıştır.

2.1 Mekan

Mekan Arapça menşeili bir kelime olup sözlükle bir faaliyet ya da olayın kişiler tarafından gerçekleştirildiği yer olarak tanımlanmaktadır [11]. Yapılan genel tanım sonrasında belirtmek gerekir ki mekan kelimesi disiplinler arası kullanımlarda farklı anlamlarda da kullanılması mümkündür. Mimaride mekan ifadesi mimarlık sözlüğünde temelde boşluk manası ile kullanılmaktadır. Bununla birlikte mimari tasarımların insan kullanımı için yapıldığı düşüncesiyle yola çıkıldığında mekan olgusunu, insanı yaşadığı çevreden kısmen ayıran ve içinde faaliyetlerini yapmasına imkan sağlayan boşluk olarak tanımlamak mümkündür [12]. Mekan hususunda daha ayrıntılı tanımlama Chirtian Norberg Schulz tarafından yapılmıştır. Schulz mekan kavramını 5 farklı gruba ayırmış ve tanımlamıştır [13];

1. Cisimsel (Pragmatik) mekan: fiziksel hareketin oluştuğu mekan,
2. Algısal (Prectual) mekan: insanın beşeri olarak algılayabildiği mekan,
3. Varolunan (existential) mekan: insanın sosyo-kültürel olarak varlık göstediği ve tanımlanan algıyla şekillenen mekan,
4. Kavramsal (cognetive) mekan: algısal mekanın kişisel yorumlarıyla türetilen mekan,
5. Mantıksal (logical) mekan: diğer mekan özelliklerinin anlaşılabilmesi için fiziksel olduğu kadar kurgusal olan mekan.

Tanımlardan anlaşılacağı üzere mekan kavramı hayatın arka planındaki hareketsiz cansız bir olgu değil dinamik bir yapıyı temsil etmektedir. Dolayısıyla mekan birey ve/veya toplumun fiziksel ve/veya mental dünyalarını yansıtan bir yapıya sahiptir. Dinamik adeta yaşayan bir olgu olan mekan bileşenlerinden birini ve/veya bir kaçını kaybettiğinde etkisinin mekanda hissedilir ve mekanın anıldığı ifadeyi değiştirebilir [14].

2.1.1 Kentsel Mekan

Kentler ilk bakışta insanların barınma ihtiyacını sağlayan yapıların bir arada bulunduğu fiziki alanlar olarak algılansada, tanımı sadece fiziksel olarak yapmak mümkün değildir. Kentsel mekanın tanımını sadece fiziki mekan üzerinden yapmanın mümkün olmamasının sebebi kentte barınan insanların oluşturduğu toplumsal yapının sosyo-kültürel çıktılarıdır. İfadenin en anlaşılır örneği sıklıkla kullanılan "kent kimliği" kelimesidir. Kent, insanların barınma ihtiyacını karşılayan binalar, binalar arasında kalan mekanlar ve tüm bahsedilen alanda yaşayan insanların sosyo-kültürel ihtiyaçlarına cevap veren fiziki ve sosyal yapının tamamıdır [15].

Kentsel mekanı anlamak ve tanımlamak için birden fazla ifade kullanılmıştır [16]. Örneğin, kentsel mekan kentsel bir çevrede binalar haricinde kalan ve o alanda yaşayan insanların gündelik ihtiyaçlarını karşıladığı alanlar olarak tanımlanırken, sosyal ve fiziki yapısıyla yaşayan ve canlı bir organizma olarak da betimlenmiştir [17]. İlk bakışta kentsel mekanları anlamaya ve tanımlamaya yönelik girişimler temelde fiziki ve sosyal perspektifle sınırlı kalmış gibi düşünülse de kentsel mekanı anlamak için çok odaklı bir bakış açısı gerektiği bildirilmiştir [18]. Madanipour'a göre kentsel mekanın anlaşılması için mekanın doğal çevresini, sosyal içeriğini, tarihsel sürecini, kamusal/özel niteliğini, sosyal, fiziksel, sembolik boyutlarını, üstlendiği işlevleri, mekansal kurgusunu, öznel ve duyusal tepkilerimizle oluşan görselini dikkate almak gerekir [18]. Kentsel mekanların anlaşılması için çok boyutlu bakış açısı gereklidir ve kentsel mekanlar fiziksel yeterlilik ve özelliklerine göre sınıflandırılırlar. Örneğin Campbell kentsel mekanları tipolojilerine göre Tablo 2.1'de sınıflandırmıştır.

Tablo 2.1 Kentsel açık mekanların tipolojisi [19], [20]

Kentsel Açık Mekan Çevresinde yaşayan insanlara sosyal ve/veya fiziki imkanlar sunan ya da sunma potansiyeli olan alanlardır.	
Yeşil Mekanlar Doğal olarak ya da insan eliyle yeşillendirilmiş kent mekanları yeşil mekanlar olarak tanımlanır	Kamusal Mekanlar Sert peyzaj uygulamalarıyla, düzenleniş kentsel mekanlar kamusal mekanlar olarak tanımlanır
• Parklar bahçeler • Mesire alanları • Doğa sporu mekanları • Yeşil koridorlar	• Sivil meydanlar • Pazar yerleri • Yaya caddeleri • Gezinti yerleri deniz kenarları

2.1.2 Kıyı Mekanı

Yerleşik hayatı ispatlayan tarihi bulgular insanların yerleşmek için öncelikli tercihlerinin su kaynaklarının yakınları olduğunu işaret etmiştir [4]. Ayrıca sığ su kütlelerinin yakınlarına kurulan yerleşimlerin özellikle hava sıcaklıklarının artmasıyla hastalıklara sebebiyet vermesi gerçeği, insanları akarsu ve deniz kıyılarına yerleşmeye yönlendirmiştir. İnsanlar eski çağlardan günümüze deniz kenarında olmaktan memnun olmaktadır. Bahsedilen durumun günümüzdeki bir başka çıktısı ise kıyı bölgelerinin yerleşim için sıklıkla tercihinden ötürü kıyı mekanlarının tarihi ve mimari eser bakımından zengin olmasıdır [21], [22]. Faydalarından dolayı tercih edilmesi sebebiyle kıyı mekanları tarih boyunca insanların yoğun kullanımına maruz kalmıştır. Ancak endüstri toplumunun kıyı alanları üzerine olan baskıları sanayileşmenin artmasıyla artış göstermiştir. Kıyı alanlarının üzerindeki baskıları çift yönlü incelemek mümkündür. İlk olarak endüstriyel üretim ve hizmet sektörleri kıyı mekanlarında fabrika, liman, tersane sahaları ve deniz inşaat şantiyeleri olarak var olmuşlardır. Bir diğeri ise insanların kıyı mekanını kullanımına artan talepleri ve kıyı mekanında artan ticari işletmelerdir. Modern kent yaşantısı insanların maksimum fayda beklentisiyle çalıştıkları bir sistemdir ve insanların kapalı mekanlarda daha fazla vakit geçirmesine, yüksek stres faktörlerine maruz kalmasına sebebiyet vermektedir.

Modern kent yaşantısı sistemine dahil insan olumsuzluklarla başa çıkmak ve olumsuz etkileri üzerinden atmak için kıyı mekanlarında vakit geçirme ihtiyacını daha fazla hissetmektedir [23], [24]. Bu sebeple kıyı mekanları kentlinin Boğaziçi ile buluştuğu önemli rekreasyonel alanlarıdır.

2.2 Meydan ve İskele Meydanı

Meydan kelimesi Arapça menşeili olup Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre alan, saha manasına gelmektedir [11]. Geçmişten günümüze meydanlar kent yaşantısının önemli bir parçası olmuştur. Sosyal bir ihtiyaç olan bir araya gelme isteği kentsel mekanlarda gerçekleşmektedir. Meydanlar farklı zamanlarda farklı işlevlerde kullanılırlar. Meydanlar temelde insanların dinlenme, eğlenme ve buluşma faaliyetleri gerçekleştirdiği mekanlar olması sebebiyle önemli ölçüde talep oluşturan mekanlar haline gelmiştir [25].

Kıyı sözcüğü Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre kara ve suyun birleştiği yerdir [11]. Kıyı tanımı farklı disiplinlerde işlevlere göre farklılıklar gösterebilmektedir. Örneğin kıyı kanununa göre kıyı su kütlesinin kara ile birleştiği çizgi ile taşkınlar ve su kütlelerinin karaya en fazla dahil olabildiği yer arasında kalan alandır [26]. Mimaride ise kıyı su kenarında yerleşim sağlanabilecek güveli mesafeye sahip mekan olarak tanımlanabilir [27]. Boğaziçi'nde yerleşim öncelikle Boğaziçi köylerinde bulunmaktadır ve Boğaziçi Köyleri'nin merkezi konumunda iskele meydanları yer almaktadır. Bir başka bakış açısıyla Boğaziçi'ndeki yerleşimlerin kıyı mekanlarının etrafında kurulduğu söylenebilir [28], [29], [30].

İskele meydanları temel işlev noktasında deniz ulaşım hizmeti veren iskele ve iskele binasının ardında bulunan kamusal alanlardır. İskele meydanlarının kurulmasındaki temel faktörün ulaşım hizmetleri olması sebebiyle meydanların karakteristiği iskele binası ile sabittir. İskele meydanları Türk toplumunun tarihi, gelenek ve teolojik özelliklerini yansıtan yapı ve motifleri barındırmaktadır. Ayrıca iskele meydanları deniz ulaşımını kullanan ve aynı zamanda toplantı, bekleme, karşılama veya denizi seyretme gibi eylemlere cevap veren kent boşluklarıdır [31].

Geçmişten günümüze kalan ve yer yer farklılaşan iskele meydanları yerli ve yabancı ziyaretçiler tarafından ilgi görmektedir. Ayrıca iskele meydanları temelde ulaşım

hizmeti almayı bekleyen insanların bulunduğu yerler olmakla birlikte barındırdığı diğer fonksiyonlar (kafe, büfe, rekreasyon alanları… ve benzeri) tarafından sağlanan hizmetler sayesinde insanların manzara seyri, toplanma yeri ve birlikte vakit geçirme faaliyetlerini yapabildiği mekanlar olarak kullanılabilmektedir.

2.2.1 Meydanı Oluşturan Bileşenler

Meydanlar sınırları belli mekanlar olması sebebiyle, sınırlarını belirleyen yapı ya da elemanlar meydanları oluşturan sınırlayıcı bileşenler olarak tanımlanabilir. Meydanı oluşturan bileşenler çalılar, ağaçlar, doğal peyzaj malzemeleri gibi materyallerden olabildiği gibi, duvar, tavan, kolon ve kiriş gibi sert peyzaj uygulama malzemeleri ve/veya bunların kombinasyonundan da oluşabilir [7]. Ayrıca meydanın toplumsal ihtiyaçlara cevap verebilmesi için sınırlarının belirlenmesinden daha fazla sosyal bileşene ihtiyaç duymaktadır. İskele meydanlarını tanımlamada kullanılan mimari öğeler [32], Tablo 2.2'de sınıflandırılmıştır.

Tablo 2.1 İskele meydanlarını tanımlamada kullanılan mimari öğeler [32]

Doğal Çevre Öğeleri	Yeşil
	Deniz
	Dere
	Manzara
	Çınar Ağacı
Beşeri Çevre Öğeleri	Çay bahçesi
	Atatürk büstü
	Yoğurt
	Belirli şahısların konutları
Yapma Çevre Öğeleri	Cami
	İskele
	Anadolu Hisarı
	Çeşme

2.2.2 İskele Meydanını Oluşturan Mimari Eleman ve Fonksiyonlar

İskele meydanının temel işlevi olan deniz ulaşım hizmetinin yanı sıra bileşenlerine bakıldığında insanların fizyolojik, sosyolojik ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılama imkanı bulduğu fonksiyonlara sahiptir. Fonksiyonlar belirtildiği üzere gazino, lokanta, büfe, tuvalet, seyyar satıcılar gibi fizyolojik gereksinimlere hitap eden fonksiyonlar, kahvehane, sergi alanı ve toplanma sahaları gibi sosyal gereksinime hitap eden fonksiyonlar ve ticari faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği ekonomik fonksiyonlar olmak üzere 3 gruba ayrılmıştır [33].

İskele meydanını oluşturan mimari elemanların başında vapurun yanaştığı iskele ve iskele binası gelmektedir. Ayrıca iskele meydanı çevresinde bulunan tarihi yapılar, cami, çeşme, çınar, bank, havuz ve çekek yeri iskele meydanını oluşturan diğer mimari elemanlardır. İstanbul Boğazı Anadolu Yakası'nda bulunan Kuzguncuk, Beylerbeyi, Çengelköy, Vaniköy, Kandilli, Küçüksu, Anadolu Hisarı, Kanlıca, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz ve Anadolu Kavağı olmak üzere toplam 12 iskele meydanının 2018 yılında mevcut olan mimari elemanları sonuç bölümü tablo 4.1'de detaylı olarak belirtilmiştir.

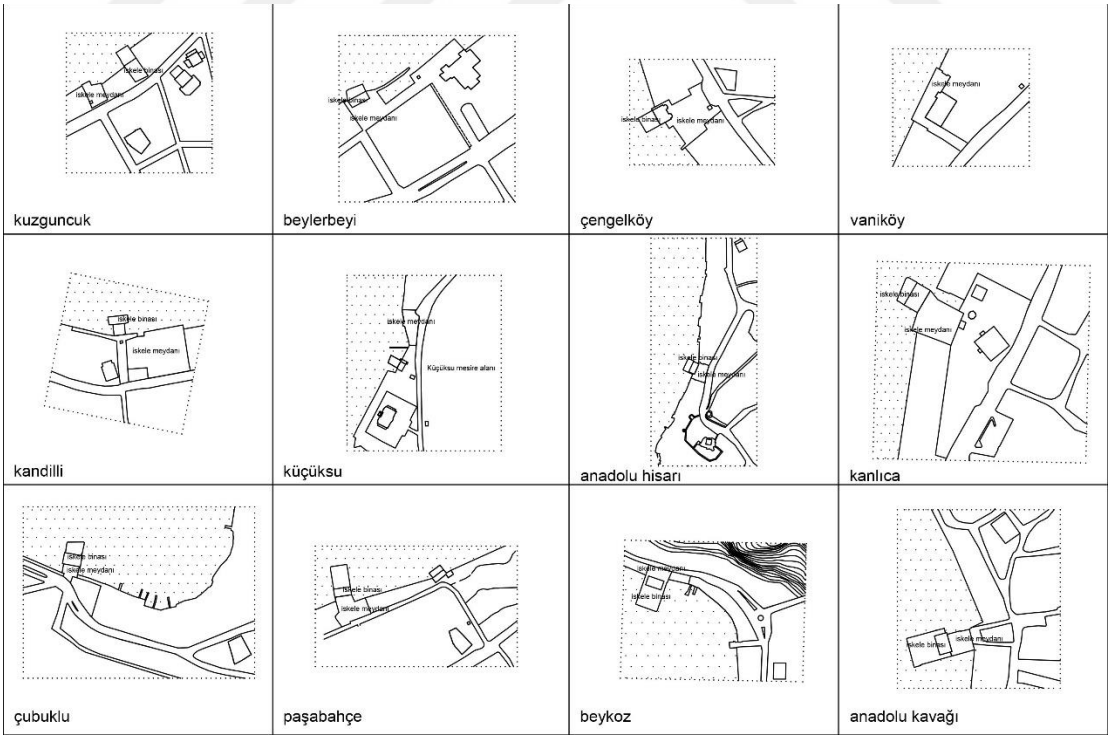

Şekil 2.1 İstanbul Boğazı Anadolu Yakası İskele Meydanları'nın yol, deniz, cami, iskele yapısını kapsayan mekansal analizi

2.2.3 İskele Meydanında Ölçek ve Oran

Kentsel mekanın ölçeklendirilmesinde kullanılan oran insan boyutuyla örtüşür nitelikte olmalıdır. Oran mekan kullanıcılarının kendilerini konfor içinde hissetmelerini sağlamakta önemli rol oynamaktadır. Meydan tasarımında, sabit inşaların ve insanların boyutları arasındaki ilişki önemlidir. Dengeli bir mekan tasarımında en önemli faktör, bina yüksekliği ile alanın arasındaki ilişkidir. Mekanda yüksek binaların bulunması insanlarda ezilme hissine yol açabileceği düşünülmektedir [34].

Boğaziçi iskele meydanlarını oluşturan mimari elemanlardan iskele binası, çınar, yalı, cami ve cami minaresi birbirleri ile belirli bir ölçek ve oranda bulunmaktadır. Ayrıca iskele meydanlarını oluşturan mimari elemanlar insan ölçeğiyle de bağdaşık olduğu gözlenmiştir.

Boğaziçi iskele meydanlarına yakın konuma yapılan Boğaziçi Köprüsü bağlantısı Üsküdar-Beykoz sahil yolu ardında yüksek katlı yapılaşma ile büyüyen şehrin iskele meydanları ile orantısız olduğu gözlenmiştir. Boğaziçi iskele meydanlarının sahip olduğu öğelerin insan ölçeğiyle oranı 4. bölümde yer alan kesit ve silüet çalışmalarında belirtilmiştir.

Şekil 2.2 Beylerbeyi İskele Meydanı kesiti

2.3 Bölüm Sonucu

Boğaziçi iskele meydanlarının yaşadığı değişimi incelemek için iskele meydanlarını oluşturan mimari elemanları ve fonksiyonları belirlemek lazımdır. Mimari eleman ve fonksiyonları belirlemek için mekan, kentsel mekan, kıyı mekanı, meydan, iskele meydanı ve meydanı oluşturan bileşenlerin tanımlanması temel oluşturmaktadır. Mekan, kişinin eylemini gerçekleştirdiği yer olarak tanımlanırken, iskele meydanı ise mekan tanımının özelleşmiş hali; iskele ve iskele binasının ardında bulunan kişilerin fiziksel ve sosyal eylemlerini gerçekleştirdiği kentsel mekanlardır. İskele

meydanlarını oluşturan mimari elemanlar: iskele, iskele binası, meydan çevresinde bulunan tarihi yapılar, cami, çeşme, çınar, bank, havuz ve çekek yeridir. İskele meydanını oluşturan fonksiyonlar: ulaşım, dini pratiklerini yerine getirme, cenaze işlemleri, kafe, restoran, gazino, lokanta, büfe, tuvalet, seyyar satıcılar gibi ticari işletmelerdir. Bahsedilen mimari elemanlar ve fonksiyonlar güncel olarak 2018 yılında iskele meydanlarında korunan ve tahrip edilen öğelerin belirlenmesinde temel oluşturmuştur. Boğaziçi iskele meydanını oluşturan mimari elemanlardan iskele binası, çınar, yalı, cami ve cami minaresinin birbirleri ile belirli bir ölçek ve oranda bulunmaktadır. Ayrıca iskele meydanlarını oluşturan mimari elemanlar insan ölçeğiyle de bağdaşık olduğu gözlenmiştir. İskele meydanını oluşturan bina ve işlevlerin tarihsel süreçteki değişimi incelenecektir.

3
Boğaziçi İskele Meydanlarını Etkileyen Veriler

Üçüncü bölümde tarih boyunca Bizans-Roma, Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti'ne ev sahipliği ve başkentlik yapmış Boğaziçi ve iskele meydanlarının fiziki, tarihi, ulaşım ve koruma yapısı irdelenmiştir. Tarihi süreç içerisinde Boğaziçi'nde bulunan medeniyetler varlıkları ile birlikte sosyal, kültürel ve mimari mirası Boğaziçi'ne bırakmışlardır. Bırakılan mirasın günümüzde toplum tarafından en kullanılabileni Boğaziçi iskele meydanları ve iskele meydanlarında yapılabilen faaliyetlerdir.

3.1 Boğaziçi'nin Fiziki Yapısı

İstanbul hem Asya hem Avrupa kıtasında toprağı bulunması sebebiyle dünyada eşi görülmemiş bir yerleşim yeridir. İstanbul'un en önemli özelliği boğazla ayrılmış olan ancak buna rağmen her iki yakada yerleşimi olan Boğaziçi'ne sahip olmasıdır. Boğaziçi Kocaeli ve Çatalca yarımadalarını birbirinden ayıran, Karadeniz'i bir iç deniz olan Marmara ile Akdeniz'e bağlayan önemli bir su yoludur. İstanbul Boğaz'ı (41°07′10″K 29°04′31″D) 29 km uzunluğunda olup en dar yeri 689 m (Anadolu ve Rumeli Hisarları arası) en geniş yeri ise 3,6 km (Anadolu ve Rumeli fenerleri arası) olan Asya ve Avrupa Kıtalarını birbirinden ayıran coğrafi bir yapıdır [35]. Boğaziçi topoğrafyası sahil sonrasında yüksek eğime sahiptir. Eğim %10 üzerinde olup %30 eğimin görüldüğü yerler bulunmaktadır [36]. Boğaziçi'nin eğimli topoğrafyaya sahip olmasından dolayı tarih boyunca Boğaziçi yerleşimi vadi ağızlarındaki düzlüklerde gerçekleşmiştir. Ancak yakın geçmiş ve günümüze bakıldığında artan şehir nüfusu ve Boğaziçi'nde yaşamanın sağladığı prestij eğimli topoğrafyaya rağmen kentleşmenin bölgede artmasına sebep olmuştur. Boğaziçi'nde yerleşim arzusunun bir başka sebebi ise bölgenin iklimi olabileceği düşünülmektedir. Bölgenin kuzey kısmı Batı Karadeniz sahil iklimiyle benzerlik gösterirken, güneyi ise Akdeniz iklimini andırmaktadır [37].

3.2 Boğaziçi'nin Tarihsel Gelişimi ve Meydanları

Boğaziçi'ni barındıran İstanbul, tarih boyunca Bizans-Roma, Osmanlı İmparatorluk'larına ve Türkiye Cumhuriyeti'ne ev sahipliği hatta başkentlik yapmış, dünyanın kadim şehirleri arasında yer almaktadır [38]. Boğaziçi'nin yapılaşmaya başladığı dönem Bizans dönemi olarak bildirilsede Bizans öncesi dönemde Boğaziçi'nde ikamete dayalı olmayan yapılaşmaların olduğu bilinmektedir. Boğaziçi'nin tarihsel gelişimini Bizans öncesi dönem, Bizans dönemi, Osmanlı dönemi ve Cumhuriyet dönemi şeklinde ayırarak incelemek mümkündür.

Bizans öncesi dönemde; Boğaziçi'nde ikamete dayalı yapılaşmaya ilişkin bir kaynağa rastlanmamıştır. Bizans öncesi dönemde yapılaşma Boğaziçi yapılarının deniz yolu taşımacılığına hizmet eden ikmal yerleri olan limanlar ve iskeleler, egemen toplum yapısının geçiş hakkı elde etmek için kurdukları gümrük ve karakollar, halkın dini vecibelerini yerine getirebileceği mabetlerden oluştuğu görülmektedir [39]. Dolayısıyla Bizans öncesi dönemde Boğaziçi yerleşiminde meydana ilişkin bir girişim ya da sonuçtan bahsetmek mümkün değildir.

Bizans döneminde de Boğaziçi'ne ikamete dayalı yerleşim artış göstermemiştir. Bunun en önemli sebebinin Bizans'ın baş şehri olan Konstantiniyye'nin işgal tehdidi altında olmasıdır. Konstantiniyye'nin işgal tehdidi altında olması şehrin surlar ardında sınırlı kalmasına sebep olmuştur. Güvenlik sebebiyle sur dışında organize bir yerleşim planı oluşturulamamıştır. Organize bir yerleşim düzeni oluşturulamamasına rağmen Bizans döneminde Bizans öncesi döneme ek olarak Boğaziçi'nde çiftçi evleri, balıkçı köyleri, imparator ve saray önde gelenlerinin konak, malikane, sayfiye ve dinlenme yerlerini inşa ettirdikleri anlaşılmıştır [39]. İfadeden anlaşılacağı üzere Boğaziçi Köy'leri ilk Bizans öncesi dönemde oluşmaya başlamıştır. Boğaziçi Köy'leri iskele meydanlarının etrafında şekillenmiştir. Dolayısıyla Boğaziçi'nde iskele meydanı kavramı ve yapısının ilk ortaya çıkışının Bizans döneminde olduğunu söylemek mümkündür.

Osmanlı dönemi Boğaziçi'nde sistemli kıyı yerleşiminin görüldüğü ilk dönemdir. Boğaziçi, Türk'lerin İstanbul'u fethetmesinin ardından (15. yy'ın ikinci yarısı) sadece savunma için değil aynı zamanda bir yerleşim yeri olarak kullanılmaya başlanmıştır. Fetih sonrası yeniden tasarlanan kent sur dışı alanlara taşınmıştır.

Fatih Sultan Mehmet Han döneminde yıkılan Galata Surlarının olduğu yerlere Anadolu Türk'lerinin bir kısmı yerleştirilmiştir [30], [38]. Kanuni Sultan Süleyman dönemi (16. yy) Boğaziçi yerleşiminin hızlandığı dönemdir. Kanuni Sultan Süleyman döneminde Boğaziçi'nde deniz ulaşımına duyulan ihtiyacın artmasıyla sahile özel iskeleler ve kayıkhaneler kurulmuştur [30], [38]. 17. yy içerisinde Anadolu'dan gelen halkın etkisiyle doluluğa ulaşan İstanbul'da dar gelirli grup ve ticaret erbabı kişiler başta Eyüp ve Boğaziçi köylerine yerleşmeye başlamıştır. Göç durumu ekonomik olarak Boğaziçi'ni kozmopolit bir yapıya ulaştırmıştır. 1700'lü yılların başlangıcında İstanbul'da özellikle Boğaziçi'nde yeni bir şehirleşme ve imar düzenlemesine gidilmiştir. İmar kapsamında Boğaziçi'nde bulunan bazı yapılar onarılmış ve/veya yerlerine yenileri yapılmıştır. İmar çalışmalarında batı uygarlığı teknikleriyle Türk geleneği birleştirilerek Boğaziçi yapılarının yeni görünümü oluşturulmuştur. II. Mahmut dönemindeki batı kültürü uygulamaları ile Boğaziçi hanedan yaşantısının sürdürüldüğü bir yer haline gelmiştir. Osmanlı döneminde Dolmabahçe, Beylerbeyi, Çırağan ve Yıldız Sarayları Boğaziçi'nde inşa edilmiştir [27], [38]. Boğaziçi Köy'lerinin etkinlik ve dolulukları göz önünde bulundurulduğunda ve İstanbul'a artan göç hareketlerinin nüfusu arttırmasıyla Anadolu Feneri, Rumeli Kavağı ve Garipçe gibi yeni yerleşim yerlerinin oluşturulması Boğaziçi meydanlarının sayıca ve nitelik bakımından geliştiğini düşündürmektedir.

Cumhuriyet döneminde Boğaziçi Osmanlı döneminde edindiği mimari mirası korumuş aynı zamanda yerleşim niteliğini önemli ölçüde geliştirmiştir. Özellikle Boğaziçi'nin sayfiye yeri olarak kullanımı 1950'lerde başlayan şehirleşme sürecinde betonarme yapıların artışıyla tahrip olmaya başlamıştır. İskele meydanlarının etrafına inşa edilen betonarme yapılar meydanların genel görünümünü olumsuz yönde etkilemişlerdir.

3.3 Boğaziçi'nde Ulaşım

Boğaziçi'nde ulaşım iki yaka arasında kayıklarla ve bireysel müteşebbislerle sağlandığı bildirilmiştir. 1843 yılında kurulan Fevaid-i Osmaniye-yi ile sistemli bir hale bürünmüştür. Fevaid-i Osmaniye-yi'nin kuruluşuyla Boğaziçi deniz ulaşımı sık seferlere kavuşmuştur. 1851 yılında kurulan Şirket-i Hayriye ile ulaşımda

vapurların kullanılması Boğaziçi'ni daha ulaşılabilir kılmış ve 17. yy başlarından beri talep gören yerleşim bölgesinin daha kalabalık bir yer olmasını sağlamıştır. Böylece küçük yerleşim merkezleri birer Boğaziçi Köy'ü halini almıştır [40]. Boğaziçi'nin ulaşım yapısının büyümesini teşvik eden bir diğer gelişme ise 1871 yılında kurularak atlı tramvaylarla taşıma faaliyetine başlayan Dersaadet Tramvay Şirketi'dir. Cumhuriyet'in erken dönemlerinde Şirket-i Hayriye yerini Denizcilik Bankasına bırakmış ve deniz ulaşımı gelişerek taşıma potansiyelini arttırmıştır [33]. Boğaziçi'nin ulaşım kolaylıkları arttıkça nüfus yoğunluğu da artış göstermiştir. 20. yy ortalarında fosil yakıtlı araçların kara yolu taşımacılığında popüler olmasıyla Boğaziçi'nde yerleşim kıyıdan yamaçlara doğru genişlemiştir [33]. Kara yolu taşımacılığında kullanılan araçlar iki yaka arasında arabalı vapurlar sayesinde transfer edilirken taşıt ve taşıt kullanan nüfusun artması sonucu sorunu çözebilecek kalıcı bir yönteme ihtiyaç duyulmuştur. Arayış sonunda 1973 yılında Boğaziçi Köprüsü hizmete açılmış böylece Boğaziçi taşımacılığında yeni bir dönem başlamıştır. 1988 yılında 2. Köprü (Fatih Sultan Mehmet Köprüsü) ve 2016 yılında 3. Köprü (Yavuz Sultan Selim Köprüsü) hizmete açılmıştır. Ayrıca günümüzde iki yaka arası transferde kullanılan ve boğaz altından geçen 2013 yılında hizmete giren Marmaray ve 2016 yılında hizmete giren Avrasya Tünelleri bulunmaktadır. İki yaka arasındaki ulaşımın artması ile iskele meydanlarının ulaşılabilirliği artmıştır.

3.4 Boğaziçi'ne Yönelik Mevzuatlar

Boğaziçi kıyılarının korunması ve bölgedeki yapılaşmanın düzenlenmesi için tarihi süreçte mevzuatlar yayınlanmıştır. Ulaşılan ilk mevzuat Osmanlı döneminde 1858 tarihinde yayınlanan Arazi Kanunname-i Hümayunu' dur. Mevzuatta kıyıların kamusal alan olduğu ve özel mülkiyet olarak tanımlanamayacağı ancak sultanın izni ile denizlerde manipülasyonların (doldurma) yapılabileceği bildirilmiştir [41]. Cumhuriyet döneminde ise kıyıda bulunan mekanlara ilişkin mevzuatlar yayınlanmıştır. Bunların ilki 1926 yılında yayınlanan ve yine kıyıların kamusal alan olduğuna vurgu yapan Medeni Yasası'dır. Kıyı bölgelerindeki mekanlara ilişkin çıkartılan bir başka mevzuat ise 1930 yılında yayınlanan 1580 sayılı Belediye Kanunu'dur. Kanunda özellikle kıyılarda doldurulmuş bölge olarak bilinen kısımlara ilişkin tüm tasarrufun belediyelerde olduğu ifade edilmiştir. 1933 yılında çıkartılan

2290 sayılı Yapı ve Yollar Kanun'unda ise ilk kez kıyı kavramı "kıyı bandı" olarak kullanılmış ve kıyı mekanı 10 m'lik bir bant olarak tanımlanmıştır. 1956 yılında yayınlanan 6785 sayılı İmar Kanunu ve 1605 sayılı yasa ile kıyılara ilişkin planlama yetkisi İmar ve İskan Bakanlığı'na devredilmiş ve mevzuatlarda kıyı tanımı genişletilerek ilk kez "kıyı çizgisi, kıyı kenar çizgisi, kıyı, sahil şeridi ve kuşak" ifadeleriyle ayrıntılandırılmıştır. 1982 Anayasası ile kıyılara ilişkin tüm tasarruf ve hüküm önceliğin kamu yararına olacak şekilde devletin himayesine girmiş ve anayasa ile ilk kez "sit, tarihi sit, arkeolojik sit, doğal sit ve ören yeri" gibi kavramlar koruma terminolojisi altına girmiştir. Boğaziçi'ndeki kıyısal alanların düzenlemesi maksadıyla 1983 yılında sadece Boğaziçi bölgesini kapsayan Boğaziçi Yasası yayınlanmıştır. Kıyılara ilişkin ilk bütüncül mevzuat olan Kıyı Yasası ilk kez 1984 yılında yayınlanmıştır. Akabinde yasada bulunan tanım ve hükümlerin uygulamalarına ilişkin esasları ifade etmek amacıyla 1985 yılında Kıyı Yönetmeliği çıkartılmıştır. Kıyı Yasası 1987, 1990, 1992, 2004 ve 2005 yıllarında değişiklikler yapılarak tekrar yayınlanmıştır. En son revizyonu 2013 yılında yapılan Kıyı Yönetmeliği ile kıyılara yapılacak binaların kıyı mesafesine ilişkin yeni bir düzenleme getirmiştir. Kıyı imar ve planlamasına ilişkin son yayınlanan yönetmelik 2014 yılında çıkartılmış olan Mekansal Planlama ve Yapım Yönetmeliği, kıyı alanlarında karar üretmeye dair imar planlarına stratejik yaklaşımlar içermektedir [42]. 2018 tarihinde hala geçerli olan Boğaziçi Yasası'na ek olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda kabul edilen 7159 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ile yapılan değişikliklerle Boğaziçi öngörünüm bölgesinde bazı mahalleler imar barışına dahil edilmiştir [43].

3.5 Bölüm Sonucu

Boğaziçi Bizans öncesi dönemden, Bizans-Roma, Osmanlı, Cumhuriyet dönemi ve günümüz olmak üzere 4 dönemde incelenmiştir. Tarihsel süreç içerisinde her medeniyetin yaşam koşullarına göre ortaya çıkan mimari eserlerin bazıları günümüze kadar korunabilmiştir. Dolmabahçe, Beylerbeyi, Çırağan ve Yıldız Sarayları Boğaziçi'nde günümüze kadar korunabilmiş önemli mimari eselerdir. Boğaziçi'nin eğimli topoğrafyasından dolayı yerleşim için kıyıya yakın alanlar tercih edilmiş olup yamaçlarda korular içinde köşkler bulunmaktadır. Boğaziçi'nde 20. yy

başlarından itibaren yerleşim artmış ve yeşil alanlarda ciddi oranda azalma olmuştur.

Boğaziçi'nde yapılaşma gibi ulaşımda her dönemin ihtiyaçlarına göre şekillenmiştir. 19. yy öncesi ulaşım kayıklarla sağlanırken 1851 yılında Şirket-i Hayriye'nin kurulması ve vapurların sefere başlaması ile iskele meydanları sayıca ve nitelik bakımından gelişmiştir. İskele binası ve iskele meydanı olguları oluşmuş, temel amacı ulaşım olan iskele meydanları insanların sosyalleştiği mekanlar haline de dönüşmüştür. 1973 tarihinde 1. Boğaziçi, 1988 tarihinde 2. Boğaziçi Köprü'lerinin ve köprü bağlantı yollarının yapımı ile birlikte iskele meydanlarına ulaşım kolaylaşmış ve iskele meydanı çevresinde ilave ticari mekanlar eklenmeye başlanmıştır.

Günümüzde hala mevcut olan iskele meydanları Boğaziçi'nin en önemli mirası ve akciğeri olmakla birlikte kentlinin Boğaziçi ile buluştuğu önemli rekreasyonel alanlarıdır. İskele meydanları yoğun kullanımlara sahne olmakla birlikte üzerlerinde yapılaşma baskıları görülmektedir. Kentsel gelişim ve değişimle birlikte iskele meydanlarını oluşturan mimari elemanlar ve fonksiyonlarında değişimler olmaktadır.

4

Anadolu Yakası İskele Meydanları'nın Yapı ve İşlev Üzerinden Mekansal Dönüşümlerinin Tespiti

Dördüncü bölümde İstanbul Boğazı Anadolu Yakası'nda bulunan Kuzguncuk, Beylerbeyi, Çengelköy, Vaniköy, Kandilli, Küçüksu, Anadolu Hisarı, Kanlıca, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz ve Anadolu Kavağı olmak üzere toplam 12 adet iskele meydanı niteliklerini taşıyan alanların zamana bağlı mekansal dönüşümleri alan çalışmalarıyla incelenmiştir. İskele meydanları tarihçe çalışması, 1930, 1970, 1982, 2014 ve 2018 yıllarına ait harita, hava fotoğrafı, halihazır plan ve uydu görüntülerinin karşılaştırılması, 2018 yılında son halihazır çalışması üzerinde güncel gözlemlere dayalı tespit uygulamaları, her iskele meydanı için kesit ve silüet çalışmaları ve arşivlerden elde edilen tarihi fotoğraflar ile güncel saha fotoğraflarının karşılaştırılması ve söz konusu iskele meydanlarının 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim 2017 tarihlerinde kullanım yoğunluğunun fotoğraf ve sayım ile tespitine ilişkin saha çalışmaları yapılmıştır.

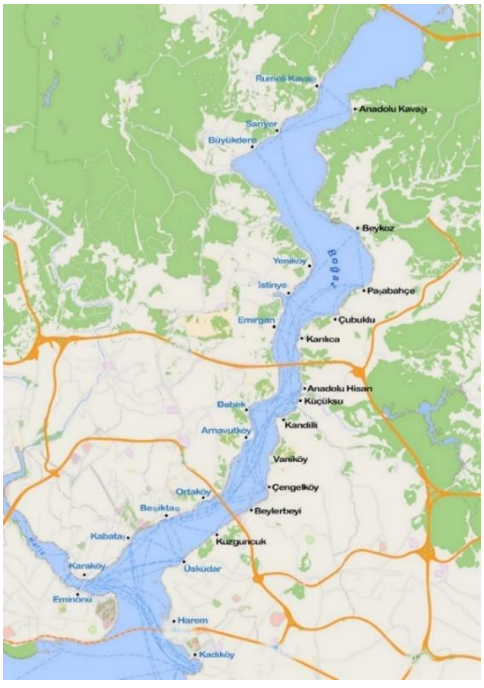

Şekil 4.1 İstanbul Boğazı İskele Meydanları

4.1 Kuzguncuk İskele Meydanı Tarihçesi

Kuzguncuk, konum olarak Boğaziçi'nin Anadolu Yakası'nda, Üsküdar-Paşalimanı ve Beylerbeyi arasında bulunmaktadır. Anadolu Yakası kıyı şeridinde kuzeybatı-güneydoğu yönlerinde oluşan Kuzguncuk Boğaziçi'ne açılan bir vadide gelişmiştir [44].

Kuzguncuk Boğaziçi'nin Anadolu Yakası'ndaki ilk Musevi yerleşim bölgesidir. 17. yy'da Evliya Çelebi Kuzguncuk'u bir Musevi köyü olarak tanımlamıştır. 17. yy'da Kuzguncuk'ta Musevilerle birlikte Rumların da yaşadığı, 18. yy'dan itibaren ise Ermenilerin yerleşmeye başladığı aktarılmıştır. 1861 tarihinde Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi, 1872 tarihinde ise Ayios Yeorgios Kilisesi ve 1878 tarihinde Bet Yaakov Sinagogu yapılmıştır. Kuzguncuk Müslümanların tercih ettiği bir semt olmamıştır. 1831 tarihinde iskele binasının yapılması ve Şirket-i Hayriye vapurlarının sefere başlamasıyla Kuzguncuk'a rağbet artmış olup 1952 tarihinde Kuzguncuk Cami yapılmıştır. 19. yy'da Kuzguncuk'ta yapılaşma daha da artmış olup yalı, köşk, iç kesimlere ahşap evler yapılmış ve nüfus artmıştır. Günümüzde ise 1950-1980 dönemleri arasında başlayıp yamaçlara doğru devam eden betonarme yapılaşma artışına rağmen Kuzguncuk tarihi dokusunu kaybetmemiştir [44].

Kuzguncuk konumu, koruduğu tarihi dokusu ve sahip olduğu dini ve tarihi değeri olan yapılar nedeniyle Boğaziçi'nde önemli bir konuma sahiptir. Günümüzde İstanbul'lu aydınların ve mimarların Kuzguncuk'u tercih etmesinden dolayı tarihi yapıların restorasyonuna önem verilmiştir.

4.1.1 Kuzguncuk İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A)

Şekil 4.2 1930 tarihli Pervititch Haritası [9]

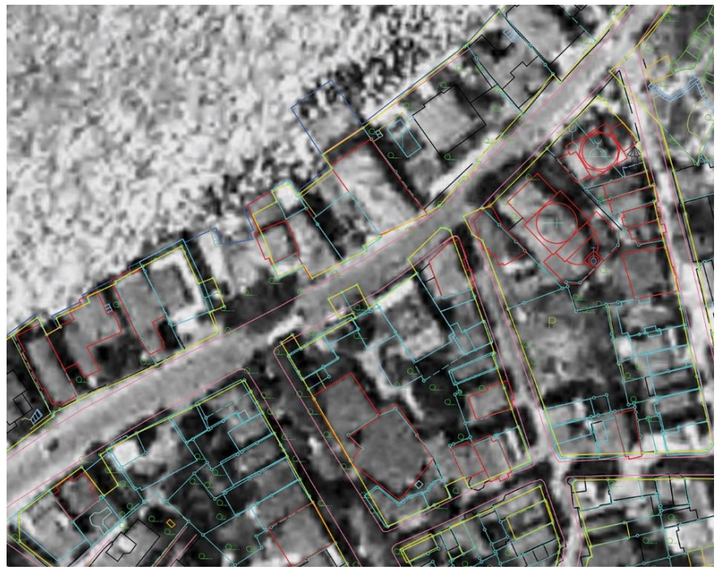

Şekil 4.3 1970 tarihli hava fotoğrafı [10]

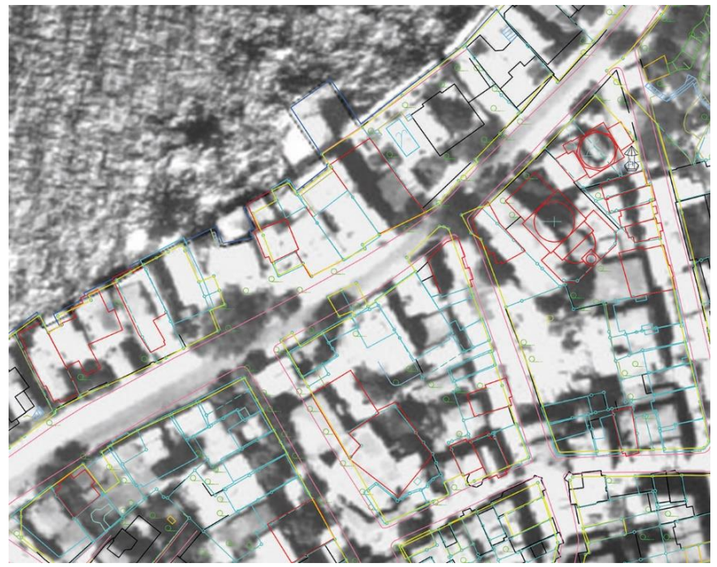

Şekil 4.4 1982 tarihli hava fotoğrafı [10]

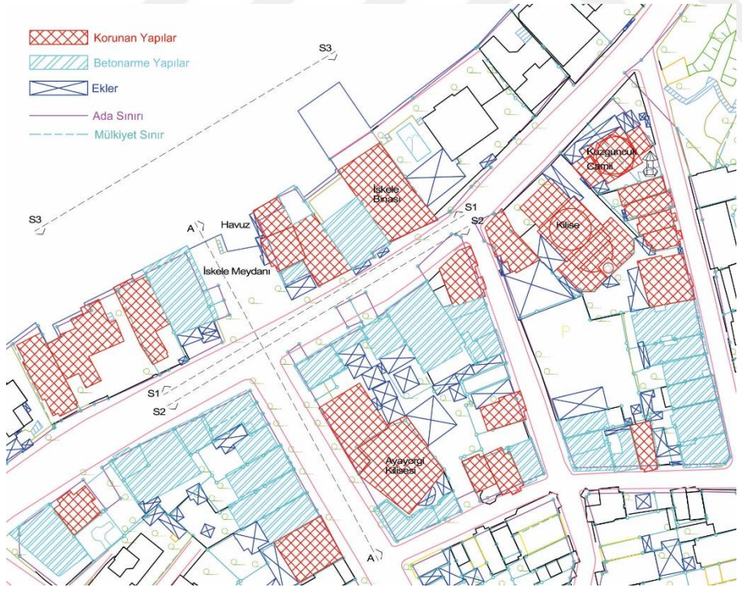

Şekil 4.5 2014 tarihli halihazır plan çalışması

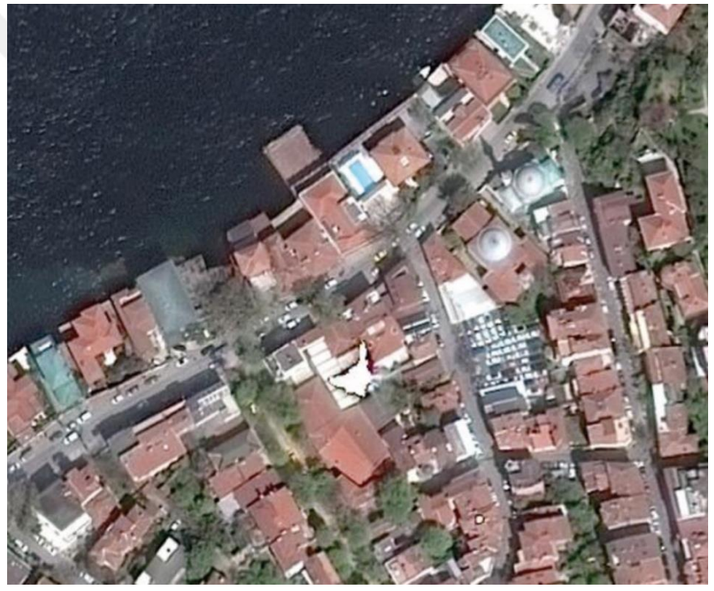

Şekil 4.6 2018 tarihli uydu görüntüsü [10]

4.1.2 Kuzguncuk İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B)

Şekil 4.7 Kuzguncuk AA kesiti

Şekil 4.8 Kuzguncuk S1 silüeti

Şekil 4.9 Kuzguncuk S2 silüeti

Şekil 4.10 Kuzguncuk S3 silüeti

4.1.3 Kuzguncuk İskele Binası (C)

Şekil 4.11 Kuzguncuk iskele binası (2018)

Şekil 4.12 İskele binası (2018)

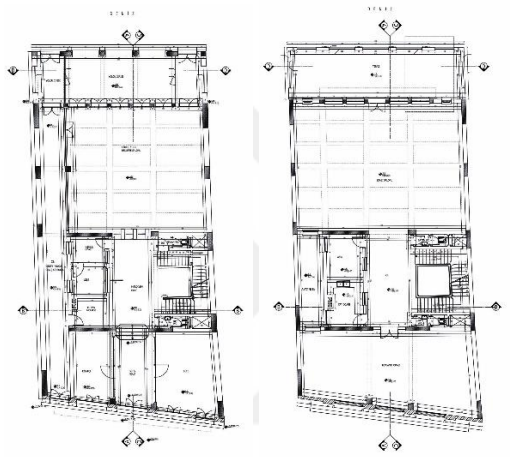

Şekil 4.13 İskele binası planları [45]

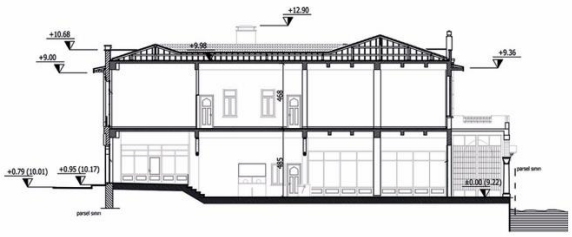

Şekil 4.14 İskele binası AA kesiti [45]

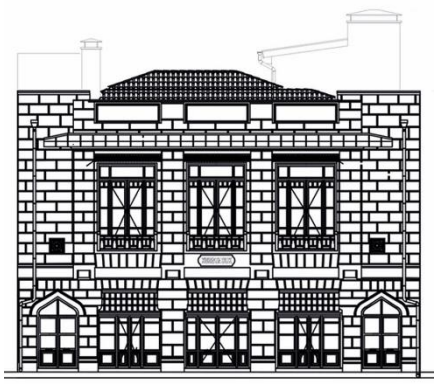

Şekil 4.15 İskele binası denizden görünüş [45]

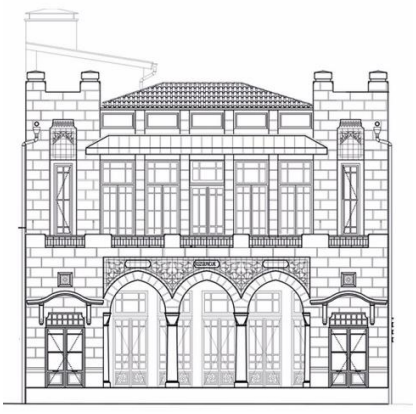

Şekil 4.16 İskele binası görünüş [45]

4.1.4 Kuzguncuk İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D)

Şekil 4.17 Kuzguncuk İskele binası (1900'ler) [46] **Şekil 4.18** İskele binası fotoğraf (2018)

Şekil 4.19 İskele binası (tarih bilinmiyor) [45] **Şekil 4.20** İskele binası (2018)

Şekil 4.21 İskele binası (tarih bilinmiyor) [45] **Şekil 4.22** İskele binası (2018)

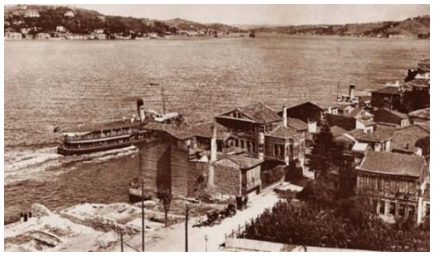

Şekil 4.23 İskele meydanı (1928-1940) [47] **Şekil 4.24** İskele meydanı (2018)

4.1.5 Kuzguncuk İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 09.30-10.00 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E)

Şekil 4.25 Kuzguncuk iskele meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası gösterimi

Şekil 4.26 23.08.2017 tarihli saat 09.30-10.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 12

Şekil 4.27 27.08.2017 tarihli saat 09.30-10.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 14

Şekil 4.28 20.09.2017 tarihli saat 09.30-10.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 15

Şekil 4.29 24.09.2017 tarihli saat 09.30-10.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 28

Şekil 4.30 22.10.2017 tarihli saat 09.30-10.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 44

Şekil 4.31 25.10.2017 tarihli saat 09.30-10.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 2

4.1.6 Kuzguncuk İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi

A: Kuzguncuk iskele meydanının yaşadığı mekansal dönüşümü incelemek için 1930-2018 tarihleri arası haritalar, hava fotoğrafları, halihazır plan çalışması ve uydu görüntüsü karşılaştırılmıştır.

Kuzguncuk iskele meydanı günümüzde de özelliklerini büyük ölçüde koruyabilmiş Boğaziçi iskele meydanlarından bir tanesidir. İskele meydanı ve çevresine yapılan konut ve dükkanlar nedeniyle iskele meydanını oluşturan mimari elemanlar birbirlerinden uzak konumdadırlar. Örneğin; iskele binası ve iskele meydanı birbirlerinden uzak konumdadırlar. İskele binasının karşısında 1952 tarihinde yapılmış Kuzguncuk Cami ve 1861 tarihinde yapılmış Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi bulunmaktadır. Günümüzde iskele meydanında iskele binası, havuz, çeşme, çınar ve banklar bulunmakla birlikte iskele meydanı bileşenlerinden biri olan şekil 4.248'deki fotoğrafta görülen çekek yeri bulunmamaktadır.

2014 tarihli halihazır plan çalışmasında iskele meydanı ve çevresinde bulunan tescilli yapılar, betonarme yapılar, eklenen mekanlar, ada sınırı ve mülkiyet sınırları belirtilmiştir. Kuzguncuk iskele meydanında 1930 tarihinde bulunan postane, karakol, belediye gibi mekanlar günümüzde bulunmamaktadır. İskele meydanı ve çevresinde tarihi değeri bulunan yapılar olması ve Kuzguncuk'un koruduğu tarihi dokusu ile ziyaretçi yoğunluğunun fazlalığına neden olmuştur. 1. Boğaziçi Köprüsü'nün yapılmasıyla birlikte Kuzguncuk Çarşı Caddesi yolu genişlemiştir.

B: İskele meydanı çevresinde eklenen mekanları belirtmek için plan, kesit ve silüet çalışmaları yapılmıştır. İskele meydanında rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve restoran gibi mekanların artmasından dolayı yatayda ve düşeyde mekanlar eklenmiştir, eklenen mekanlar 2014 tarihli halihazır çalışmasında ve Kuzguncuk S1, S2 ve S3 silüet çalışmasında belirtilmiştir.

C: Kuzguncuk iskele binası 1831 tarihinde yapılmıştır. İskele binası 2 katlı kagir yapıdadır. İskele binası aslına uygun restore edilmiştir. Günümüzde iskele binasının zemin katında yolcu girişi, görevli odaları ve bekleme salonu bulunmaktadır, 1. katında ise Türkiye Tasarım Vakfı Kütüphanesi ve seminer salonu bulunmaktadır.

İskele meydanının zemin kaplaması için farklı ölçeklerde taş malzeme kullanılmıştır.

D: İskele meydanında gerçekleşen mekansal dönüşümü belirtmek için fotoğraf karşılaştırması yapılmıştır. İskele binasının denize doğru olan cephesinde restorasyon çalışmasından sonra küçük kolonlar ve kemerler ilave edilmiştir.

E: Kuzguncuk iskele meydanında kullanım yoğunluğunu belirlemek için ağustos, eylül, ekim aylarında saat 09.30-10.00 arası, 1 hafta içi 1 hafta sonu olmak üzere toplam 6 defa fotoğraf çekimi yapılmıştır. Yapılan fotoğraf çekimi ve sayım çalışmalarında Kuzguncuk iskele meydanı ekim ayında ağustos ve eylül aylarına oranla daha yoğun olup hafta sonları daha kalabalık olduğu gözlenmiştir.

4.2 Beylerbeyi İskele Meydanı ve Tarihçesi

Beylerbeyi, konum olarak, Boğaziçi'nin Anadolu Yakası'nda, Kuzguncuk ile Çengelköy arasında yer almaktadır. Boğaziçi Köprüsü'nün Anadolu Yakası'ndan başlayıp sahil boyunca Çengelköy yönünde Havuzbaşı'na kadar devam eden Beylerbeyi tepelere doğru uzanmaktadır [48].

Beylerbeyi tarihçesi; 17. yy'da en çok bilinen gezginlerden Evliya Çelebi ve Eremya Çelebi bugünkü Beylerbeyi olarak tanımlanan bölgeyi İstavroz Bahçesi olarak belirtmektedirler. Eremya Çelebi 17. yy'ın sonlarında İstavroz'da sadece kubbesi kalan Bizans kilisesi gördüğünü aktarmış ve bölgenin bir Türk köyü olduğunu belirtmiştir. 18. yy'a ait kaynaklarda Kuzguncuk'tan Çengelköy'e doğru ilerlerken Türklerin bulunduğu Beylerbeyi Bahçesinden bahsedilmektedir. 1. Ahmed döneminde (1603-1617) İstavroz Bahçesi'ne ilgi ve talep artmış, padişahın bölgedeki bahçe, kasır ve sarayları sık sık ziyaret ettiği bildirilmiştir. Beylerbeyi'ne olan rağbet ileri tarihlerde de devam etmiş ve 1. Abdülhamit döneminde (1774-1789) Beylerbeyi Cami, külliyesi, hamamı ve çeşmesi yaptırılmıştır. Abdülaziz döneminde ise (1861-1876) 1865 tarihinde Beylerbeyi Sarayı yapılmıştır. 19. yy'ın ikinci yarısından sonra Beylerbeyi'nde yapılaşma daha da artmış olup köşk, yalı ve iç kesimlere ahşap evler yapılmış nüfus artmıştır. Günümüzde ise Beylerbeyi, 1950'lerde başlayıp günümüzde de devam eden yapılaşma artışı, Boğaziçi Köprüsü'nün ayaklarına ve bağlantı yollarına yakınlığı sebebiyle tarihi silüetini kaybetmiştir [48].

Beylerbeyi konumu ve barındığı tarihi değeri olan yapılar itibariyle Boğaziçi'nde önemli bir yere sahiptir. Beylerbeyi Sarayı ve Camisi yerli ve yabancı turist açısından önemli bir potansiyel oluştururken, aynı zamanda bölgede bulunan Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü, Polis Evi ve ticari işletmeler Beylerbeyi'ndeki ticari hayatı ve ziyaretçi ilgisini canlı tutmaktadır.

4.2.1 Beylerbeyi İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A)

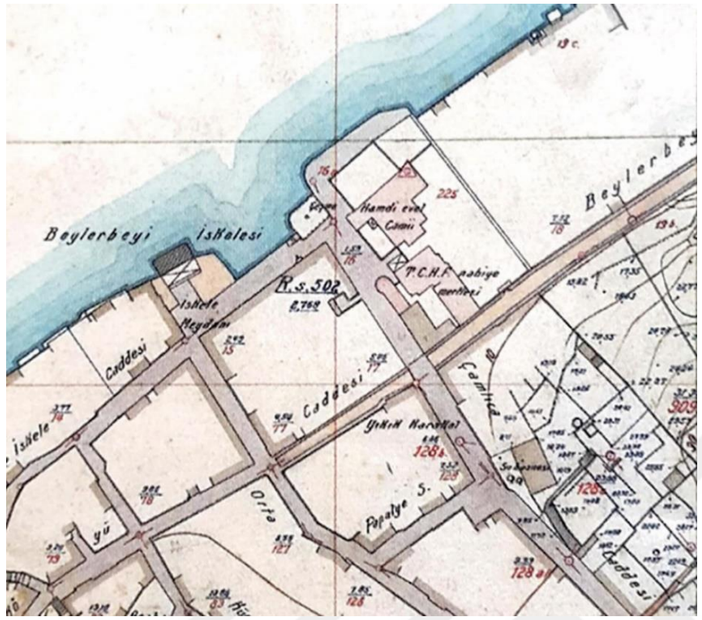

Şekil 4.32 1930 tarihli Anadolu Ciheti Haritaları [8]

Şekil 4.33 1970 tarihli hava fotoğrafı [10]

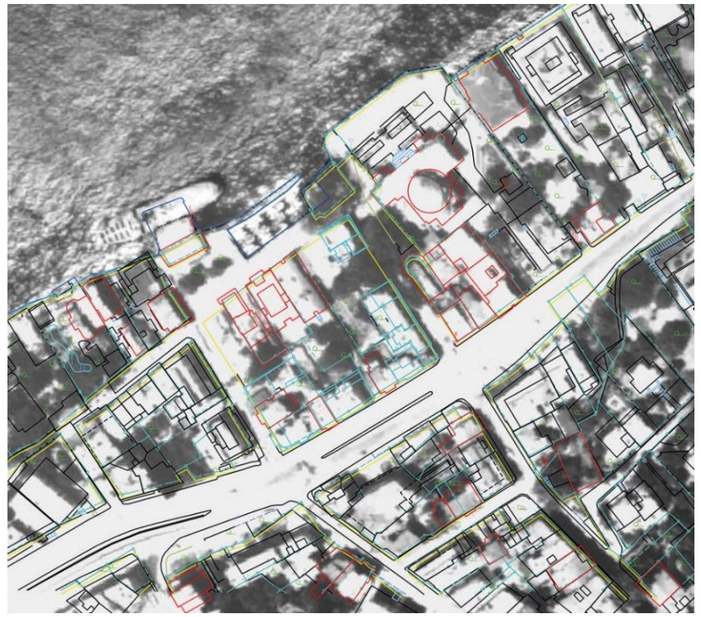

Şekil 4.34 1982 tarihli hava fotoğrafı [10]

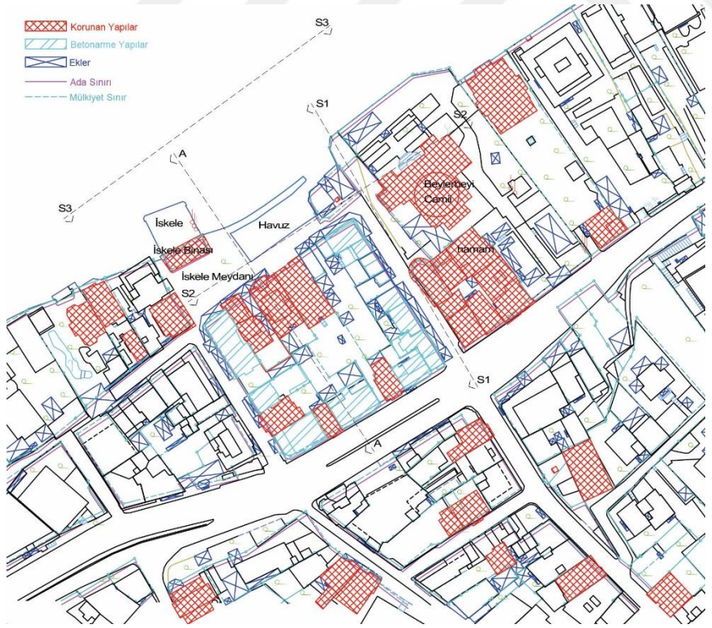

Şekil 4.35 2014 tarihli halihazır plan çalışması

Şekil 4.36 2018 tarihli uydu görüntüsü [10]

4.2.2 Beylerbeyi İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B)

Şekil 4.37 Beylerbeyi AA kesiti

Şekil 4.38 Beylerbeyi S1 silüeti: yapılan plan harici ekler mavi ile gösterilmiştir

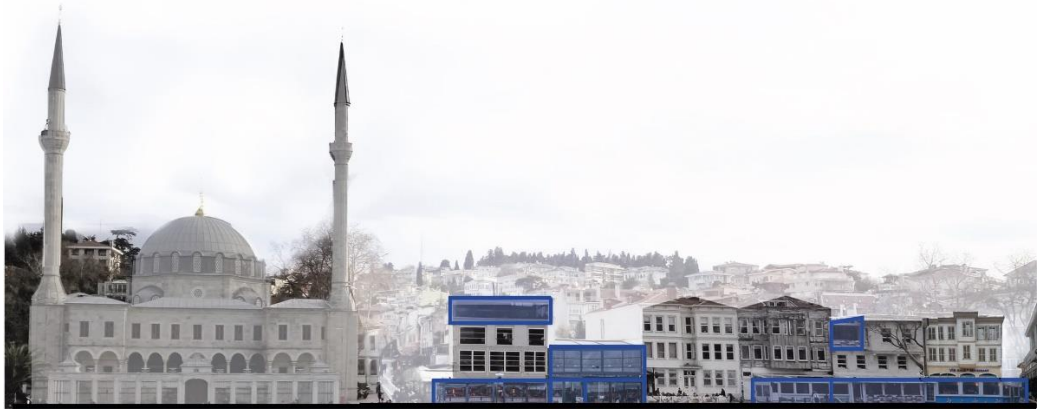

Şekil 4.39 Beylerbeyi S2 silüeti

Şekil 4.40 Beylerbeyi S3 silüeti

4.2.3 Beylerbeyi İskele Binası (C)

Şekil 4.41 Beylerbeyi iskele meydanı (2018)

Şekil 4.42 Beylerbeyi iskele binası (2018)

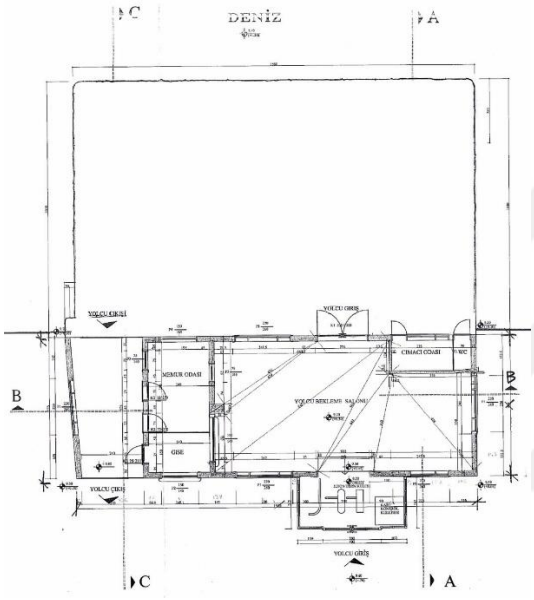

Şekil 4.43 İskele binası planı [45]

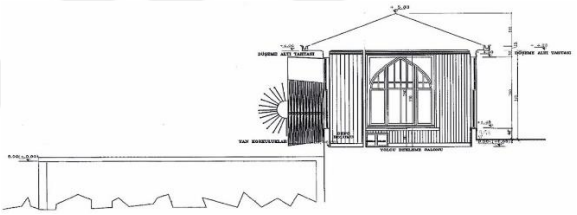

Şekil 4.44 İskele binası AA kesiti [45]

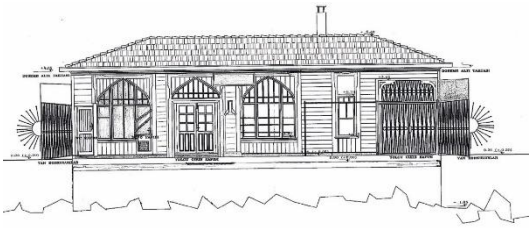

Şekil 4.45 İskele binası denizden görünüş [45]

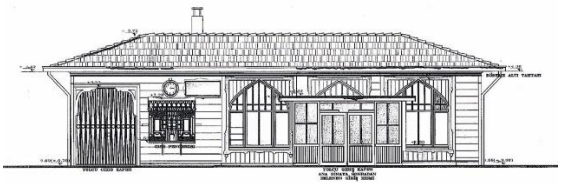

Şekil 4.46 İskele binası görünüş [45]

4.2.4 Beylerbeyi İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D)

Şekil 4.47 Beylerbeyi İskele meydanı (1915) [49]

Şekil 4.48 İskele meydanı (2018)

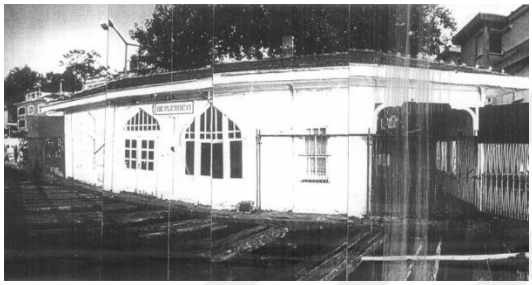

Şekil 4.49 İskele binası (tarih bilinmiyor) [46]

Şekil 4.50 İskele binası (2018)

Şekil 4.51 Beylerbeyi Cami (tarih bilinmiyor) [45]

Şekil 4.52 Beylerbeyi Cami (2018)

Şekil 4.53 Çeşme (tarih bilinmiyor) [45]

Şekil 4.54 Çeşme (2018)

4.2.5 Beylerbeyi İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 10.00-10.30 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E)

Şekil 4.55 Beylerbeyi iskele meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası gösterimi

Şekil 4.56 23.08.2017 tarihli saat 10.00-10.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 38

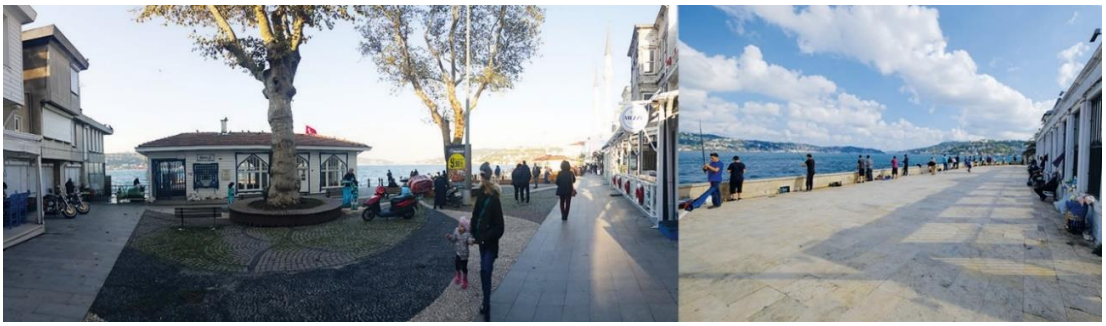

Şekil 4.57 27.08.2017 tarihli saat 10.00-10.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 46

Şekil 4.58 20.09.2017 tarihli saat 10.00-10.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 48

Şekil 4.59 24.09.2017 tarihli saat 10.00-10.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 52

Şekil 4.60 22.10.2017 tarihli saat 10.00-10.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 55

Şekil 4.61 25.10.2017 tarihli saat 10.00-10.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 36

4.2.6 Beylerbeyi İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi

A: Beylerbeyi iskele meydanının yaşadığı mekansal dönüşümü incelemek için 1930-2018 tarihleri arası haritalar, hava fotoğrafları, halihazır plan çalışması ve uydu görüntüsü karşılaştırılmıştır.

Beylerbeyi iskele meydanı günümüzde özelliklerini büyük ölçüde koruyabilmiş sembolik Boğaziçi iskele meydanlarından bir tanesidir. Meydan etrafında 1778 yılında inşa edilmiş Beylerbeyi Cami, muvakkithane, medrese, hamam bulunmaktadır. Günümüzde iskele meydanında iskele binası, havuz, çeşme, çınar ve banklar bulunmakla birlikte iskele meydanı bileşenlerinden biri olan çekek yeri bulunmamaktadır.

2014 tarihli halihazır plan çalışmasında iskele meydanı ve çevresinde bulunan tescilli yapılar, betonarme yapılar, eklenen mekanlar, ada sınırı ve mülkiyet sınırları belirtilmiştir. Beylerbeyi iskele meydanı ve çevresinde bulunan tarihi yapıların varlığı meydanın popülaritesini arttırması sebebiyle yakın geçmiş ve günümüzde ziyaretçi yoğunluğunun fazlalığına neden olmuştur. İskele meydan yolunda bulunan işletmelerin ilave mekan kullanımları meydana giden yolların daralmasına sebep olmuştur. Kıyıya paralel bulunan İskele Caddesi günümüzde yayalaştırılmıştır. 1. Boğaziçi Köprüsünün yapılmasıyla birlikte Yalıboyu Caddesi yolu genişlemiştir.

B: İskele meydanı çevresinde eklenen mekanları belirtmek için plan, kesit ve silüet çalışmaları yapılmıştır. İskele meydanında rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve restoran gibi mekanların artmasından dolayı yatayda ve düşeyde mekanlar eklenmiş olup bu mekanlar 2014 tarihli halihazır çalışmasında ve Beylerbeyi S1, S2 ve S3 silüet çalışmasında belirtilmiştir.

C: Meydandaki iskele binası 1851 tarihinde yapılmıştır. Eski iskele binası taşıyıcı sistem ve cephe ahşaptır, günümüzdeki iskele binası betonarme üzeri ahşap yapıdadır. İskele meydanının zemin kaplaması için farklı ölçeklerde taş malzeme kullanılmıştır.

D: İskele meydanında gerçekleşen mekansal dönüşümü belirtmek için fotoğraf karşılaştırması yapılmıştır. Beylerbeyi Cami'nin önünde bulunan çekek yeri

günümüzde bulunmamaktadır. Kayıkların bulunduğu havuzun meydana sonradan yapıldığı bilinmektedir. Günümüzde meydanda bulunan çeşmenin işlevini yitirdiği ancak etrafında bulunan restoran ve benzeri işletmelere görsel öğe olarak halihazırda hizmet ettiği görülmektedir. Tarihi Beylerbeyi Camisi ibadethane misyonuna günümüzde devam etmekle birlikte, cami etrafında bulunan medrese camide görevli imamın lojmanı olarak, muvakkithane ise dini eserler kütüphanesi olarak kullanılmaya devam edilmektedir.

E: Beylerbeyi iskele meydanında kullanım yoğunluğunu belirlemek için ağustos, eylül, ekim aylarında saat 10.00-10.30 arası, 1 hafta içi 1 hafta sonu olmak üzere toplam 6 defa fotoğraf çekimi yapılmıştır. Yapılan fotoğraf çekimi ve sayım çalışmalarında Beylerbeyi iskele meydanı 3 ayda da yoğun olduğu ve özellikle hafta sonu daha yoğun olduğu gözlenmiştir.

4.3 Çengelköy İskele Meydanı ve Tarihçesi

Çengelköy, Boğaziçi'nin Anadolu Yakası'nda kıyı şeridinde ve arkasındaki yamaçlara doğru büyümüş Beylerbeyi ile Vaniköy arasında kurulmuş bir semttir. Çengelköy Boğaziçi'nin Anadolu Yakası'ndaki 4. Boğaziçi köyü ve iskelesidir [48].

Çengelköy ve çevresinde Bizans dönemine ait liman, saray, kilise ve manastır yapılarının varlığı aktarıldığından dolayı bölgede yerleşimin Bizans döneminden itibaren bulunduğu düşünülmektedir. Osmanları döneminde ise 15-16. yy'larda bölgede sultanların has bahçeleri ve kasırları bulunmaktadır. Kanuni Sultan Süleyman Kuleli Askeri Lisesine yakın bir konumda var olmuş olan Cihannuma Kasrını yaptırmıştır. Evliya Çelebi 17. yy'da bölgede muhteşem bir saray, hasbahçeye yakın bir mescit, bostancıbaşı odaları ve padişahın kullandığı köpeklerin bulunduğu bir samsonhane olduğunu aktarmıştır. 17. yy'da 4. Murad (1623-1640) ve 4. Mehmed (1648-1687) bölgeyi genellikle dinlenmek, avlanmak ve burada yetişen ürünlerden istfade etmek için tercih etmişlerdir. 18. yy'da diğer Boğaziçi köyleri gibi Çengelköy'de değişime uğramıştır. Çengelköy'de 18. yy'da yapılan yalılar bölgenin gelişimini ve silüetini belirlemiştir. 18. yy'ın sonlarına doğru Ermeni aileler bölgede kıyı kesiminde yerleşmeye başlamışlardır. 19. yy'ın başlarında bölgede Müslüman ailelerin çoğunluğu artmıştır. 1832'de çıkan yangında yapılaşma ahşap olduğu için çok sayıda ev ve dükkan yok olmuştur. Yangına rağmen 1850'lerde Şehir Hatlarının bölgeye sefer başlatmasıyla semtin gelişmesi hızlı olmuştur. Bölgede 1823'te Hamdullah Paşa Cami ve 1850'de Aya Yorgi Kilisesi yapılmıştır. Çengelköy 19. yy'ın ikinci yarısında büyümüş ve asıl Çengelköy, Setüstü Mahalle ve Yukarı Mahalle olmak üzere 3 mahalleye bölünmüştür. Bölgede Türk ve Rum ailelerin yaşadığı belirtilmektedir. 20. yy'ın başlarında bölgede Rumlar ve Yahudiler'in nüfusu azalmaya Türkler'in nüfusu artmaya başlamıştır. Değişen toplum yapısıyla birlikte köşk ve yalılar el değiştirirken Çengelköy'de bir çeşit değişim yaşanmıştır [48].

Günümüzde Deniz Hamamı Sokak'ı olarak bilinen çıkmaz sokakta tarihi bir deniz hamamı olduğu aktarılmıştır. Çengeköy'ün yaşadığı büyük değişim 1960'lı yıllara denk gelmektedir. Bölgede tepelere doğru betonarme yapılar artmış ayrıca Üsküdar-Beykoz sahil yolu yapımı ve Çengelköy-Çamlıca bağlantı yolu ile bölgeye

ulaşım kolaylaşmış ve artmıştır [48]. Çengelköy zaman içinde yaşadığı değişimlere rağmen tarihi Boğaziçi Köyü özelliğini korumaktadır. Ayrıca günümüzde sahip olduğu iskelesi, yalıları, camisi, kilisesi ve çeşitli dükkanları ile yerli ve yabancı ziyaretçilerin tercihi olmaktadır.

4.3.1 Çengelköy İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A)

Şekil 4.62 1930 tarihli Anadolu Ciheti Haritaları [8]

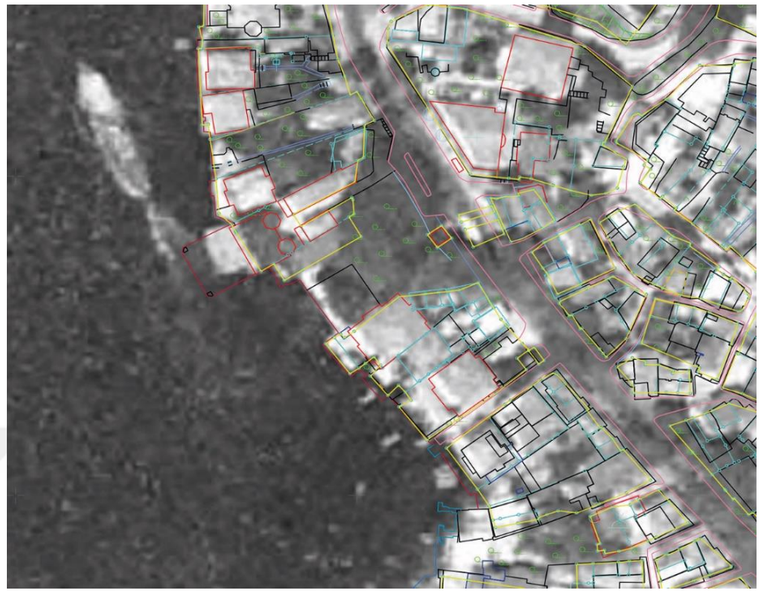

Şekil 4.63 1970 tarihli hava fotoğrafı [10]

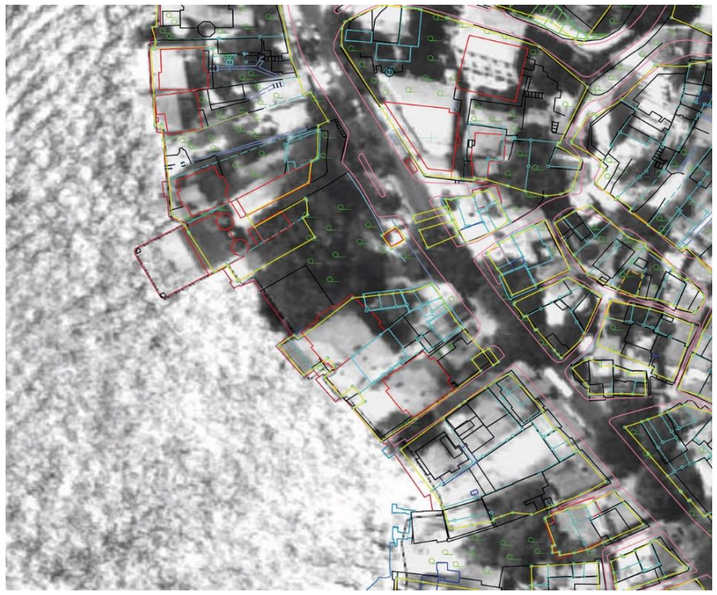

Şekil 4.64 1982 tarihli hava fotoğrafı [10]

Şekil 4.65 2014 tarihli halihazır plan çalışması

Şekil 4.66 2018 tarihli uydu görüntüsü [10]

4.3.2 Çengelköy İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B)

Şekil 4.67 Çengelköy AA kesiti

Şekil 4.68 Çengelköy S1 silüeti

Şekil 4.69 Çengelköy S2 silüeti

4.3.3 Çengelköy İskele Binası (C)

Şekil 4.70 Çengelköy iskele binası (2018)

Şekil 4.71 İskele binası (2018)

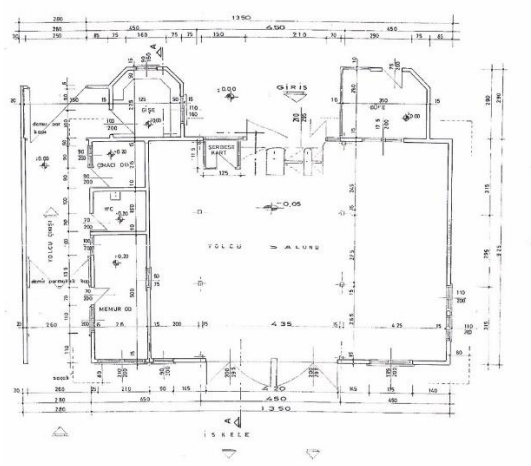

Şekil 4.72 İskele binası planı [45]

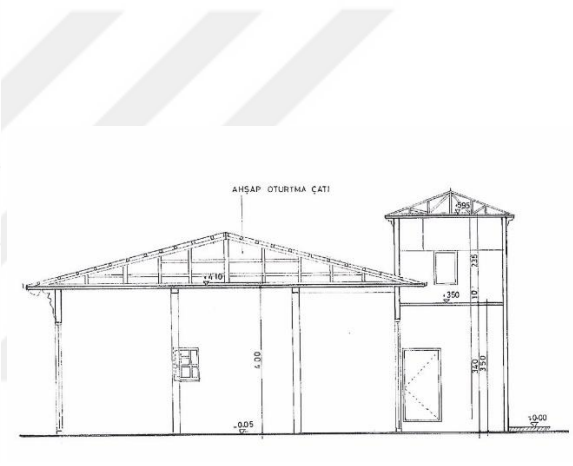

Şekil 4.73 İskele binası AA kesiti [45]

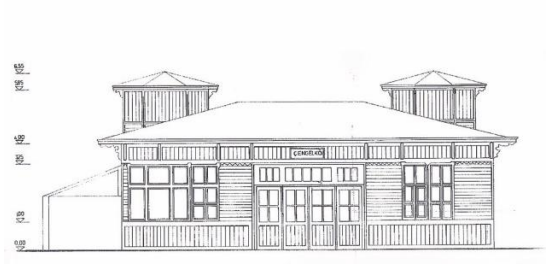

Şekil 4.74 İskele binası denizden görünüş [45]

Şekil 4.75 İskele binası görünüş [45]

4.3.4 Çengelköy İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D)

Şekil 4.76 İskele meydanı (tarih bilinmiyor) [45]

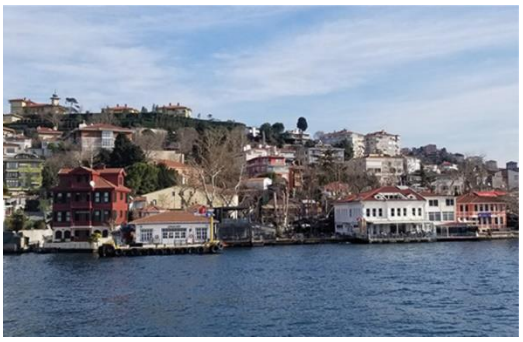

Şekil 4.77 İskele meydanı (2018)

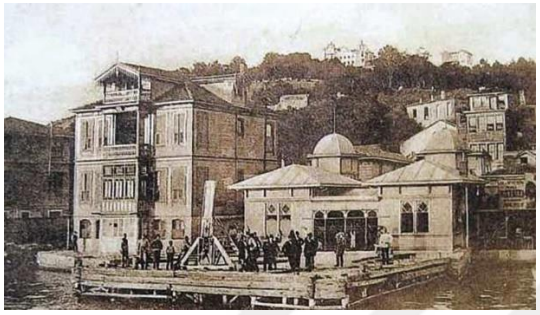

Şekil 4.78 İskele binası (tarih bilinmiyor) [50]

Şekil 4.79 İskele binası (2018)

Şekil 4.80 İskele binası (tarih bilinmiyor) [45]

Şekil 4.81 İskele binası (2018)

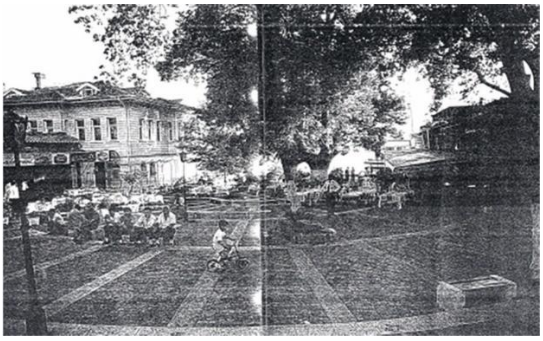

Şekil 4.82 İskele meydanı (1993) [51]

Şekil 4.83 İskele meydanı (2018)

4.3.5 Çengelköy İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 10.30-11.00 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E)

Şekil 4.84 Çengelköy iskele meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası gösterimi

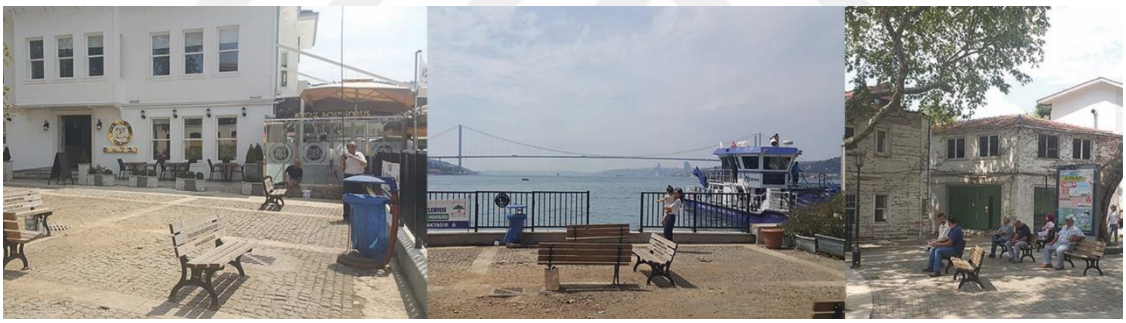

Şekil 4.85 23.08.2017 tarihli saat 10.30-11.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 15

Şekil 4.86 27.08.2017 tarihli saat 10.30-11.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 32

Şekil 4.87 20.09.2017 tarihli saat 10.30-11.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 20

Şekil 4.88 24.09.2017 tarihli saat 10.30-11.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 41

Şekil 4.89 22.10.2017 tarihli saat 10.30-11.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 28

Şekil 4.90 25.10.2017 tarihli saat 10.30-11.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 8

4.3.6 Çengelköy İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi

A: Çengelköy iskele meydanının yaşadığı mekansal dönüşümü incelemek için 1930-2018 tarihleri arası haritalar, hava fotoğrafları, halihazır plan çalışması ve uydu görüntüsü karşılaştırılmıştır.

Çengelköy iskele meydanı günümüzde özelliklerini büyük ölçüde koruyabilmiş sembolik Boğaziçi iskele meydanlarından bir tanesidir. Meydan etrafında 1823 yılında inşa edilmiş Hamdullah Paşa Cami, 1861 tarihinde inşa edilmiş Aya Yorgi Kilisesi bulunmaktadır. Günümüzde iskele meydanında, iskele binası, havuz, çeşme, çınar ve banklar bulunmakla birlikte iskele meydanı bileşenlerinden biri olan çekek yeri bulunmamaktadır.

2014 tarihli halihazır plan çalışmasında iskele meydanı ve çevresinde bulunan tescilli yapılar, betonarme yapılar, eklenen mekanlar, ada sınırı ve mülkiyet sınırları belirtilmiştir. Meydanda ve çevresinde bulunan tarihi yapıların ve çeşitli ölçekteki kafe, restoran gibi işletmelerin varlığından dolayı Çengelköy iskele meydanı ziyaretçilerin tercih ettiği bir meydandır. Çengelköy iskele meydanında diğer iskele meydanlarına oranla daha fazla işletme bulunmaktadır. İskele meydanının tam ortasında bulunan kafe iskele binası ile meydanın ilişkisini tamamıyla kesmiştir. 1. Boğaziçi Köprüsü'nün inşasından sonra yapılan Üsküdar-Beykoz sahil yolu Kuleli Caddesi yolunun genişlemesine sebep olmuştur.

B: İskele meydanı çevresinde eklenen mekanları belirtmek için plan, kesit ve silüet çalışmaları yapılmıştır. İskele meydanında rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve restoran gibi mekanların artmasından dolayı yatayda ve düşeyde mekanlar eklenmiş olup bu mekanlar 2014 tarihli halihazır çalışmasında ve Çengelköy S1 ve S2 silüet çalışmasında belirtilmiştir.

C: Meydandaki iskele binası 1853 tarihinde yapılmıştır. Eski iskele binası taşıyıcı sistemi ve cephesi ahşaptır. Günümüzdeki iskele binası betonarme üzeri ahşap yapıdadır. İskele binasının çatı formu değişikliğe uğramıştır. İskele binasının önünde bulunan iskelenin ahşap malzemesi betonarme olarak değiştirilmiştir.

İskele meydanının zemin kaplaması için farklı ölçeklerde taş malzeme kullanılmıştır.

D: İskele meydanında gerçekleşen mekansal dönüşümü belirtmek için fotoğraf karşılaştırması yapılmıştır. Tarihi süreç içerisinde, şehirleşmenin Boğaziçi'ne olumsuz etkisinden dolayı iskele binası, meydanı ve çevresi değişikliğe uğramıştır.

E: Çengelköy iskele meydanında kullanım yoğunluğunu belirlemek için ağustos, eylül, ekim aylarında saat 10.30-11.00 arası, 1 hafta içi 1 hafta sonu olmak üzere toplam 6 defa fotoğraf çekimi yapılmıştır. Yapılan fotoğraf çekimi ve sayım çalışmalarında Çengelköy iskele meydanı 3 ayda da yoğun olduğu ve özellikle hafta sonu daha yoğun olduğu gözlenmiştir.

4.4 Vaniköy İskele Meydanı ve Tarihçesi

Vaniköy Boğaziçi'nin Anadolu Yakası kıyısında Çengelköy ile Kandilli arasında var olan yamaçlara doğru uzanan bir Boğaziçi semtidir [52].

Vaniköy'de Bizans döneminde yapılmış olan saray, tapınak, manastır gibi yapıların olduğu aktarılmıştır. Osmanlı'ların bölgeye yerleşimi İstanbul'un fethinden (1453) önce olmuştur. Evliya Çelebi 17. yy'da Vaniköy'ü padişahların gezinmek, avlanmak için kullandığını ve 1. Selim'in bölgede bir has bahçe yaptırdığını belirtmiştir. 4. Mehmet (1648-1687)'in şehzadelerine hocalık yapan Vani Efendi'nin semtte medrese, çeşme, çok sayıda yalı yaptırdığı aktarılmıştır. Semtin en bilinen yapısı olan Vaniköy Cami 1665 tarihinde yapılmıştır [52].

Semte yakın bir konumda 1911 yılında Fatin Gökmen tarafından Kandilli Rasathanesi kurulmuştur. 19. yy 'ın başlarında semtte zengin Ermeni aileler varken, zamanla Ermeni aileler kıyıdan yamaçlara doğru çekilmişler ve zamanla Vaniköy'de yüksek mevkide çalışan devlet memurları yaşamaya başlamıştır [52].

Vaniköy Cami'nin önünde var olmuş olan ama tam olarak yapım tarihi bilinmeyen Vaniköy iskelesinin kaldırılmasıyla ve şehir hatlarının semte uğramamasıyla birlikte semte olan rağbet iyice azalmıştır. 1960'larda revaçta olan betonarme yapılaşma Vaniköy'ü diğer Boğaziçi iskele meydanlarına oranla daha az etkilemiştir. Semtte bulunan yalılar ve yeşil olan alanlar büyük oranda korunmuştur. Ayrıca semtte kafe, restoran ve dükkan gibi rekrasyon alanlarının az bulunmasından dolayı ziyaretçiler tarafından pek fazla tercih edilmemektedir.

4.4.1 Vaniköy İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A)

Şekil 4.91 1930 tarihli Anadolu Ciheti Haritaları [8]

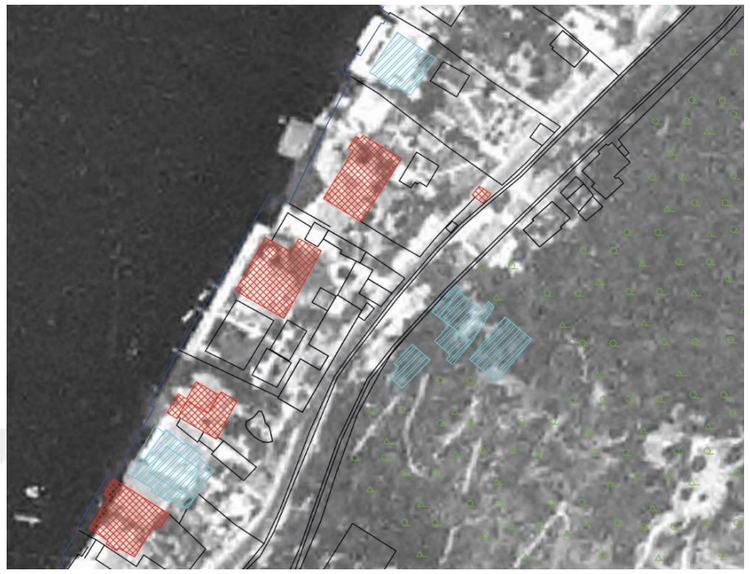

Şekil 4.92 1970 tarihli hava fotoğrafı [10]

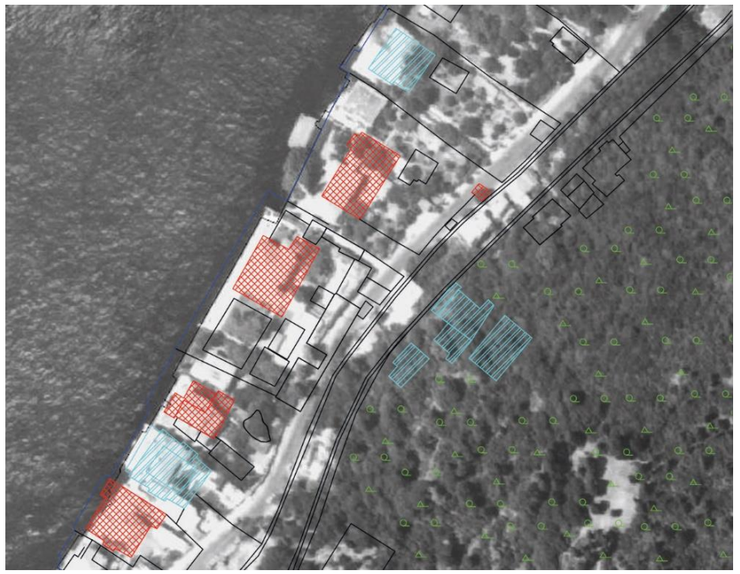

Şekil 4.93 1982 tarihli hava fotoğrafı [10]

Şekil 4.94 2014 tarihli halihazır plan çalışması

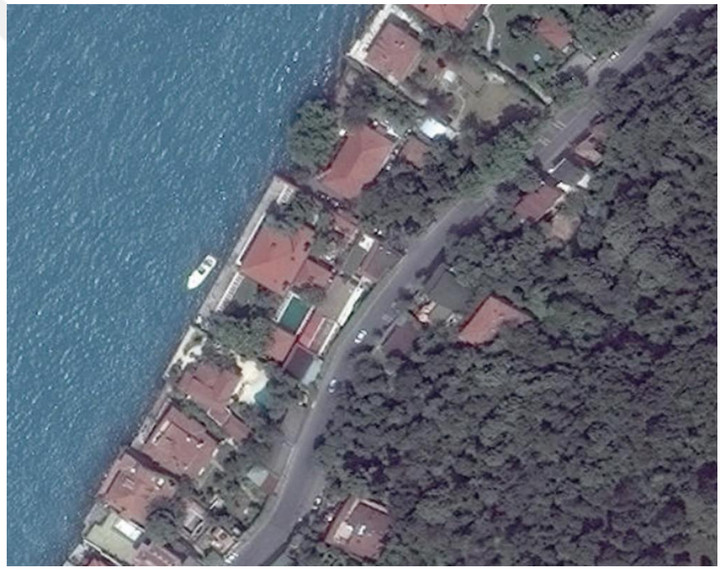

Şekil 4.95 2018 tarihli uydu görüntüsü [10]

4.4.2 Vaniköy İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B)

Şekil 4.96 Vaniköy AA kesiti

Şekil 4.97 Vaniköy S1 silüeti

Şekil 4.98 Vaniköy S2 silüeti

4.4.3 Vaniköy İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (C)

Şekil 4.99 İskele meydanı (tarih bilinmiyor) [53]

Şekil 4.100 İskele meydanı (2018)

Şekil 4.101 İskele binası (tarih bilinmiyor) [53]

Şekil 4.102 İskele binası (Tarih bilinmiyor)(45)

Şekil 4.103 Vaniköy cami (tarih bilinmiyor) [54]

Şekil 4.104 Vaniköy cami (2018)

4.4.4 Vaniköy İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 11.00-11.30 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (D)

Şekil 4.105 Vaniköy iskele meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası gösterimi

Şekil 4.106 23.08.2017 tarihli saat 11.00-11.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 0

Şekil 4.107 27.08.2017 tarihli saat 11.00-11.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 5

Şekil 4.108 20.09.2017 tarihli saat 11.00-11.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 0

Şekil 4.109 24.09.2017 tarihli saat 11.00-11.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 0

Şekil 4.110 22.10.2017 tarihli saat 11.00-11.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 18

Şekil 4.111 25.10.2017 tarihli saat 11.00-11.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 9

4.4.5 Vaniköy İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi

A: Vaniköy iskele meydanının yaşadığı mekansal dönüşümü incelemek için 1930-2018 tarihleri arası haritalar, hava fotoğrafları, halihazır plan çalışması ve uydu görüntüsü karşılaştırılmıştır.

Vaniköy iskele meydanı günümüzde özelliklerini koruyamamış Boğaziçi iskele meydanlarından bir tanesidir. Meydan etrafında 1665 yılında inşa edilmiş Vaniköy Cami bulunmaktadır. Günümüzde iskele meydanının en önemli öğesi olan iskele binası, havuz ve çekek yeri bulunmamakta olup çeşme, çınar ve banklar varlığını sürdürmektedirler.

2014 tarihli halihazır plan çalışmasında iskele meydanı ve çevresinde bulunan tescilli yapılar, betonarme yapılar, eklenen mekanlar, ada sınırı ve mülkiyet sınırları belirtilmiştir. Vaniköy meydanı çevresinde kafe ve restoran gibi mekanlar açılmamıştır ve bölgede çoğunlukla konutlar bulunmaktadır. 1. Boğaziçi Köprüsü'nün inşasından sonra yapılan Üsküdar-Beykoz sahil yolu Vaniköy Caddesi yolunun genişlemesine sebep olmuştur.

B: Vaniköy meydanı ve çevresini daha detaylı ifade edebilmek için kesit ve silüet çalışmaları yapılmıştır.

C: İskele meydanında gerçekleşen mekansal dönüşümü belirtmek için fotoğraf karşılaştırması yapılmıştır. Tarihi süreç içerisinde Boğaziçi'nin yaşadığı şehirleşmenin olumsuz etkilerini en az yaşayan Boğaziçi köyü Vaniköy'dür. Semt genellikle konut yapıları ve yeşil alanlardan oluşmaktadır. Kafe ve restoran gibi mekanlar bölgede çok daha az bulunmaktadır.

E: Vaniköy meydanında kullanım yoğunluğunu belirlemek için ağustos, eylül, ekim aylarında saat 11.00-11.30 arası, 1 hafta içi 1 hafta sonu olmak üzere toplam 6 defa fotoğraf çekimi yapılmıştır. Yapılan fotoğraf çekimi ve sayım çalışmalarında Vaniköy meydanı 3 ayda da yoğun olmadığı gözlenmiştir.

4.5 Kandilli İskele Meydanı ve Tarihçesi

Kandilli, Boğaziçi'nin Anadolu Yakası'nın en dar yerinde, Vaniköy ile Küçüksu arasında yer alan semttir. Kandilli, Boğaziçi'nin Anadolu Yakası'ndaki 6. Boğaziçi köyü ve iskelesidir [55].

Evliya Çelebi seyahatnamesinde Kandilli'de 18. yy'a kadar padişahların has bahçeleri haricinde bir yapılaşmanın olmadığını aktarmıştır. 18. yy'ın ortalarına doğru Kandilli yalnızca hasbahçelerin olduğu bir semt olmakla kalmayıp iskana açılmıştır. 1740'larda 1.Mahmud "İcare-i Müeccele" adı verilen uzun süreli kiralama ve kullanım hakkı vererek, Kandilli hasbahçesinin arazilerini parselletip kullanıma açmıştır. Uygulamadan sonra Kandilli hızla gelişmeye başlamıştır. Kandilli'de sahilhane, köşk, 1751 tarihinde Kandilli Cami, çeşme, kuyu ve hamam gibi çok sayıda yapı yapılmıştır. 18. yy'ın ikinci yarısında Kandilli'nin nüfusunun büyük bir çoğunluğunu oluşturan Müslümanlar ve Osmanlı devlet adamlarının yanı sıra Rum ve Ermeni Hristiyanları da bulunmaktaydı. 19. yy'ın ikinci yarısında Şirket-i Hayriye'nin kurulması ile önceden pazar kayığı ile sağlanan ulaşım vapurla sağlanmaya başlamış olup semte ulaşım daha kolay olmuştur. Kandilli'de bulunan köşklerin, saray ve kasırların büyük bir bölümü yangında yok olmuştur. Yangından sonra onarılan ve günümüze kadar ayakta kalabilen, iskeleye yakın bir konumda bulunan Cemile Sultan Sarayı ve Korusu'dur [55].

Boğaziçi'nde 1950'lerde başlayan betonarme yapılaşma diğer Boğaziçi köylerine nazaran Kandilli'yi daha az etkilemiştir. Sahil şeridinden ziyade yamaçlara doğru lüks villa grupları yapılmıştır. Kandilli iskele meydanı çevresinde bulunan tarihi değeri olan yapılar ile kafe ve restoran gibi işletmelerden dolayı ziyaretçilerin tercih ettiği bir Boğaziçi köyüdür.

4.5.1 Kandilli İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A)

Şekil 4.112 1930 tarihli Anadolu Ciheti Haritaları [8]

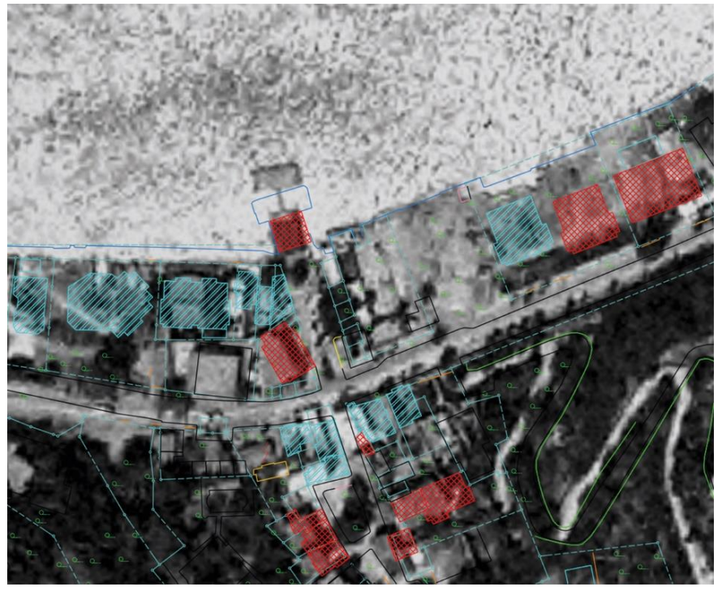

Şekil 4.113 1970 tarihli hava fotoğrafı [10]

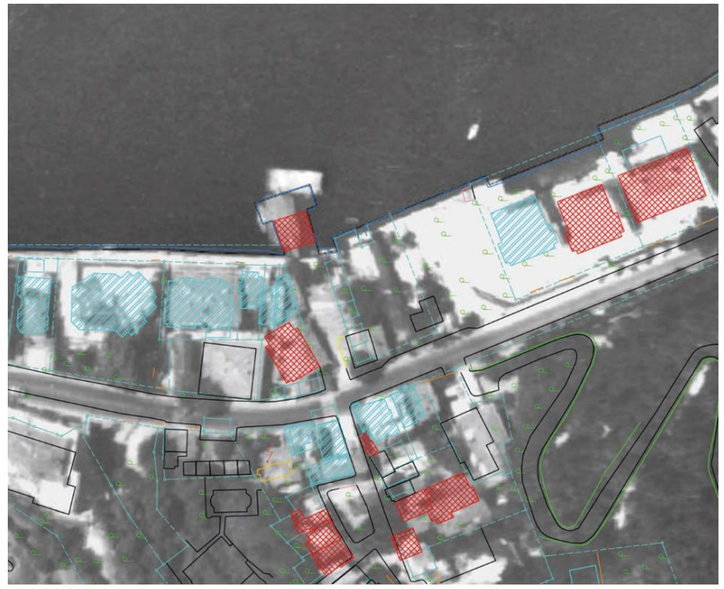

Şekil 4.114 1982 tarihli hava fotoğrafı [10]

Şekil 4.115 2014 tarihli halihazır plan çalışması

Şekil 4.116 2018 tarihli uydu görüntüsü [10]

4.5.2 Kandilli İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B)

Şekil 4.117 Kandilli AA kesiti

Şekil 4.118 Kandilli S1 silüeti

Şekil 4.119 Kandilli S2 silüeti

4.5.3 Kandilli Binası (C)

Şekil 4.120 Kandilli iskele binası (2018)

Şekil 4.121 İskele binası (2018)

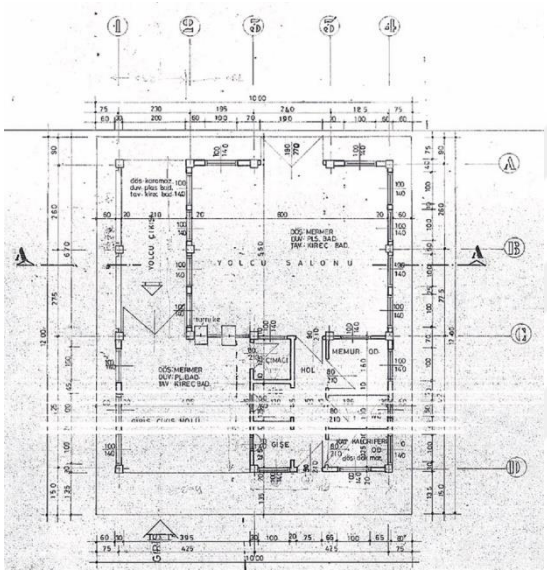

Şekil 4.122 İskele binası planı [45]

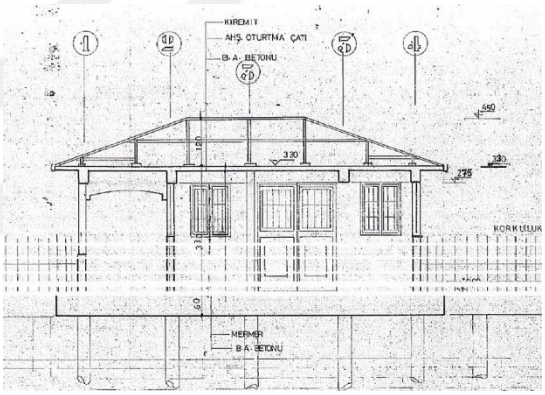

Şekil 4.123 İskele binası AA kesiti [45]

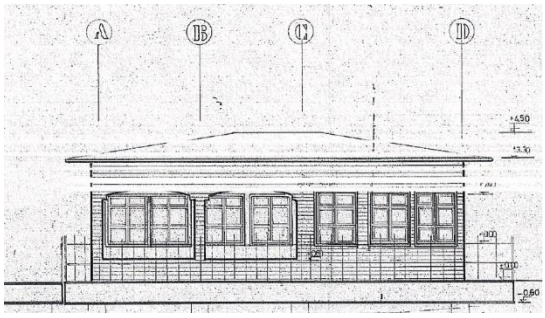

Şekil 4.124 İskele binası denizden görünüş [45]

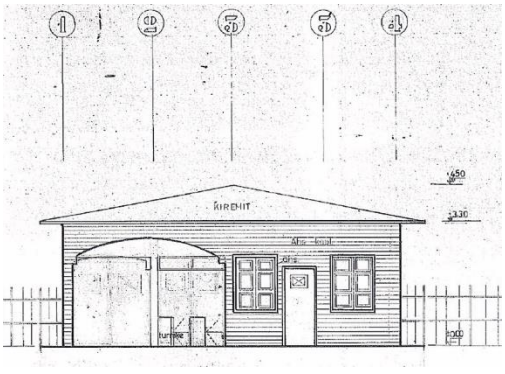

Şekil 4.125 İskele binası görünüş [45]

4.5.4 Kandilli İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D)

Şekil 4.126 İskele meydanı (1877) [45]

Şekil 4.127 İskele meydanı (2018)

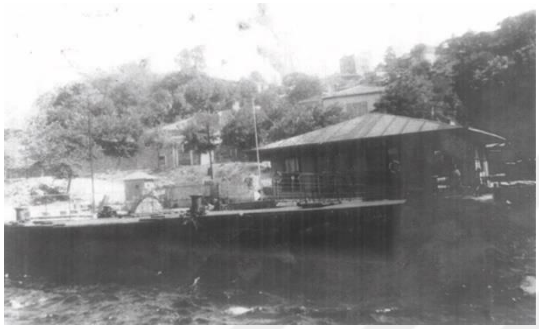

Şekil 4.128 İskele binası (tarih bilinmiyor) [45]

Şekil 4.129 İskele binası (2018)

Şekil 4.130 İskele binası (tarih bilinmiyor) [45]

Şekil 4.131 İskele binası (2018)

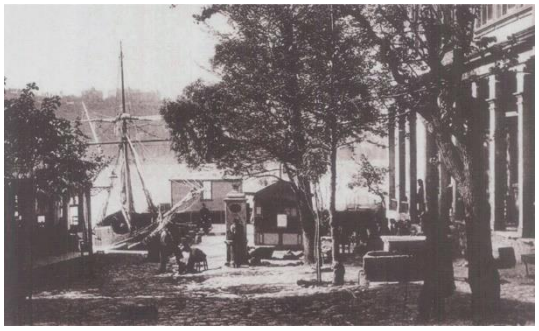

Şekil 4.132 İskele meydanı (1871) [45]

Şekil 4.133 İskele meydanı (2018)

4.5.5 Kandilli İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 11.30-12.00 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E)

Şekil 4.134 Kandilli iskele meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası gösterimi

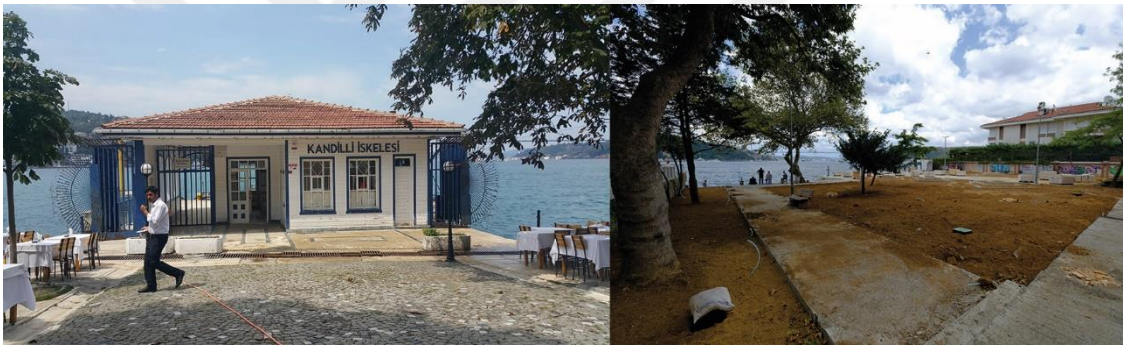

Şekil 4.135 23.08.2017 tarihli saat 11.30-12.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 8

Şekil 4.136 27.08.2017 tarihli saat 11.30-12.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 19

Şekil 4.137 20.09.2017 tarihli saat 11.30-12.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 16

Şekil 4.138 24.09.2017 tarihli saat 11.30-12.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 43

Şekil 4.139 22.10.2017 tarihli saat 11.30-12.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 49

Şekil 4.140 25.10.2017 tarihli saat 11.30-12.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 24

4.5.6 Kandilli İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi

A: Kandilli iskele meydanının yaşadığı mekansal dönüşümü incelemek için 1930-2018 tarihleri arası haritalar, hava fotoğrafları, halihazır plan çalışması ve uydu görüntüsü karşılaştırılmıştır.

Kandilli iskele meydanı günümüzde özelliklerini büyük ölçüde koruyabilmiş sembolik Boğaziçi iskele meydanlarından bir tanesidir. Meydan etrafında 1751 yılında inşa edilmiş Kandilli Cami bulunmaktadır. Günümüzde iskele meydanında, 1900 tarihinde yapılmış iskele binası, havuz, çeşme, çınar ve banklar bulunmakla birlikte iskele meydanı bileşenlerinden biri olan çekek yeri bulunmamaktadır.

2014 tarihli halihazır plan çalışmasında iskele meydanı ve çevresinde bulunan tescilli yapılar, betonarme yapılar, eklenen mekanlar, ada sınırı ve mülkiyet sınırları belirtilmiştir. Meydanda ve çevresinde bulunan tarihi yapıların ve çeşitli ölçekteki kafe, restoran gibi işletmelerin varlığından dolayı Kandilli iskele meydanı ziyaretçilerin tercih ettiği bir meydandır. 1. Boğaziçi Köprüsünün inşaasından sonra yapılan Üsküdar-Beykoz sahil yolu Kandilli Göksu Caddesi yolunun genişlemesine sebep olmuştur.

B: İskele meydanı çevresinde eklenen mekanları belirtmek için plan, kesit ve silüet çalışmaları yapılmıştır. İskele meydanında rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve restoran gibi mekanların artmasından dolayı yatayda ve düşeyde mekanlar eklenmiş olup bu mekanlar 2014 tarihli halihazır çalışmasında ve Kandilli S1, S2 silüet çalışmasında belirtilmiştir.

C: Meydandaki iskele binası 1916 tarihinde yapılmıştır. Eski iskele binası taşıyıcı sistemi ve cephesi ahşap olup günümüzde iskele binası betonarme üzeri ahşap yapıdadır. İskele binasının önünde bulunan iskelenin ahşap malzemesi betonarme olarak değiştirilmiştir. İskele meydanının zemin kaplaması için farklı ölçeklerde taş malzeme kullanılmıştır.

D: İskele meydanında gerçekleşen mekansal dönüşümü belirtmek için fotoğraf karşılaştırması yapılmıştır. Tarihi süreç içerisinde, şehirleşmenin Boğaziçi'ne

olumsuz etkisinden dolayı iskele binası, meydanı ve çevresi değişikliğe uğramıştır. Uğradığı değişiklikler karşılaştırmalı fotoğraflarla ifade edilmiştir.

E: Kandilli iskele meydanında kullanım yoğunluğunu belirlemek için ağustos, eylül, ekim aylarında saat 11.30-12.00 arası, 1 hafta içi 1 hafta sonu olmak üzere toplam 6 defa fotoğraf çekimi yapılmıştır. Yapılan fotoğraf çekimi ve sayım çalışmalarında iskele meydanı 3 ayda da yoğun olduğu ve özellikle haftasonu daha yoğun olduğu gözlenmiştir.

4.6 Küçüksu İskele Meydanı ve Tarihçesi

Küçüksu, Boğaziçi'nin Anadolu Yakası'nda Kandilli ile Anadolu Hisarı arasında yer alan, bol miktarda yeşillikle çevrili olan Boğaziçi'nin 7. köyü ve iskelesidir [55].

Küçüksu'nun yerleşim tarihinin Bizans dönemine kadar dayandığı aktarılmaktadır. Osmanlı döneminde ise, genellikle bölgede padişahların has bahçeleri bulunmaktaydı. Sultan 4. Murad'ın (1623-1640) Küçüksu'yu çok sevdiği ve "Gümüş Selvi" adı verildiği bilinmektedir. Bölgede 18. yy'dan itibaren yapılaşma gözlenmiştir. Sultan 1. Mahmud (1730-1754) döneminde deniz kıyısında 2 katlı ahşap saray yaptırılmıştır. Ayrıca 1750 tarihinde Mihrişah Valide Sultan Cami inşa edilmiştir. Ahşap saray Sultan 3. Selim (1789-1807) döneminde onarılarak kullanılmaya devam edilmiştir. Sultan Abdülmecid (1839-1861) döneminde ise ahşap saray yıkılarak yerine bugün mevcut olan Küçüksu Kasrı yapılmıştır. Küçüksu Kasrı'nın yanında 1806 tarihinde yapılan ve kasrın mimari özelliklerini taşıyan Küçüksu Çeşmesi bulunmaktadır [55].

Küçüksu İskelesi inşa edilmeden önce bölge balıkçıların denize ağ atmaya, kayıklarını kalafat etmeye geldikleri alandır. 1930'lu yılların başında Şirket-i Hayriye buraya bir plaj ve ahşap iskele yaparak insanların ilgisini çekmiştir. Küçüksu Kasrı'na yakın konumda olan iskeleye yanaşan vapurlar kasıra zarar vermeye başlamış olup kasır denize doğru kaymış ve güçlendirme yapılmıştır. Vapurların kasıra verdiği zarar ve Küçüksu plajı halkın ilgisini kaybetmeye başlayınca, 1980 yılından sonra iskeleye vapur uğramamıştır. Bir süre sonra iskele binası kafeye dönüşmüştür. Günümüzde vapurlar eski binanın hemen yanındaki iskeleye yanaşmaktadır [55].

Küçüksu sahip olduğu mesire alanından dolayı Boğaziçi'nin yaşadığı betonarme yapılaşmadan uzak kalmayı başarabilmiştir. Malesef Küçüksu mesire alanı 1. ve 2. Boğaziçi Köprüleri'nin yapım aşamasında şantiye sahası olarak kullanılmıştır. Günümüzde ise Küçüksu mesire alanı tekrar yeşillendirme ve düzenleme çalışması yapılarak ziyaretçilerin kullanımına açılmıştır.

4.6.1 Küçüksu İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A)

Şekil 4.141 1930 tarihli Anadolu Ciheti Haritaları [8]

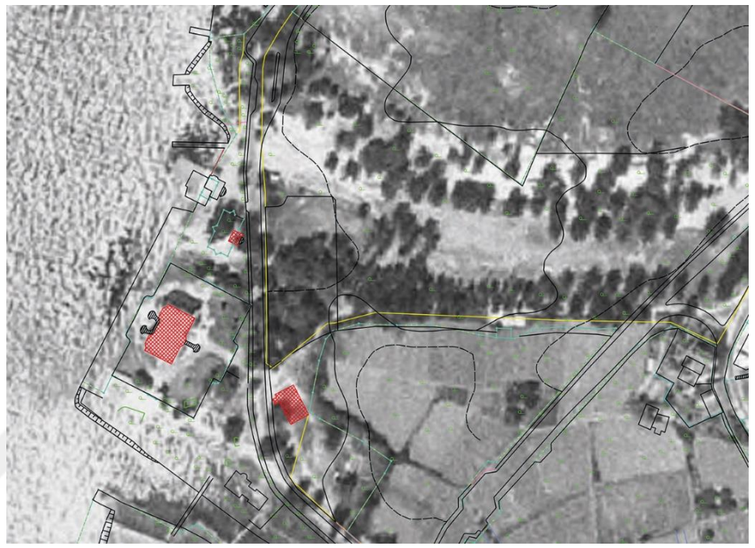

Şekil 4.142 1970 tarihli hava fotoğrafı [10]

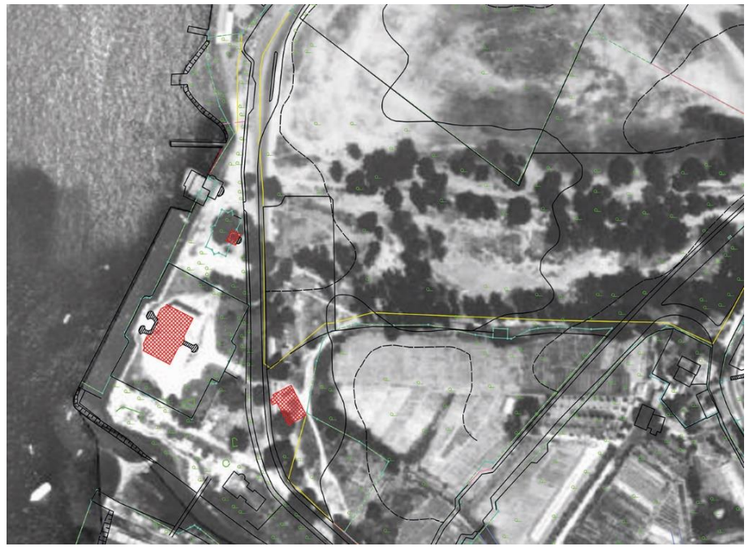

Şekil 4.143 1982 tarihli hava fotoğrafı [10]

Şekil 4.144 2014 tarihli halihazır plan çalışması

Şekil 4.145 2018 tarihli uydu görüntüsü [10]

4.6.2 Küçüksu İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B)

Şekil 4.146 Küçüksu AA kesiti

Şekil 4.147 Küçüksu S1 silüeti

Şekil 4.148 Küçüksu S2 silüeti

Şekil 4.149 Küçüksu S3 silüeti

4.6.3 Küçüksu İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (C)

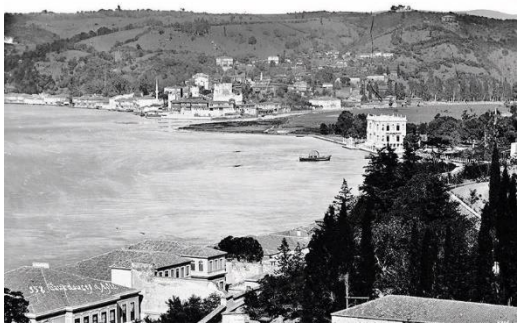

Şekil 4.150 Küçüksu iskele meydanı (tarih bilinmiyor) [56]

Şekil 4.151 İskele meydanı (2018)

Şekil 4.152 Küçüksu Kasrı (tarih bilinmiyor) [56]

Şekil 4.153 Küçüksu Kasrı (2018)

Şekil 4.154 İskeleye geçiş (2017)

Şekil 4.155 İskeleye geçiş (2019)

4.6.4 Küçüksu İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 12.00-12.30 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (D)

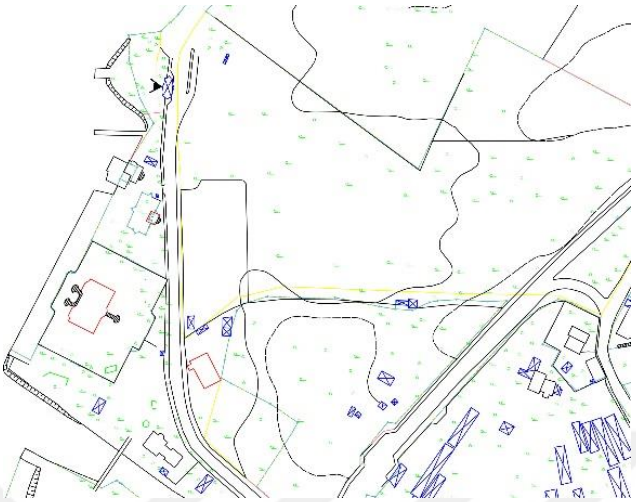

Şekil 4.156 Küçüksu iskele meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası gösterimi

Şekil 4.157 23.08.2017 tarihli saat 12.00-12.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 1

Şekil 4.158 27.08.2017 tarihli saat 12.00-12.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 1

Şekil 4.159 20.09.2017 tarihli saat 12.00-12.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 1

Şekil 4.160 24.09.2017 tarihli saat 12.00-12.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 4

Şekil 4.161 22.10.2017 tarihli saat 12.00-12.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 1

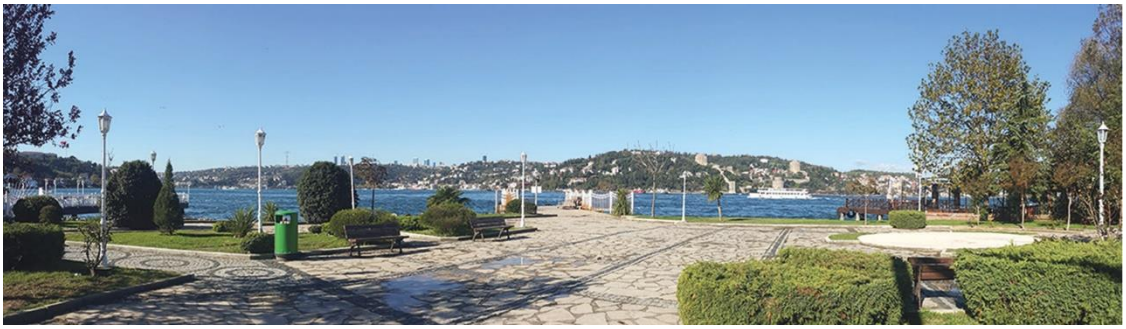

Şekil 4.162 25.10.2017 tarihli saat 12.00-12.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 1

4.6.5 Küçüksu Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi

A: Küçüksu iskele meydanının yaşadığı mekansal dönüşümü incelemek için 1930-2018 tarihleri arası haritalar, hava fotoğrafları, halihazır plan çalışması ve uydu görüntüsü karşılaştırılmıştır.

Küçüksu, çayırın, sarayın, çeşmenin ve caminin belirlediği kasır odaklı kentsel mekandır. Meydana yakın konumda 1750 tarihinde yapılmış Mihrişah Valide Sultan Cami ve 1857 yılında inşa edilmiş Küçüksu Kasrı bulunmaktadır. Günümüzde iskele meydanında çeşme, çınar ve banklar bulunmakla birlikte iskele meydanın en önemli bileşenlerinden biri olan iskele binası, havuz ve çekek yeri bulunmamaktadır. 1980 yılından sonra iskele binasında vapur durmadığı için iskele binası işlevini kaybetmiş uzun bir süre sonra onarılarak kafe olarak hizmet vermeye başlamıştır. Eski iskele binasının 30 metre ilerisine yapılan ve bir tasarım ürünü olan asma germe sistem ile oluşturulan yeni iskele, günümüzde gecekondulaştırılarak kasırın yanında estetik değeri son derece düşük bir yapıya dönüşmüştür.

2014 tarihli halihazır plan çalışmasında iskele meydanı ve çevresinde bulunan tescilli yapılar, betonarme yapılar, eklenen mekanlar, ada sınırı ve mülkiyet sınırları belirtilmiştir. Meydanda ve çevresinde bulunan tarihi yapıların ve çeşitli ölçekteki kafe, restoran gibi işletmelerin varlığından dolayı Küçüksu meydanı ziyaretçilerin tercih ettiği bir meydandır. Küçüksu Caddesi yolu genişlemiştir.

B: İskele meydanı çevresinde eklenen mekanları belirtmek için plan, kesit ve silüet çalışmaları yapılmıştır. İskele meydanında rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve restoran gibi mekanların artmasından dolayı meydana yeni mekanlar eklenmiştir.

C: İskele meydanında gerçekleşen mekansal dönüşümü belirtmek için fotoğraf karşılaştırması yapılmıştır. Tarihi süreç içerisinde, şehirleşmenin Boğaziçi'ne olumsuz etkilerinden en az zarar gören Küçüksu'dur. Yakınında bulunan mesire alanı yeşil alan olarak kalarak ve tekrar düzenlenerek ziyaretçilerin kullanımına sunulmuştur.

D: Küçüksu iskele meydanında kullanım yoğunluğunu belirlemek için ağustos, eylül, ekim aylarında saat 12.00-12.30 arası, 1 hafta içi 1 hafta sonu olmak üzere toplam 6

defa fotoğraf çekimi yapılmıştır. Yapılan fotoğraf çekimi ve sayım çalışmalarında Küçüksu meydanı 3 ayda da yoğun olmadığı, mekanı ziyaretçilerin vapura binmek için kullandığı gözlenmiştir.

4.7 Anadolu Hisarı İskele Meydanı ve Tarihçesi

Anadolu Hisarı, Boğaziçi'nin Anadolu Yakası kıyısında Küçüksu ile Kandilli'nin arasında kalan, Göksu Deresi'nin denize aktığı yerin çevresi ve ardında şekillenen Boğaziçi köyüdür [57].

Bizans döneminde bölgede Neapolis adında bir yerleşmenin olduğu ve 1500'lere kadar burada yaşadıkları aktarılmıştır. Anadolu Hisarı İstanbul'un fethinden sonra özellikle Karadeniz'den gelebilecek saldırılara koruma kalkanı olarak görev yapmıştır. Evliya Çelebi 17. yy'da bölge halkının tümünün müslüman olduğunu, burada cami, hamam, mescid, dizdarhane, cebehane ve asker odalarının bulunduğundan bahsetmiştir. 1792 tarihinde Fatih Sultan Mehmet Cami yaptırılmıştır. 18. ve 19. yy'larda bölgede genellikle şeyhülislam ve devlet görevlileri yaşamaktaydı. Ayrıca Göksu Deresi, Küçüksu Deresi ve çayırlığı meşhur mesire alanlarıydı ve günlük geziler, kayak sefaları ve musiki fasılları ile meşhurdu. Şehir Hatlarının buraya uğramaya başlamasından sonra semtteki yoğunluk artmıştır. [57].

Anadolu Hisarı 1950'lerde başlayan betonarme şehirleşmenin etkilerini yaşamıştır. Kıyı şeridinde bulunan yalılar korunurken iskele meydanı ve çevresi betonarme çok katlı yapılarla dolmuştur. Anadolu Hisarı, iskele meydanına yakın konumda bulunan Anadolu Hisarı Surları ve kafe, restoran gibi işletmelerin bulunmasından dolayı yerli ve yabancı turistlerin ilgi odağı olmuştur.

4.7.1 Anadolu Hisarı İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A)

Şekil 4.163 1930 tarihli Anadolu Ciheti Haritaları [8]

Şekil 4.164 1970 tarihli hava fotoğrafı [10]

Şekil 4.165 1982 tarihli hava fotoğrafı [10]

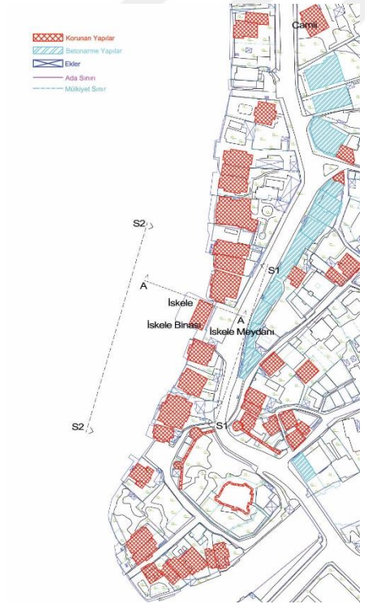

Şekil 4.166 2014 tarihli halihazır plan çalışması

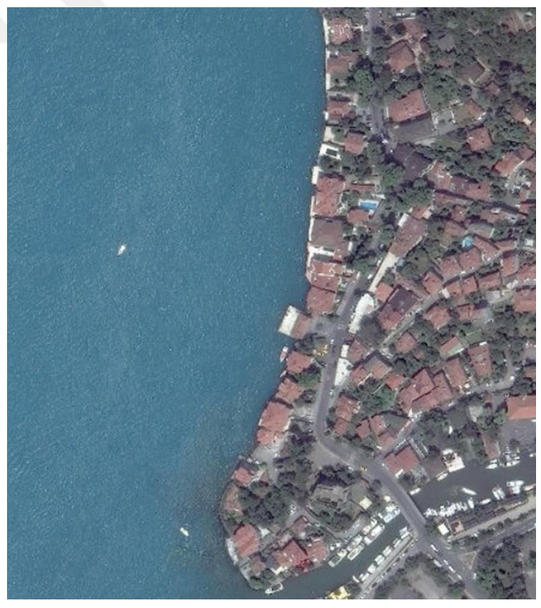

Şekil 4.167 2018 tarihli uydu görüntüsü [10]

4.7.2 Anadolu Hisarı İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B)

Şekil 4.168 Anadolu Hisarı AA kesiti

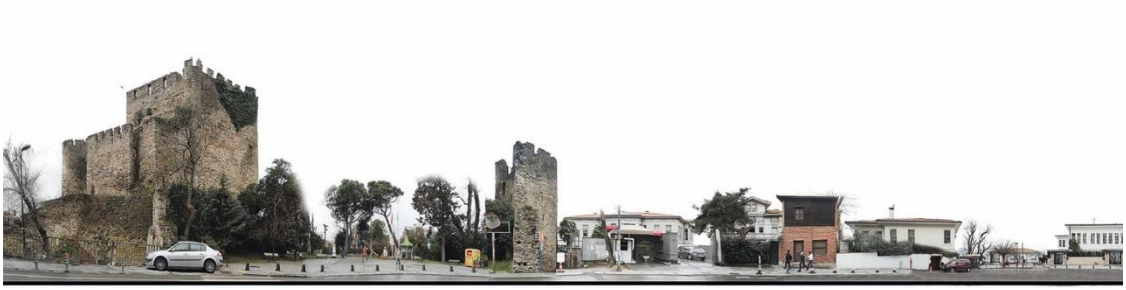

Şekil 4. 169 Anadolu Hisarı S1 silüeti

Şekil 4. 170 Anadolu Hisarı S2 silüeti

4.7.3 Anadolu Hisarı İskele Binası (C)

Şekil 4.171 Anadolu Hisarı iskele binası (2018)

Şekil 4.172 İskele binası (2018)

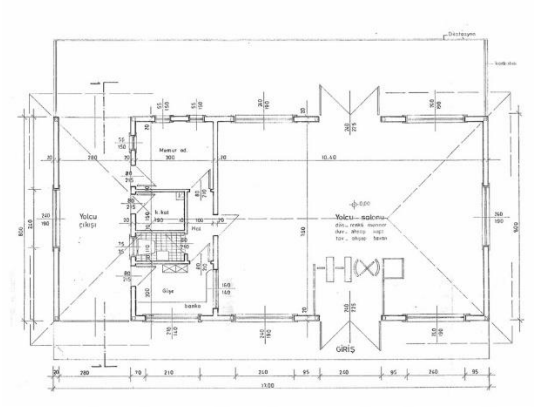

Şekil 4.173 İskele binası planı [45]

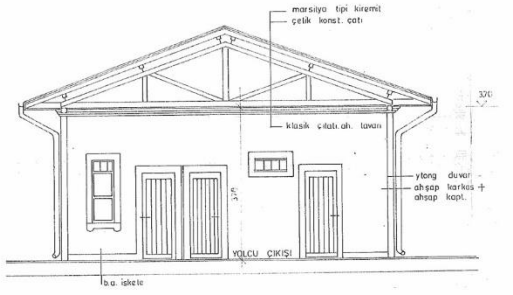

Şekil 4.174 İskele binası AA kesiti [45]

Şekil 4.175 İskele binası denizden görünüş [45]

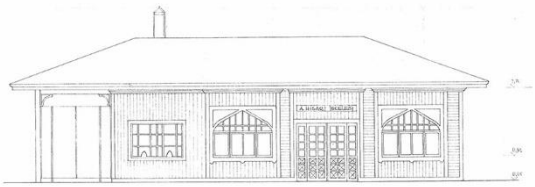

Şekil 4.176 İskele binası görünüş [45]

4.7.4 Anadolu Hisarı İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D)

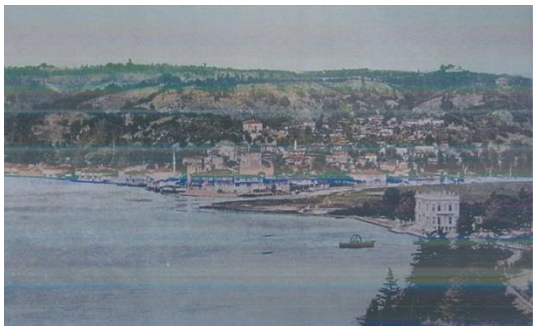

Şekil 4.177 Anadolu Hisarı iskele meydanı (tarih bilinmiyor) [45]

Şekil 4.178 İskele meydanı (2018)

Şekil 4.179 İskele binası (tarih bilinmiyor) [45]

Şekil 4.180 İskele binası (2018)

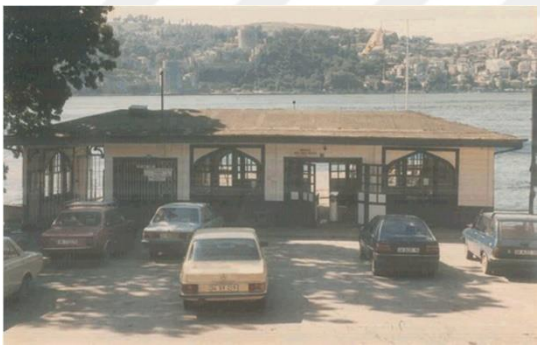

Şekil 4.181 İskele binası (tarih bilinmiyor) [45]

Şekil 4.182 İskele binası (2018)

Şekil 4.183 Anadolu Hisarı cami (tarih bilinmiyor) [45]

Şekil 4.184 Anadolu Hisarı cami (2018)

4.7.5 Anadolu Hisarı İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 12.30-13.00 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E)

Şekil 4.185 Anadolu Hisarı iskele meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası gösterimi

Şekil 4.186 23.08.2017 tarihli saat 12.30-13.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 14

Şekil 4.187 27.08.2017 tarihli saat 12.30-13.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 25

Şekil 4.188 20.09.2017 tarihli saat 12.30-13.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 20

Şekil 4.189 24.09.2017 tarihli saat 12.30-13.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 27

Şekil 4.190 22.10.2017 tarihli saat 12.30-13.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 23

Şekil 4.191 25.10.2017 tarihli saat 12.30-13.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 11

4.7.6 Anadolu Hisarı İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi

A: Anadolu Hisarı iskele meydanının yaşadığı mekansal dönüşümü incelemek için 1930-2018 tarihleri arası haritalar, hava fotoğrafları, halihazır plan çalışması ve uydu görüntüsü karşılaştırılmıştır.

Anadolu Hisarı iskele meydanı günümüzde özelliklerini büyük ölçüde koruyabilmiş Boğaziçi iskele meydanlarından bir tanesidir. Lakin iskele meydanını oluşturan mimari elemanlar birbirlerinden uzak konumdadır. Örneğin 1792 tarihinde yapılan Anadolu Hisarı Camii iskele binası ve meydanına uzak konumdadır. Günümüzde iskele meydanına yakın konumda 1395 tarihinde yapılmış olan Anadolu Hisarı Surları, iskele binası, çınar ve banklar bulunmakla birlikte iskele meydanı bileşenlerinden biri olan çekek yeri, havuz ve çeşme bulunmamaktadır.

2014 tarihli halihazır plan çalışmasında iskele meydanı ve çevresinde bulunan tescilli yapılar, betonarme yapılar, eklenen mekanlar, ada sınırı ve mülkiyet sınırları belirtilmiştir. Anadolu Hisarı iskele meydanı çevresinde bulunan çeşitli ölçekteki ticari işletmelerden dolayı ziyaretçiler semte büyük ilgi göstermektedirler. İskele meydanı ise daha çok ulaşım amacı ile kullanılmaktadır. Konum itibariyle 2. Köprüye yakın olduğundan dolayı Körfez Caddesi yolu genişlemiştir.

B: İskele meydanı çevresinde eklenen mekanları belirtmek için plan, kesit ve silüet çalışmaları yapılmıştır. İskele meydanında rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve restoran gibi mekanlar artmıştır.

C: Meydandaki iskele binası öncelikle 1905 tarihinde ahşap olarak, 1989 tarihinde tekrar betonarme üzeri ahşap kaplama olarak yapılmıştır. İskele binasının önünde bulunan iskelenin ahşap malzemesi betonarme olarak değiştirilmiştir. İskele meydanının zemin kaplaması için farklı ölçeklerde taş malzeme kullanılmıştır.

D: Anadolu Hisarı iskele meydanında gerçekleşen mekansal dönüşümü belirtmek için fotoğraf karşılaştırması yapılmıştır. Tarihi süreç içerisinde, şehirleşmenin Boğaziçi'ne olumsuz etkisinden dolayı iskele binası, meydanı ve çevresi değişikliğe uğramıştır. Uğradığı değişiklikler karşılaştırmalı fotoğraflarla ifade edilmiştir.

E: Anadolu Hisarı iskele meydanında kullanım yoğunluğunu belirlemek için ağustos, eylül, ekim aylarında saat 12.30-13.00 arası, 1 hafta içi 1 hafta sonu olmak üzere toplam 6 defa fotoğraf çekimi yapılmıştır. Yapılan fotoğraf çekimi ve sayım çalışmalarında iskele meydanı 3 ayda da yoğun olmadığı ziyaretçilerin iskele meydanını ulaşım için kullandıkları gözlenmiştir.

4.8 Kanlıca İskele Meydanı ve Tarihçesi

Kanlıca, Boğaziçi'nin Anadolu Yakası kıyısında Anadolu Hisarı ve Çubuklu arasında bulunan, Beykoz ilçesine bağlı bir Boğaziçi köyüdür [55].

Kanlıca koyu ve çevresinin tarihçesinin Antik çağa dayandığı ve "Friksulimen" olarak adlandırıldığı aktarılmaktadır. Bizans döneminde ise bölgede saray, kilise ve manastır yapıları bulunmaktaydı. Kanlıca'ya Türklerin yerleşmesi Kanuni (1520-1566) döneminde olmaktadır. İskele meydanına yakın konumda bulunan 1560 tarihinde yapılan İskender Paşa Cami ve 1571 tarihinde Gazi İskender ve Ahmet Paşa türbesi bulunmaktadır. Kanlıca koyu 4. Murad (1623-1640) ve 4. Mehmed (1648-1687) dönemlerinde şeyhülislamlık yapmış olan Bahaeddin Efendi'ye verildiği için Bahaeddin Körfezi olarak da adlandırılmıştır. Evliya Çelebi 17. yy'ın ortalarına doğru Kanlıca'da Müslüman halkın yaşadığını aktarmıştır. 17. yy'ın sonlarına doğru Kanlıca kıyılarında çok sayıda yalı inşa edilmiştir. Kanlıca'nın kuzey tepesinde bulunan ve hala mevcut olan Mihrabat Korusu padişahların sık sık gelip vakit geçirdiği bir mekandı [55].

Kanlıca'da 1965 ve 1989'daki araziden yararlanma tespitlerinin karşılaştırılması uygulamasından dolayı kıyı şeridi ve yamaçlarda çok sayıda villa, kooperatif evler ve apartmanlar inşa edilmiştir. Yürürlüğe geçen uygulamadan dolayı çok sayıda yeşil alan betonlaşmıştır. Ayrıca 1988'de açılan Fatih Sultan Mehmed Köprüsü ve köprü bağlantı yolları da Kanlıca ve çevresinin doğal görünümünün bozulmasına sebep olmuştur [55].

4.8.1 Kanlıca İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A)

Şekil 4.192 1930 tarihli Anadolu Ciheti Haritaları [8]

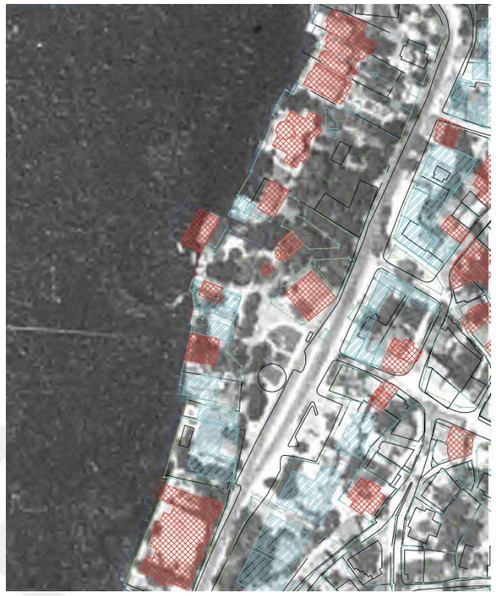

Şekil 4.193 1970 tarihli hava fotoğrafı [10]

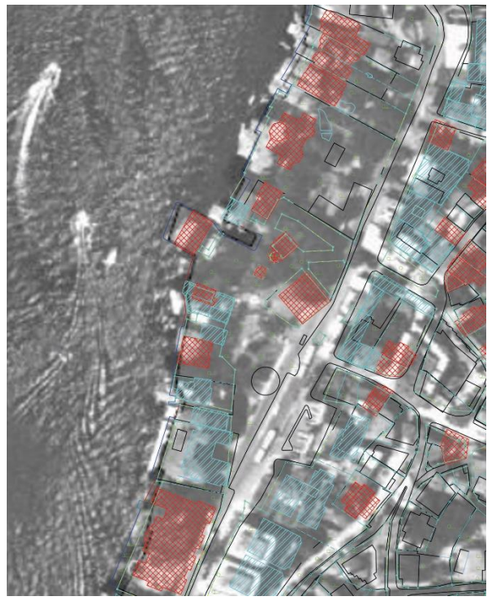

Şekil 4.194 1982 tarihli hava fotoğrafı [10]

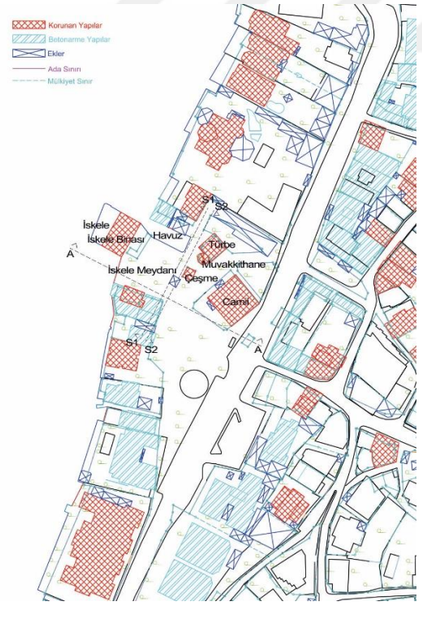

Şekil 4.195 2014 tarihli halihazır plan çalışması

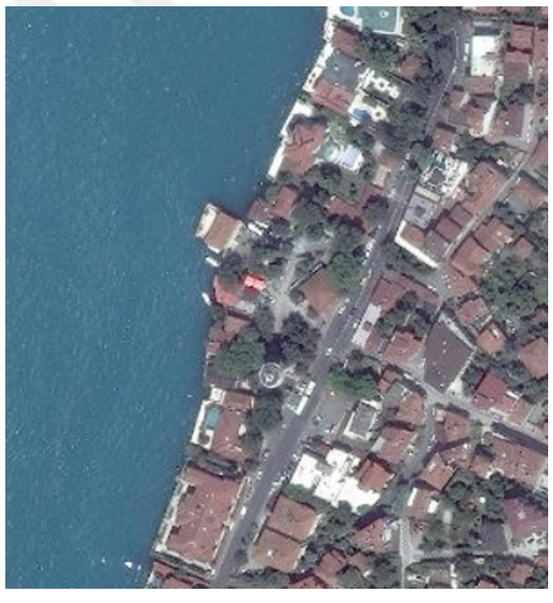

Şekil 4.196 2018 tarihli uydu görüntüsü [10]

4.8.2 Kanlıca İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B)

Şekil 4.197 Kanlıca AA kesiti

Şekil 4. 198 Kanlıca S1 silüeti

Şekil 4. 199 Kanlıca S2 silüeti

Şekil 4. 200 Kanlıca S3 silüeti

4.8.3 Kanlıca İskele Binası

Şekil 4.201 Kanlıca iskele binası (2018)

Şekil 4.202 İskele binası (2018)

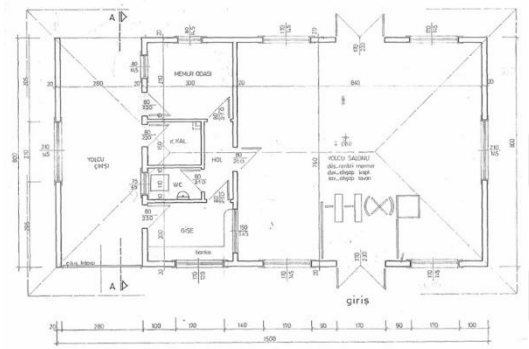

Şekil 4.203 İskele binası planı [45]

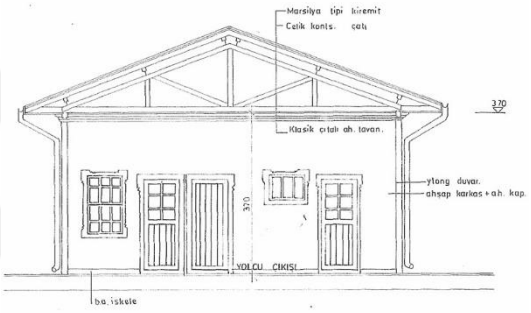

Şekil 4.204 İskele binası AA kesiti [45]

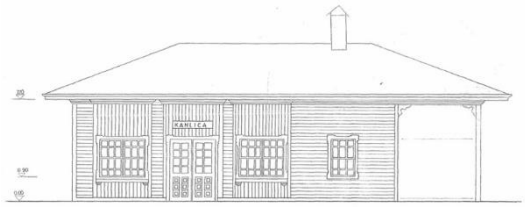

Şekil 4.205 İskele binası denizden görünüş [45]

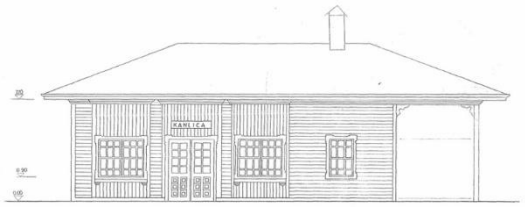

Şekil 4.206 İskele binası görünüş [45]

4.8.4 Kanlıca İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D)

Şekil 4.207 Kanlıca iskele meydanı (tarih bilinmiyor) [58]

Şekil 4.208 İskele meydanı (2018)

Şekil 4.209 İskele binası (tarih bilinmiyor) [45]

Şekil 4.210 İskele binası (2018)

Şekil 4.211 İskele meydanı (tarih bilinmiyor) [45]

Şekil 4.212 İskele meydanı (2018)

Şekil 4.213 Kanlıca cami tarihi (2018)

Şekil 4.214 Gazi İskender Paşa türbesi (2018)

4.8.5 Kanlıca İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 13.00-13.30 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E)

Şekil 4.215 Kanlıca iskele meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası gösterimi

Şekil 4.216 23.08.2017 tarihli saat 13.00-13.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 32

Şekil 4.217 27.08.2017 tarihli saat 13.00-13.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 63

Şekil 4.218 20.09.2017 tarihli saat 13.00-13.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 39

Şekil 4.219 24.09.2017 tarihli saat 13.00-13.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 55

Şekil 4.220 22.10.2017 tarihli saat 13.00-13.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 47

Şekil 4.221 25.10.2017 tarihli saat 13.00-13.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 16

4.8.6 Kanlıca İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi

A: Kanlıca iskele meydanının yaşadığı mekansal dönüşümü incelemek için 1930-2018 tarihleri arası haritalar, hava fotoğrafları, halihazır plan çalışması ve uydu görüntüsü karşılaştırılmıştır.

Kanlıca iskele meydanı günümüzde özelliklerini büyük ölçüde koruyabilmiş Boğaziçi iskele meydanlarından bir tanesidir ve iskele meydanını oluşturan mimari elemanlar birbirleriyle yakın konumdadır. Ziyaretçiler Kanlıca iskele meydanında Boğaziçi iskele meydanını deneyimleyebilmektedirler. Meydan etrafında 1560 yılında inşa edilmiş İskender Paşa Cami ve 1571 tarihinde yapılmış Gazi İskender ve Ahmet Paşa Türbeleri bulunmaktadır. Ayrıca iskele binası, çeşme, havuz, çınar ve banklar bulunmakla birlikte çekek yeri bulunmamaktadır.

2014 tarihli halihazır plan çalışmasında iskele meydanı ve çevresinde bulunan tescilli yapılar, betonarme yapılar, eklenen mekanlar, ada sınırı ve mülkiyet sınırları belirtilmiştir. Kanlıca iskele meydanı çevresinde bulunan tarihi değeri olan yapılar, ticari işletmeler ve özellikle Kanlıca yoğurdundan dolayı ziyaretçiler semte büyük ilgi göstermektedirler. 1930 tarihinde Anadolu Hisarı'ndan iskeleye giden yol günümüzde yaya yolu olarak kullanılmaktadır. Araç ulaşımı Barış Manço Caddesi'nden sağlanmaktadır. Konum itibariyle 2. Köprüye yakın olduğundan dolayı Barış Manço Caddesi yolu genişlemiştir.

B: İskele meydanı çevresinde eklenen mekanları belirtmek için plan, kesit ve silüet çalışmaları yapılmıştır. İskele meydanında rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve restoran gibi mekanlar artmıştır. Günümüzde meydanın tam ortasında kulübe şeklinde olan büfe kaldırılmış ve meydan bütünlüğü sağlanmıştır.

C: Kanlıca'nın ilk iskelesi ahşap yapı olup ve Hoca Yahya Efendi yalısının önünde konumlanmıştır. 1914 yılında yeni bir iskele kullanıma açılmıştır. 1990 tarihinde günümüzde de kullanılmaya devam edilen betonarme üzeri ahşap kaplama olan yeni iskele binası yapılmıştır. İskele binasının önünde bulunan iskelenin ahşap malzemesi betonarme olarak değiştirilmiştir. İskele meydanının zemin kaplaması için farklı ölçeklerde taş malzeme kullanılmıştır.

D: Kanlıca iskele meydanında gerçekleşen mekansal dönüşümü belirtmek için fotoğraf karşılaştırması yapılmıştır. Tarihi süreç içerisinde, şehirleşmenin Boğaziçi'ne olumsuz etkisinden dolayı iskele binası, meydanı ve çevresi değişikliğe uğramıştır.

E: Kanlıca iskele meydanında kullanım yoğunluğunu belirlemek için ağustos, eylül, ekim aylarında saat 13.00-13.30 arası, 1 hafta içi 1 hafta sonu olmak üzere toplam 6 defa fotoğraf çekimi yapılmıştır. Yapılan fotoğraf çekimi ve sayım çalışmalarında iskele meydanı 3 ayda da yoğun olduğu ziyaretçilerin iskele meydanını tarihi yapıları görmek, meşhur Kanlıca yoğurdunu tatmak ve vakit geçirmek için kullandıkları gözlenmiştir.

4.9 Çubuklu İskele Meydanı ve Tarihçesi

Çubuklu, Boğaziçi'nin Anadolu Yakası kıyısında Kandilli ile Paşabahçe arasında bulunan Beykoz'a bağlı bir Boğaziçi köyüdür [48].

Çubuklu'nun tarihi Bizans dönemine dayanmaktadır. Bölgede Bizans dönemine ait manastır ve sarnıçlar bulunmaktadır. Osmanlı döneminde ise Çubuklu korusu padişahların avlanma yeri olarak kullanılmıştır. Ayrıca Çubuklu Korusu Boğaziçi'nin sevilen mesire alanlarından bir tanesidir. Bölgede 3. Ahmed döneminde (1703-1730) imar çalışmaları başlamıştır. 18. yy'dan itibaren Çubuklu mesire alanı olmaktan çıkıp halkın buraya yerleşmeye başlamasından sonra köy halini almaya başlamıştır. Çubuklu Merkez Halil Ağa Cami'nin 18. yy'da yapıldığı aktarılmıştır. 1912'de Çubuklu iskele binasının yapılması ve Şehir Hatları'nın buraya uğramaya başlamasıyla semte ulaşım ve ikamet artmıştır. Günümüzde kullanılmayan Çubuklu iskele binasının kuzeyinde kıyı şeridinde bulunan ve 19. yy ortalarında yapıldığı aktarılan gaz depoları semt için hem tehlike teşkil etmekte hem de görüntü kirliliği oluşturmaktadır. 2017 tarihinde iskele binasına yakın bir konumda Çubuklu İstinye arabalı vapur iskelesi açılmış ve Anadolu-Avrupa yakası ilçeleri olan Çubuklu ve İstinye arasında hizmet vermeye başlamıştır. Ayrıca Kanlıca-Çubuklu arasında yapılan 3 km'lik yaya yolu ile hem insanların kıyı ile iletişimi güçlendirilmiş hem de Çubuklu iskele binasına yaya yolu ile ulaşım alternatifi de sunulmuştur. Çubuklu ve çevresinde bulunan tarihi yalılar korunmadıklarından dolayı günümüzde görülememekte olup semte betonarme bir silüet hakim olmaktadır [48].

4.9.1 Çubuklu İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A)

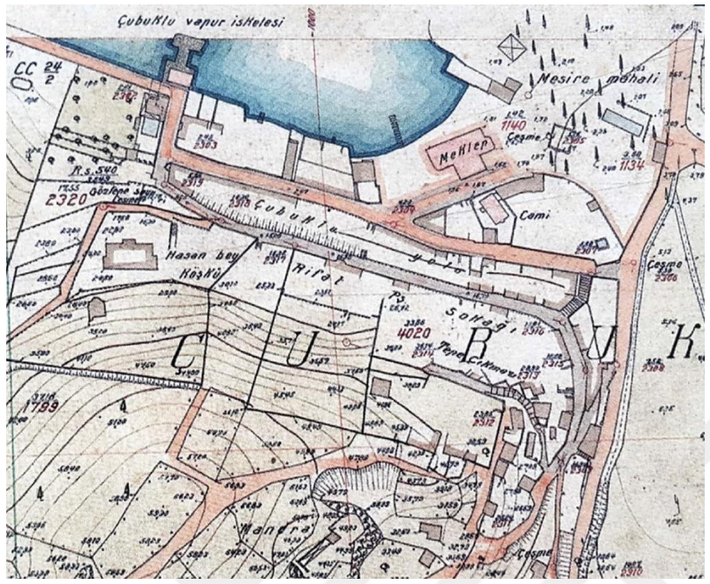

Şekil 4.222 1930 tarihli Anadolu Ciheti Haritaları [8]

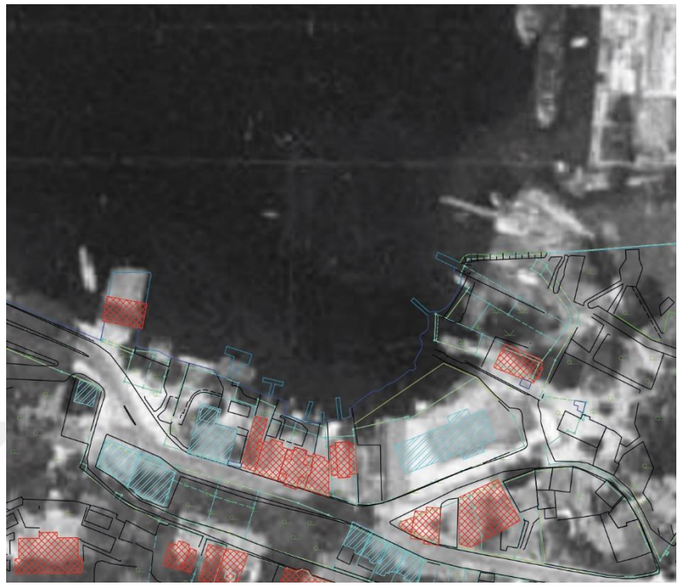

Şekil 4.223 1970 tarihli hava fotoğrafı [10]

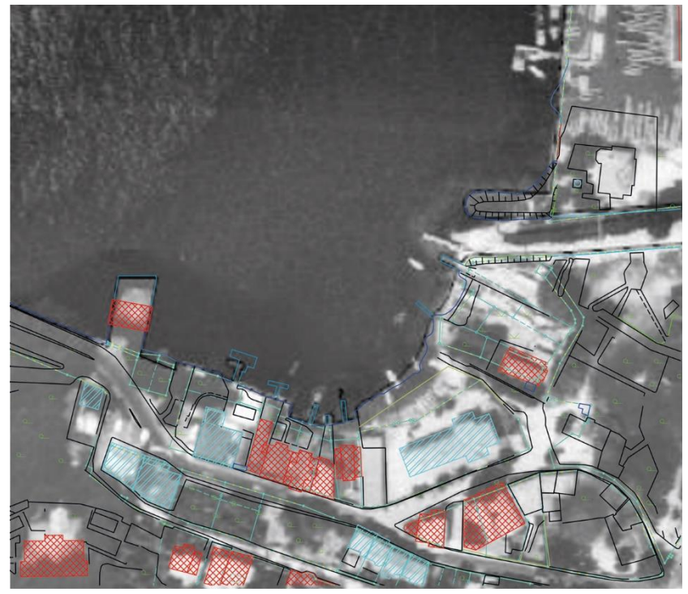

Şekil 4.224 1982 tarihli hava fotoğrafı [10]

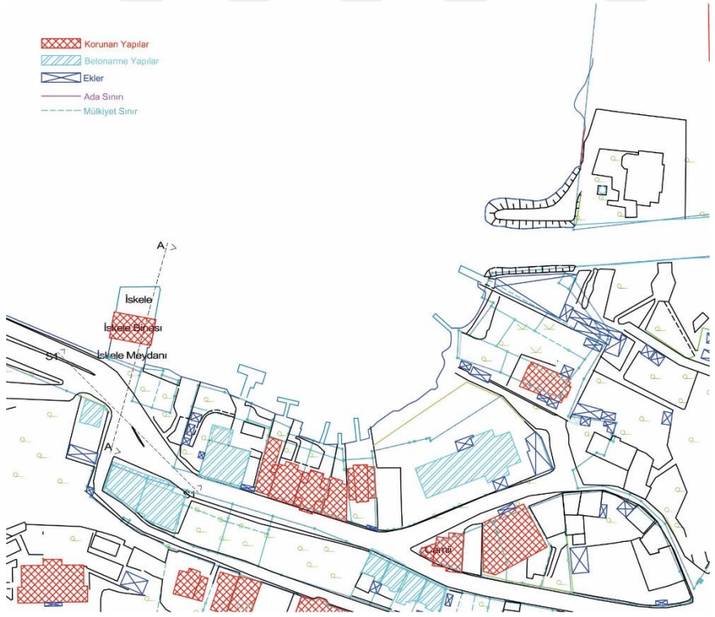

Şekil 4.225 2014 tarihli halihazır plan çalışması

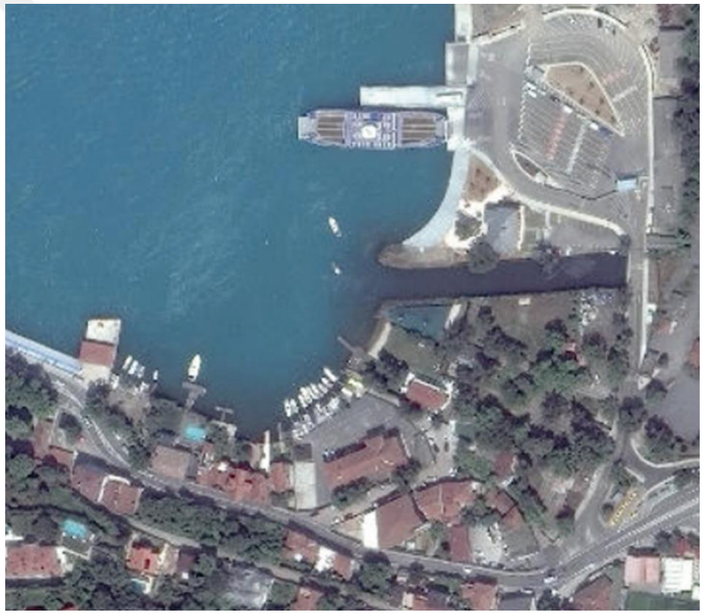

Şekil 4.226 2018 tarihli uydu görüntüsü [10]

4.9.2 Çubuklu İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B)

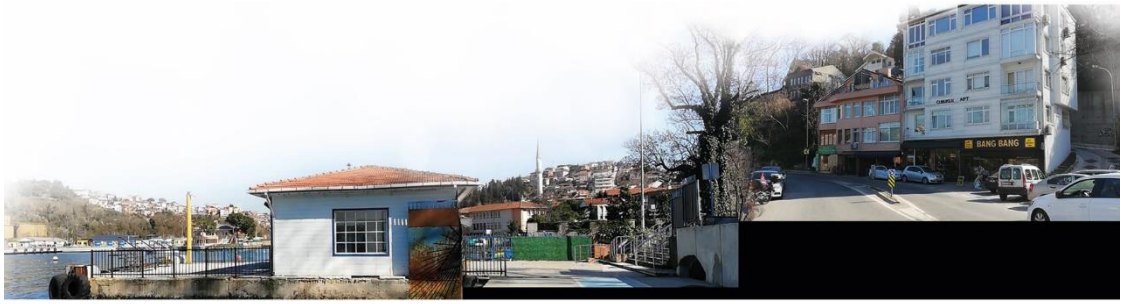

Şekil 4.227 Çubuklu AA kesiti

Şekil 4. 228 Çubuklu S1 silüeti

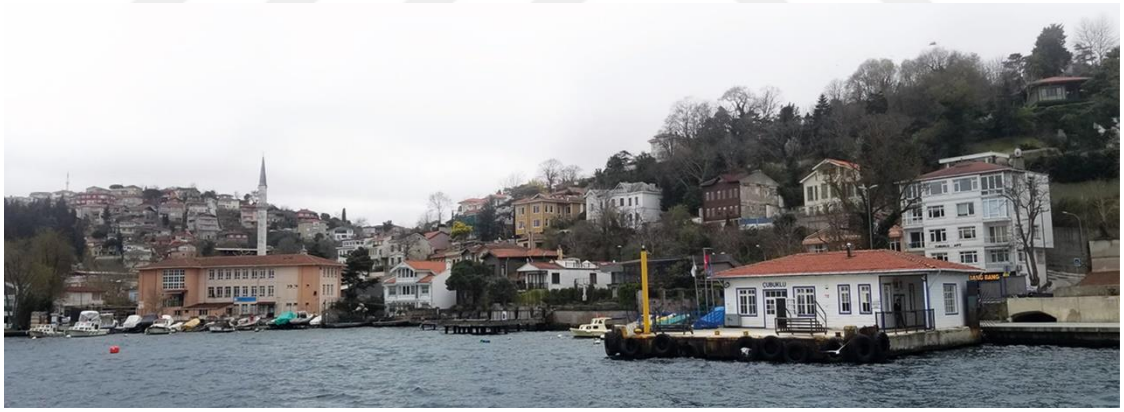

Şekil 4. 229 Çubuklu S2 silüeti

4.9.3 Çubuklu İskele Binası (C)

Şekil 4.230 Çubuklu iskele binası (2018)

Şekil 4.231 İskele binası (2018)

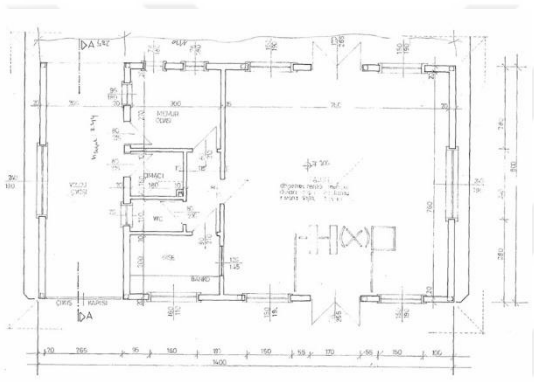

Şekil 4.232 İskele binası planı [45]

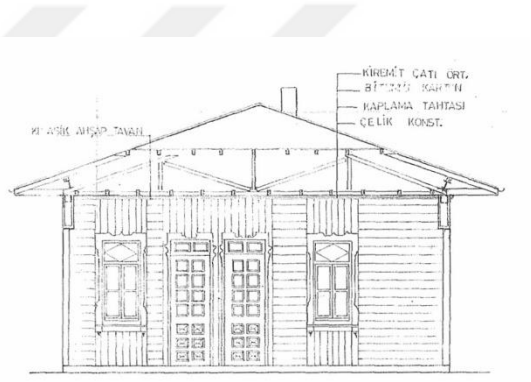

Şekil 4.233 İskele binası AA kesiti [45]

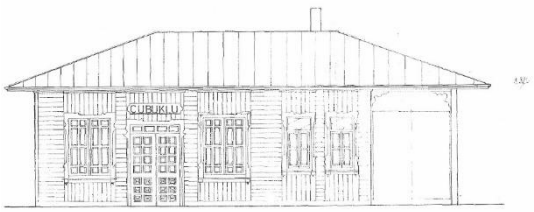

Şekil 4.234 İskele binası denizden görünüş [45]

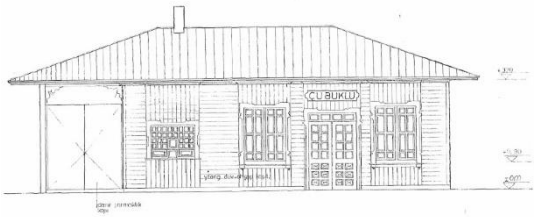

Şekil 4.235 İskele binası görünüş [45]

4.9.4 Çubuklu İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D)

Şekil 4.236 Çubuklu iskele meydanı (tarih bilinmiyor) [45]

Şekil 4.237 İskele meydanı (2018)

Şekil 4.238 İskele binası (tarih bilinmiyor) [45]

Şekil 4.239 İskele binası (2018)

Şekil 4.240 İskele binası (tarih bilinmiyor) [45]

Şekil 4.241 İskele binası (2018)

Şekil 4.242 Çekek yeri (tarih bilinmiyor) [45]

Şekil 4.243 İskele meydanı (2018)

4.9.5 Çubuklu İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 13.30-14.00 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E)

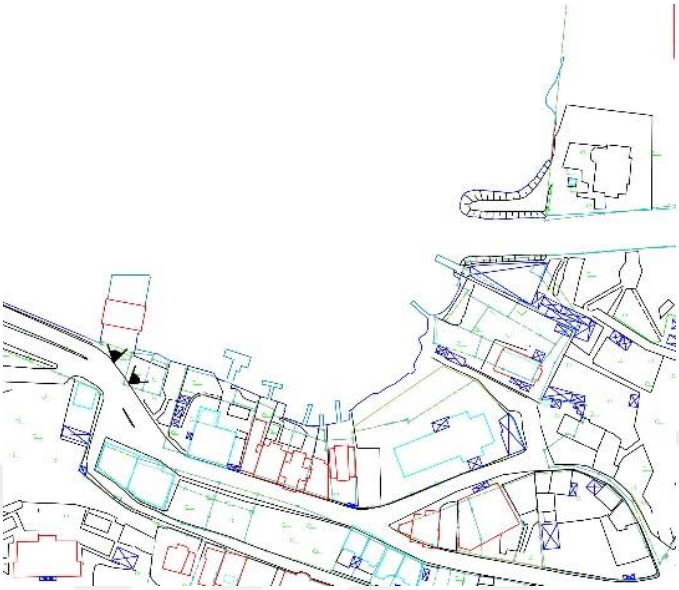

Şekil 4.244 Çubuklu iskele meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası gösterimi

Şekil 4.245 23.08.2017 tarihli saat 13.30-14.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 3

Şekil 4.246 27.08.2017 tarihli saat 13.30-14.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 7

Şekil 4.247 20.09.2017 tarihli saat 13.30-14.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 2

Şekil 4.248 24.09.2017 tarihli saat 13.30-14.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 5

Şekil 4.249 22.10.2017 tarihli saat 13.30-14.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 13

Şekil 4.250 25.10.2017 tarihli saat 13.30-14.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 5

4.9.6 Çubuklu İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi

A: Çubuklu iskele meydanının yaşadığı mekansal dönüşümü incelemek için 1930-2018 tarihleri arası haritalar, hava fotoğrafları, halihazır plan çalışması ve uydu görüntüsü karşılaştırılmıştır.

Çubuklu iskele meydanı günümüzde özelliklerini büyük ölçüde koruyabilmiş Boğaziçi iskele meydanlarından bir tanesidir. Lakin iskele meydanını oluşturan mimari elemanlar birbirleriyle yakın konumda bulunmamaktadırlar. İskele meydanına uzak konumda 17. yy'da inşa edilmiş Çubuklu Merkez Halil Ağa Cami bulunmaktadır. Ayrıca iskele binası, çınar, banklar ve Boğaziçi tarihinin yaşam kültürlerinden bir tanesi olan kayıkların çekildiği çekek yeri bulunmakla birlikte havuz ve çeşme bulunmamaktadır.

2014 tarihli halihazır plan çalışmasında iskele meydanı ve çevresinde bulunan tescilli yapılar, betonarme yapılar, eklenen mekanlar, ada sınırı ve mülkiyet sınırları belirtilmiştir. Çubuklu iskele meydanı çevresinde diğer iskele meydanlarına nazaran daha az tarihi değeri olan yapı ve ticari işletme olduğu için ziyaretçiler tarafından vakit geçirmekten ziyade ulaşım için kullanılmaktadır. Konum itibariyle 2. Köprüye yakın olduğundan dolayı Çubuklu Caddesi yolu genişlemiştir.

B: İskele meydanı çevresinde eklenen mekanları belirtmek için plan, kesit ve silüet çalışmaları yapılmıştır. Çubuklu iskele meydanında diğerlerine nazaran daha az rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve restoran gibi mekanlar vardır.

C: Çubuklu'daki ilk iskele binası 1912 tarihinde ahşap olarak yapılmıştır. 1991 tarihinde günümüzde kullanılan betonarme üzeri ahşap kalma iskele binası yapılmıştır. İskele meydanının zemin kaplaması için farklı ölçeklerde taş malzeme kullanılmıştır.

D: Çubuklu iskele meydanında gerçekleşen mekansal dönüşümü belirtmek için fotoğraf karşılaştırması yapılmıştır. Tarihi süreç içerisinde, şehirleşmenin Çubuklu'ya olumsuz etkisi diğer iskele meydanlarına nazaran daha az olmuştur.

E: Çubuklu iskele meydanında kullanım yoğunluğunu belirlemek için ağustos, eylül, ekim aylarında saat 13.30-14.00 arası, 1 hafta içi 1 hafta sonu olmak üzere toplam 6

defa fotoğraf çekimi yapılmıştır. Yapılan fotoğraf çekimi ve sayım çalışmalarında iskele meydanı 3 ayda da yoğun olmadığı ziyaretçilerin iskele meydanını ulaşım amaçlı kullandıkları gözlenmiştir.

4.10 Paşabahçe İskele Meydanı ve Tarihçesi

Paşabahçe, Boğaziçi'nin Anadolu Yakası kıyısında Çubuklu ile Beykoz arasında bulunan Beykoz'a bağlı bir Boğaziçi köyüdür [44].

Evliya Çelebi 17. yy'da Paşabahçeyi 300 tane bahçeli olan hane, cami ve mescidi olan bir yerleşme olarak tanımlamıştır. 18. yy'da semtin konumunun uzak olması ve semtte gayri resmi mekanların bulunmasından dolayı semte rağbet azalmıştır. 1750 tarihinde Paşabahçe Cami inşa edilmiştir. 19. yy'da semtte porselen, taş, cam ve mum imalatı yapımına başlanmış olup imalatlar sırasında semtte yangınların çıktığı aktarılmaktadır. Semtte bulunan şişehaneler zamanla gelişmiş 1935 tarihine Paşabahçe Cam Fabrikası, 1937 tarihinde Paşabahçe İçki ve İspirto Fabrikası kurulmuştur. Paşabahçe fabrikaların kurulmasıyla birlikte Boğaziçi köyü niteliğinden sanayi ve işçi semtine dönüşmeye başlamış ve semtte özellikle gecekondu yerleşiminin artmasına sebep olmuştur. Paşabahçe'de bulunan ilk iskelenin tam olarak yapılış tarihi bilinmemekle birlikte 1989 tarihinde yetersiz kalan ahşap iskele binası terk edilmiştir. Eski iskele binasından 100 metre uzaklığa içki fabrikasının ön kısmına yeni betonarme iskele binası yapılmıştır [44].

Paşabahçe iskele meydanı çevresinde bulunan kafe ve restoranlardan dolayı ziyaretçilerin tercihi olmuştur.

4.10.1 Paşabahçe İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A)

Şekil 4.251 1930 tarihli Anadolu Ciheti Haritaları [8]

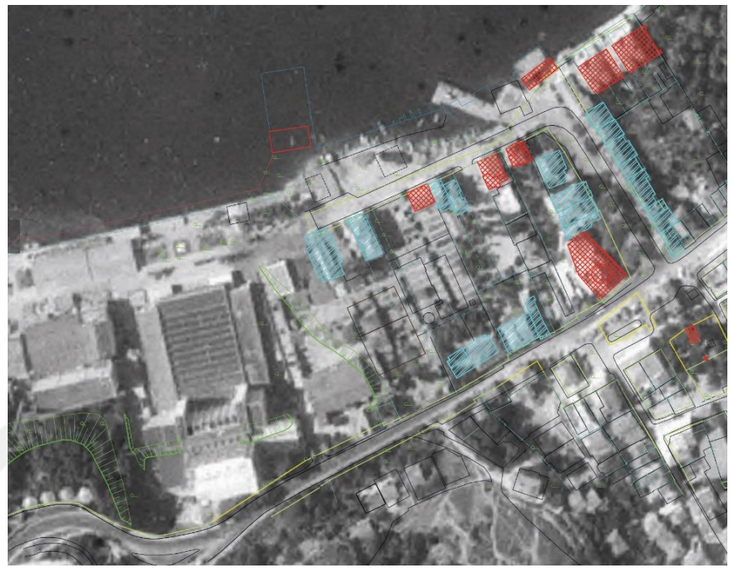

Şekil 4.252 1970 tarihli hava fotoğrafı [10]

Şekil 4.253 1982 tarihli hava fotoğrafı [10]

Şekil 4.254 2014 tarihli halihazır plan çalışması

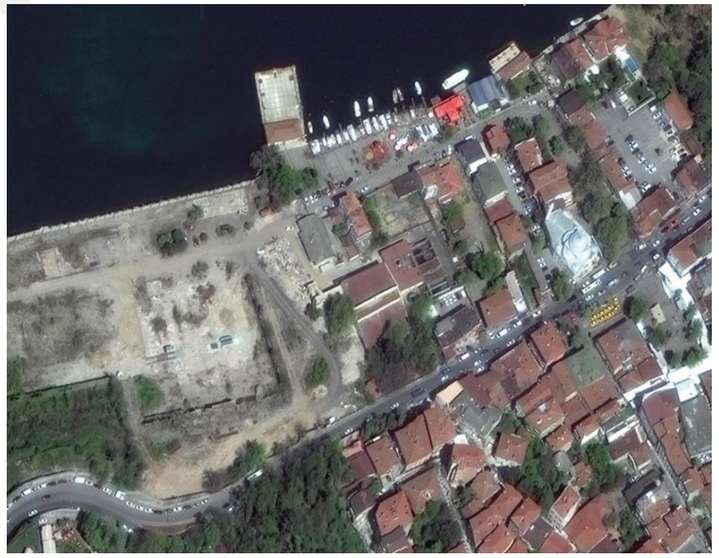

Şekil 4.255 2018 tarihli uydu görüntüsü [10]

4.10.2 Paşabahçe İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B)

Şekil 4.256 Paşabahçe AA kesiti

Şekil 4. 257 Paşabahçe S1 silüeti

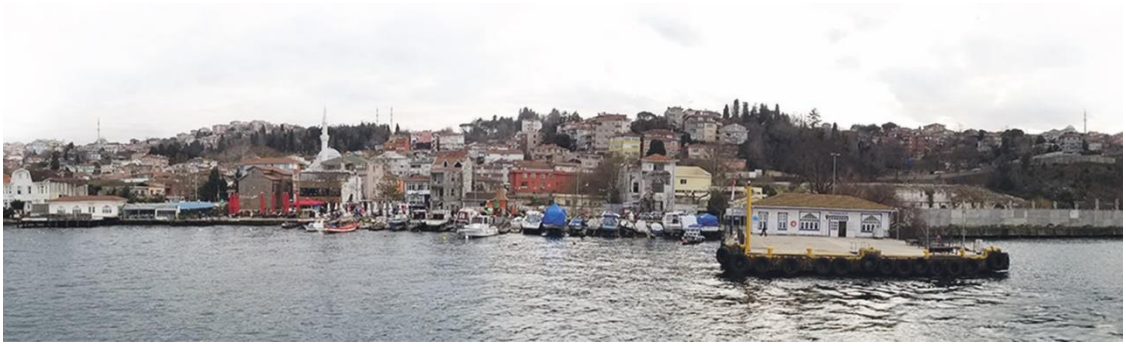

Şekil 4. 258 Paşabahçe S2 silüeti

4.10.3 Paşabahçe İskele Binası (C)

Şekil 4.259 Paşabahçe iskele binası (2018)

Şekil 4.260 İskele binası (2018)

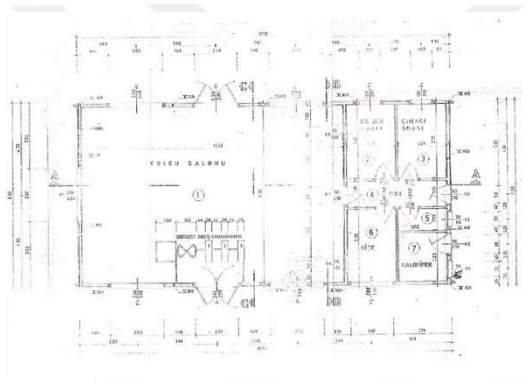

Şekil 4.261 İskele binası planı [45]

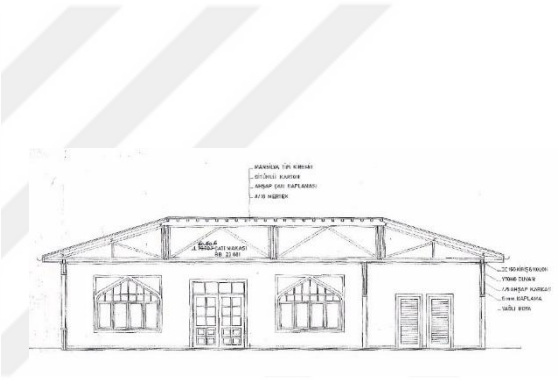

Şekil 4.262 İskele binası AA kesiti [45]

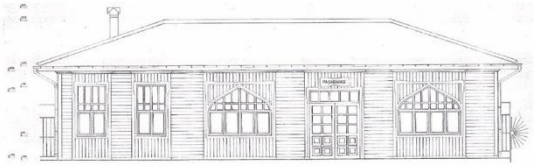

Şekil 4.263 İskele binası denizden görünüş [45]

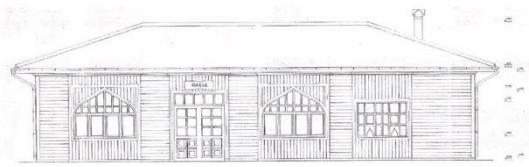

Şekil 4.264 İskele binası görünüş [45]

4.10.4 Paşabahçe İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D)

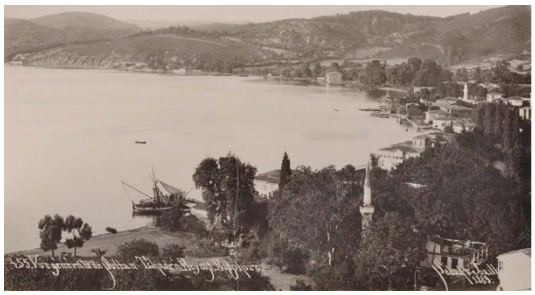

Şekil 4.265 İskele meydanı (1889) [59]

Şekil 4.266 İskele meydanı (2018)

Şekil 4.267 İlk iskele binası (1910) [59]

Şekil 4.268 İlk iskele binası (2018)

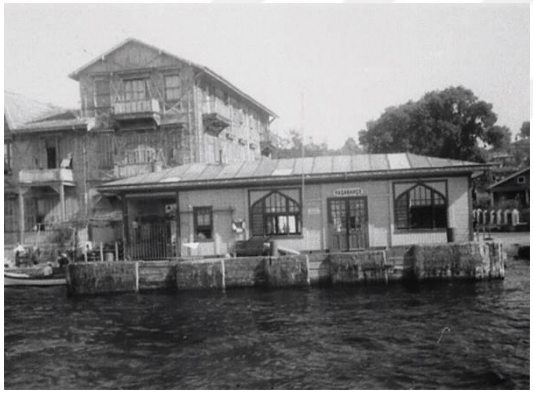

Şekil 4.269 İskele binası (tarih bilinmiyor) [59]

Şekil 4.270 İskele binası (2018)

Şekil 4.271 Paşabahçe cami (2018)

Şekil 4.272 İskele meydanı (2018)

4.10.5 Paşabahçe İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 14.00-14.30 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E)

Şekil 4.273 Paşabahçe iskele meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası gösterimi

Şekil 4.274 23.08.2017 tarihli saat 14.00-14.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 9

Şekil 4.275 27.08.2017 tarihli saat 14.00-14.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 7

Şekil 4.276 20.09.2017 tarihli saat 14.00-14.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 2

Şekil 4.277 24.09.2017 tarihli saat 14.00-14.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 12

Şekil 4.278 22.10.2017 tarihli saat 14.00-14.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 5

Şekil 4.279 25.10.2017 tarihli saat 14.00-14.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 3

4.10.6 Paşabahçe İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi

A: Paşabahçe iskele meydanının yaşadığı mekansal dönüşümü incelemek için 1930-2018 tarihleri arası haritalar, hava fotoğrafları, halihazır plan çalışması ve uydu görüntüsü karşılaştırılmıştır.

Paşabahçe iskele meydanı günümüzde özelliklerini büyük ölçüde koruyabilmiş Boğaziçi iskele meydanlarından bir tanesidir. Lakin iskele meydanını oluşturan mimari elemanlar birbirleriyle yakın konumda değildirler. İskele meydanına uzak konumda 1750 tarihinde inşa edilmiş Paşabahçe Cami bulunmaktadır. Ayrıca iskele binası, çınar, banklar, çeşme ve Boğaziçi tarihinin yaşam kültürlerinden bir tanesi olan kayıkların çekildiği çekek yeri bulunmakla birlikte havuz bulunmamaktadır.

2014 tarihli halihazır plan çalışmasında iskele meydanı ve çevresinde bulunan tescilli yapılar, betonarme yapılar, eklenen mekanlar, ada sınırı ve mülkiyet sınırları belirtilmiştir. Paşabahçe iskele meydanın ulaşım amaçlı kullanıldığı gözlenmiştir. İskele meydanı çevresinde bulunan kafe ve restoranlardan dolayı ziyaretçiler semti tercih etmektedirler. Konum itibariyle 2. Köprüye yakın olduğundan dolayı Barbaros Caddesi yolu genişlemiştir.

B: İskele meydanı çevresinde eklenen mekanları belirtmek için plan, kesit ve silüet çalışmaları yapılmıştır. Paşabahçe iskele meydanı çevresinde rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve restoran gibi mekanlar vardır.

C: Paşabahçe'de bulunan ilk iskelenin tam olarak yapılış tarihi bilinmemekle birlikte 1989 tarihinde yetersiz kalan ahşap iskele binası terk edilmiştir. Bir dönem dernek binası olarak kullanılmış olan yapı günümüzde terk edilmiş olarak bulunmaktadır. Eski iskele binasının 100 metre kadar güneyinde, içki fabrikasının ön kısmına doğru yeni betonarme iskele binası yapılmıştır. Betonarme iskele binası üzeri ahşap cephe malzemesiyle kaplanmıştır. İskele meydanının zemin kaplaması için farklı ölçeklerde taş malzeme kullanılmıştır.

D: Paşabahçe iskele meydanında gerçekleşen mekansal dönüşümü belirtmek için fotoğraf karşılaştırması yapılmıştır. İskele meydanına yakın bir konumda 1937 tarihinde inşa edilen Paşabahçe İçki ve İspirto Fabrikası semtin silüetini ve kullanıcı

profile değiştirmiştir. Fabrika üretimi durdurduktan sonra, boş alan olarak kalmıştır.

E: Paşabahçe iskele meydanında kullanım yoğunluğunu belirlemek için ağustos, eylül, ekim aylarında saat 14.00-14.30 arası, 1 hafta içi 1 hafta sonu olmak üzere toplam 6 defa fotoğraf çekimi yapılmıştır. Yapılan fotoğraf çekimi ve sayım çalışmalarında iskele meydanı 3 ayda da yoğun olmadığı ziyaretçilerin iskele meydanını ulaşım amaçlı kullandıkları gözlenmiştir.

4.11 Beykoz İskele Meydanı ve Tarihçesi

Beykoz, Boğaziçi'nin Anadolu Yakası kıyısında Paşabahçe ile Anadolu Kavağı arasında yer alan Boğaziçi'nin 12. iskelesinin bulunduğu bir Boğaziçi köyüdür [48].

Beykoz tarihsel süreçte Boğaziçi'nde diğer semtlere göre daha uzak konumda kalmıştır. Motorlu taşıtların varlığından ve deniz ulaşımının varlığından itibaren semt çok daha kolay ulaşılabilir hale gelmiştir. Beykoz semti diğer Boğaziçi köylerine oranla daha eğimli bir arazi yapısında sahip olduğunda dolayı kıyı şeridinde yapılaşma olmasına rağmen yamaçlardaki yeşil alanlar korunabilmiştir. Beykoz yerleşiminin tarihinin Bizans döneminde başladığı düşünülmektedir. Osmanlı döneminde ise Fatih Sultan Mehmed (1451-1481) Beykoz Çayırı'nı çevreleyen bölgeye Tokad Bahçesi adı verilen bir mesire alanı kurdurmuştur. Evliya Çelebi Beykoz'u 17. yy'da büyük bir liman kenarında, 800 haneli, bağlık ve bahçelik bir kasaba olarak tarif etmektedir. Ayrıca semtte cami, mescid ve hamam olduğundan, semtte yaşayanların genellikle geçimini bahçecilik, odunculuk ve balıkçılıkla sağladığını aktarmaktadır. 1768 tarihinde Serbostani Mustafa Ağa Cami ve 1746 tarihinde On Çeşmeler yapılmıştır [48].

Beykoz günümüzde olduğu gibi tarihi süreçte de çömlek ve deri eşya üretimiyle bilinmektedir. 19. yy'dan itibaren semtte fabrikaların kurulduğu görülmüştür. 1810 tarihinde Beykoz Deri ve Kundura fabrikası kurulmuştur ve 1999 yılına kadar üretime devam etmiştir. Semtte fabrikaların bulunmasından dolayı işçilerin bulunduğu göç dalgası oluşmuş ve gecekondulaşma artmıştır. Fabrika 2005 yılında özelleşip günümüzde de "İstanbul Televizyon ve Sinema Stüdyosu" olarak hizmet vermektedir [48].

4.11.1 Beykoz İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A)

Şekil 4.280 1930 tarihli Anadolu Ciheti Haritaları [8]

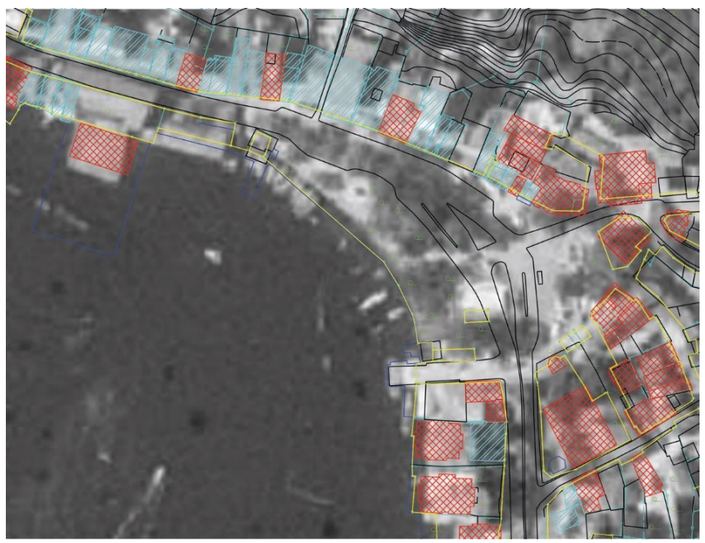

Şekil 4.281 1970 tarihli hava fotoğrafı [10]

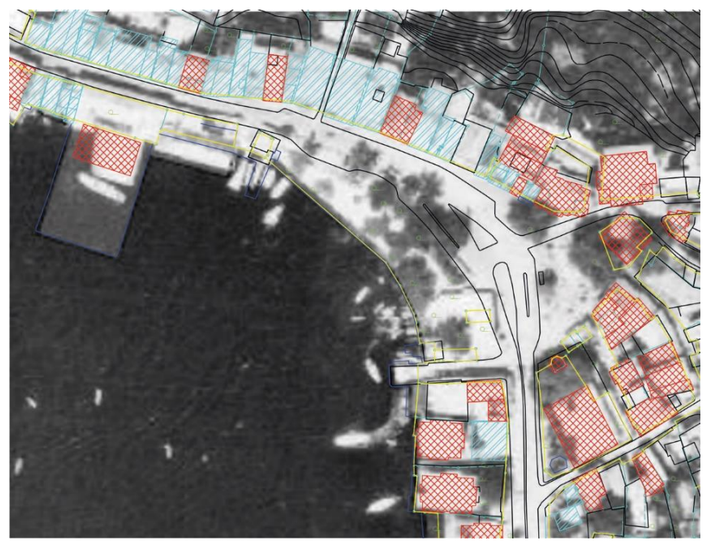

Şekil 4.282 1982 tarihli hava fotoğrafı [10]

Şekil 4.283 2014 tarihli halihazır plan çalışması

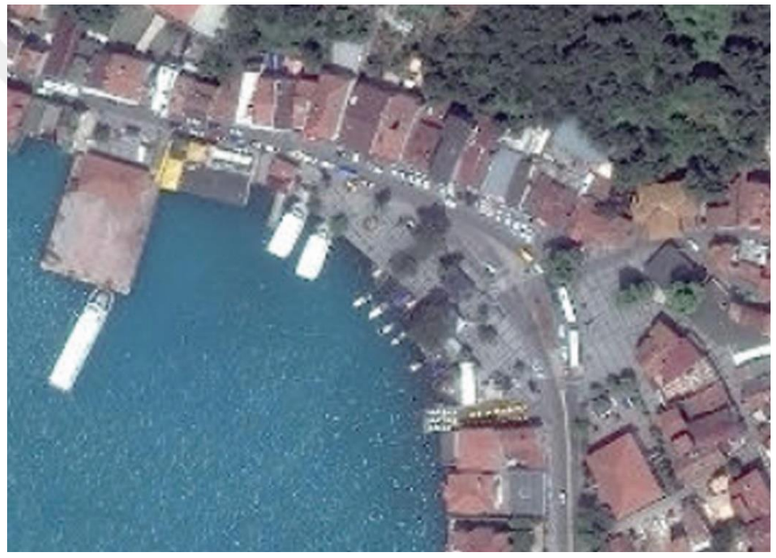

Şekil 4.284 2018 tarihli uydu görüntüsü [10]

4.11.2 Beykoz İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B)

Şekil 4.285 Beykoz AA kesiti

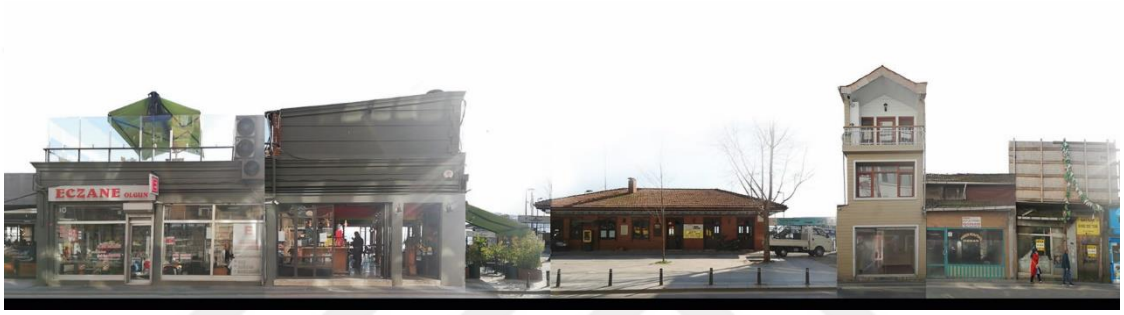

Şekil 4. 286 Beykoz S1 silüeti

Şekil 4. 287 Beykoz S2 silüeti

4.11.3 Beykoz İskele Binası (C)

Şekil 4.288 Beykoz iskele binası (2018)

Şekil 4.289 İskele binası (2018)

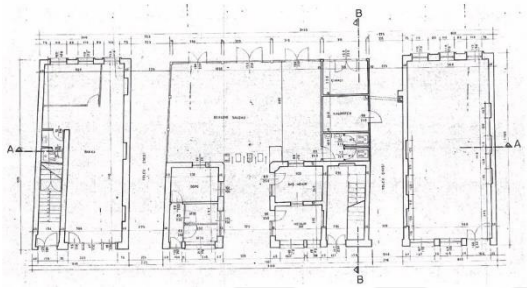

Şekil 4.290 İskele binası planı [45]

Şekil 4.291 İskele binası AA kesiti [45]

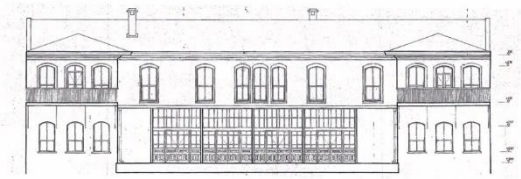

Şekil 4.292 İskele binası denizden görünüş [45]

Şekil 4.293 İskele binası görünüş [45]

4.11.4 Beykoz İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D)

Şekil 4.294 Beykoz İskele meydanı (1883) [60]

Şekil 4.295 İskele meydanı (2018)

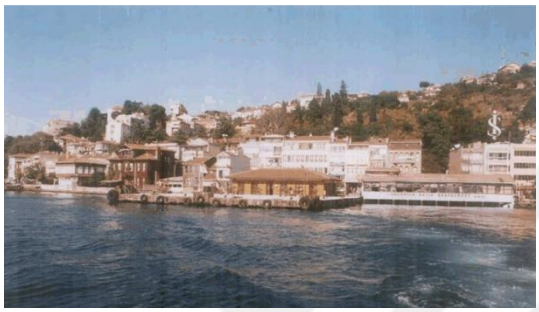

Şekil 4.296 İskele binası (2004) [45]

Şekil 4.297 İskele binası (2018)

Şekil 4.298 İskele binası (2004) [45]

Şekil 4.299 İskele binası (2018)

Şekil 4.300 Beykoz cami (2018)

Şekil 4.301 Beykoz On çeşme (2018)

4.11.5 Beykoz İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 14.30-15.00 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E)

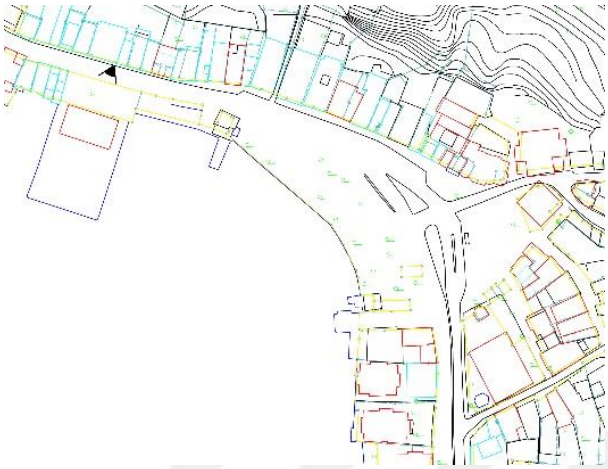

Şekil 4.302 Beykoz iskele meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası gösterimi

Şekil 4.303 23.08.2017 tarihli saat 14.30-15.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 1

Şekil 4.304 27.08.2017 tarihli saat 14.30-15.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 3

Şekil 4.305 20.09.2017 tarihli saat 14.30-15.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 1

Şekil 4.306 24.09.2017 tarihli saat 14.30-15.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 4

Şekil 4.307 22.10.2017 tarihli saat 14.30-15.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 1

Şekil 4.308 25.10.2017 tarihli saat 14.30-15.00 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 1

4.11.6 Beykoz İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi

A: Beykoz iskele meydanının yaşadığı mekansal dönüşümü incelemek için 1930-2018 tarihleri arası haritalar, hava fotoğrafları, halihazır plan çalışması ve uydu görüntüsü karşılaştırılmıştır.

Beykoz iskele meydanı günümüzde özelliklerini büyük ölçüde koruyabilmiş Boğaziçi iskele meydanlarından bir tanesidir lakin iskele meydanını oluşturan mimari elemanlar birbirleriyle yakın konumda değildirler. İskele meydanına uzak konumda 1768 tarihinde inşa edilmiş Serbostani Mustafa Ağa Cami ve 1746 tarihinde yapılmış On Çeşmeler bulunmaktadır. Ayrıca iskele binası, çınar, banklar, çeşme ve Boğaziçi tarihinin yaşam kültürlerinden bir tanesi olan kayıkların çekildiği çekek yeri bulunmakla birlikte havuz bulunmamaktadır.

2014 tarihli halihazır plan çalışmasında iskele meydanı ve çevresinde bulunan tescilli yapılar, betonarme yapılar, eklenen mekanlar, ada sınırı ve mülkiyet sınırları belirtilmiştir. Beykoz iskele meydanın ulaşım amaçlı kullanıldığı gözlenmiştir. İskele meydanı ve semtin büyük meydanının çevresinde bulunan ticari işletmeler, kafe ve restoranlardan dolayı ziyaretçiler semti tercih etmektedirler. Konum itibariyle 2. Köprüye yakın olduğundan dolayı Fevzi Paşa Caddesi yolu genişlemiştir.

B: İskele meydanı çevresinde eklenen mekanları belirtmek için plan, kesit ve silüet çalışmaları yapılmıştır. Beykoz iskele meydanı çevresinde rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve restoran gibi mekanlar vardır.

C: Beykoz'da yapılan ilk iskelenin tam olarak yapılış tarihi bilinmemekle birlikte Şirket-i Hayriye'nin inşaat işleri sorumlusu Kirkor Kalfa tarafından yapıldığı aktarılmıştır. 1903 tarihinde ikinci bir iskele yapılmıştır. Günümüzde kullanılan iskele 1989 tarihinde betonarme üzeri ahşap kaplama yöntemiyle yapılmıştır. İskele meydanının zemin kaplaması için farklı ölçeklerde taş malzeme kullanılmıştır.

D: Beykoz iskele meydanında gerçekleşen mekansal dönüşümü belirtmek için fotoğraf karşılaştırması yapılmıştır.

E: Beykoz iskele meydanında kullanım yoğunluğunu belirlemek için ağustos, eylül, ekim aylarında saat 14.30-15.00 arası, 1 hafta içi 1 hafta sonu olmak üzere toplam 6

defa fotoğraf çekimi yapılmıştır. Yapılan fotoğraf çekimi ve sayım çalışmalarında iskele meydanının 3 ayda da yoğun olmadığı ziyaretçilerin iskele meydanını ulaşım amaçlı kullandıkları gözlenmiştir.

4.12 Anadolu Kavağı İskele Meydanı ve Tarihçesi

Anadolu Kavağı, Boğaziçi'nin Anadolu Yakası'nın en kuzeyinde Beykoz'dan sonra gelen Boğaziçi'nin 13. ve son iskelesinin olduğu Boğaziçi köyüdür [57].

Anadolu Kavağı'nın tarihçesinin Antikçağa dayandığı aktarılmaktadır. Bölgede Hristiyan topluluklarının Karadeniz'e çıkmadan önce kurban adadıkları mekanlar bulunmaktadır. Anadolu Kavağı'nın en bilinen tarihi yapısı Yoros Kalesi'nin tam olarak ne zaman yapıldığı bilinmemekle birlikte Bizans dönemine dayandığı tahmin edilmektedir. Osmanlı döneminde ise Evliya Çelebi semti bağlık bahçelik, 800 Müslüman hanesinin, 1 caminin, 7 mescidin, 200 dükkanın ve sıbyan mektebinin bulunduğu bir yer olarak tarif etmiştir. 1593 tarihinde Midillili Ali Reis Cami inşa edilmiştir. Anadolu Kavağı konumu itibariyle hem Karadeniz'den gelen tehlikelere karşı koruma hem de balıkçılık için önemli bir yere sahiptir. 20. yy'ın başlarında semt oldukça büyük bir çarşının ve beş ayrı mahallenin olduğu bir yerdir. Anadolu Kavağı askeri yasak bölge olduğu için çehresi değişmemiş ve betonarme yapılaşma diğer Boğaziçi köylerine oranla en az miktarda bulunmaktadır. 1980'lerden sonra yasak bölgeden çıkarılmasından sonra semt değişiklik yaşamaya başlamıştır [57].

Anadolu Kavağı, Yoros Kalesi, çok sayıda bulunan balıkçı restoranları, çay bahçeleri, hediyelik eşya dükkanları ile ziyaretçilerin tercih ettiği bir semt olmuştur.

4.12.1 Anadolu Kavağı İskele Meydanı 1930-2018 Tarihleri Arası Haritaları ve Hava Fotoğrafları (A)

Şekil 4.309 1930 tarihli Anadolu Ciheti Haritaları [8]

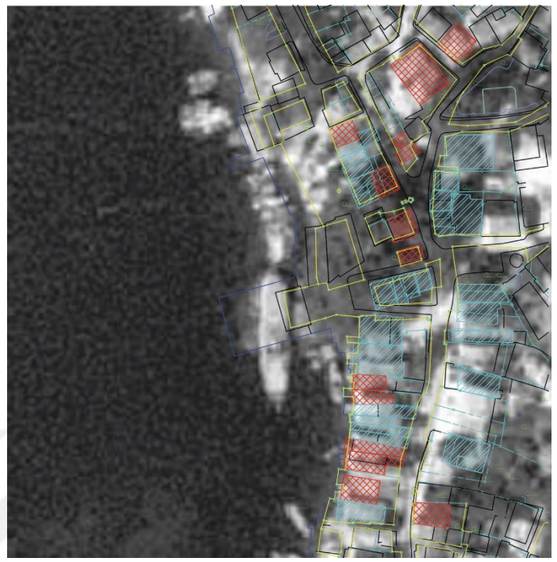

Şekil 4.310 1970 tarihli hava fotoğrafı [10]

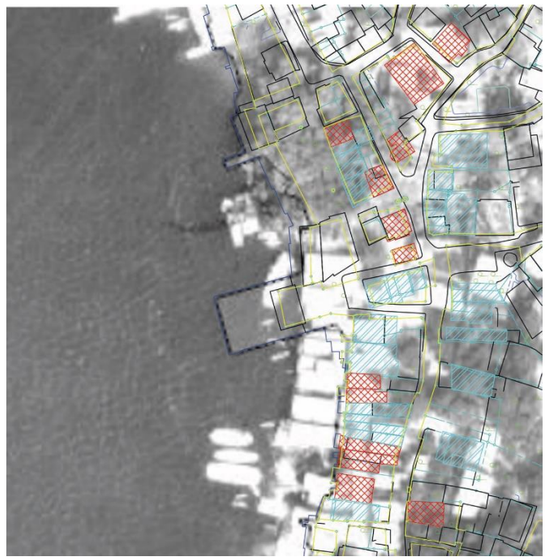

Şekil 4.311 1982 tarihli hava fotoğrafı [10]

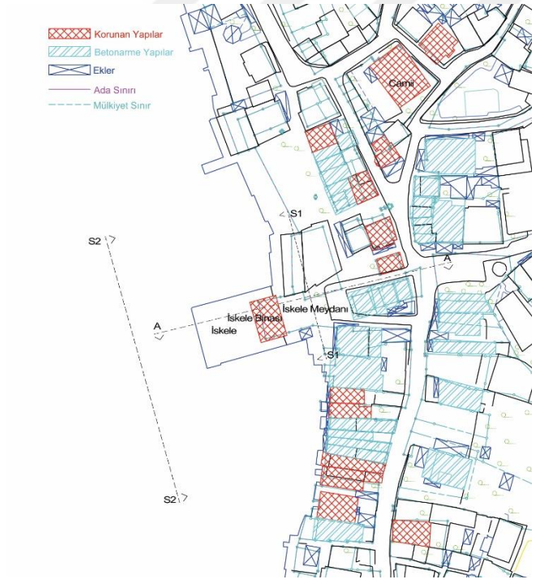

Şekil 4.312 2014 tarihli halihazır plan çalışması

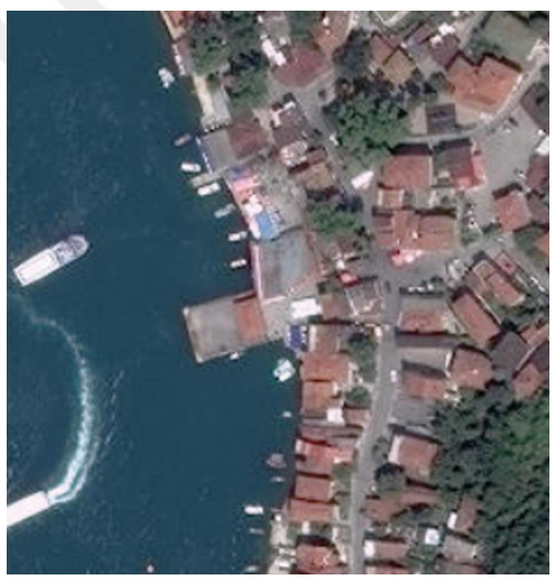

Şekil 4.313 2018 tarihli uydu görüntüsü [10]

4.12.2 Anadolu Kavağı İskele Meydanı 2018 Tarihli Tespitler ile Yapılan Eklerin Gösterimi (B)

Şekil 4.314 Anadolu Kavağı AA kesiti

Şekil 4. 315 Anadolu Kavağı S1 silüeti

Şekil 4. 316 Anadolu Kavağı S2 silüeti

4.12.3 Anadolu Kavağı İskele Binası (C)

Şekil 4.317 Anadolu Kavağı iskele binası (2018)

Şekil 4.318 İskele binası (2018)

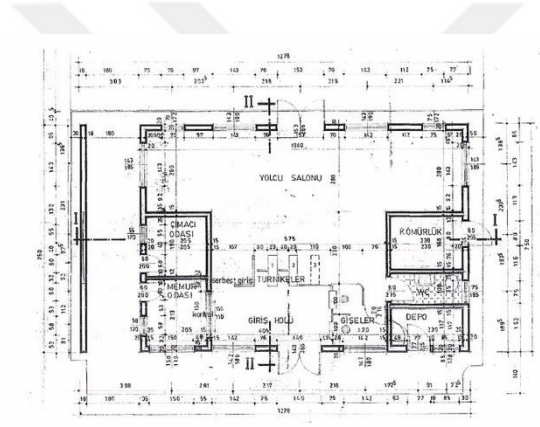

Şekil 4.319 İskele binası planı [45]

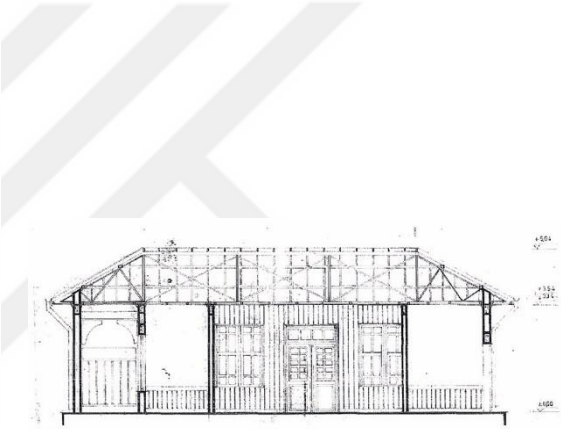

Şekil 4.320 İskele binası AA kesiti [45]

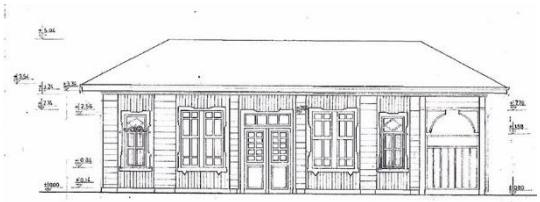

Şekil 4.321 İskele binası denizden görünüş [45]

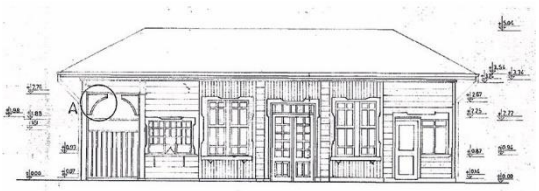

Şekil 4.322 İskele binası görünüş [45]

4.12.4 Anadolu Kavağı İskele Meydanı Fotoğraflar-Mekansal Değişim Karşılaştırmaları (D)

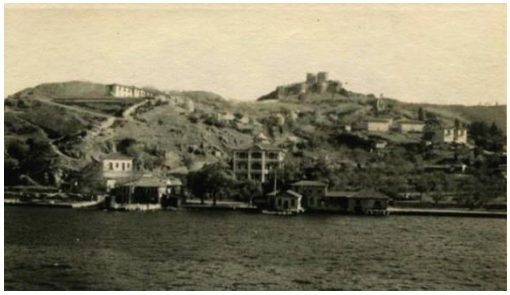

Şekil 4.323 Anadolu Kavağı iskele meydanı (1940) [61]

Şekil 4.324 İskele meydanı (2018)

Şekil 4.325 İskele binası (1975-1985) [45]

Şekil 4.326 İlk iskele binası (2018)

Şekil 4.327 İskele binası (1975-1985) [45]

Şekil 4.328 İskele binası (2018)

Şekil 4.329 Anadolu Kavağı cami (2018)

Şekil 4.330 Anadolu Kavağı çeşme (2018)

4.12.5 Anadolu Kavağı İskele Meydanı 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim Tarihleri Saat 15.00-15.30 Arası İskele Meydanı Kullanım Yoğunluğunun Fotoğraf ve Sayım ile Tespiti (E)

Şekil 4.331 Anadolu Kavağı iskele meydanı ve çevresi planı fotoğraf çekim noktası gösterimi

Şekil 4.332 23.08.2017 tarihli saat 15.00-15.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 3

Şekil 4.333 27.08.2017 tarihli saat 15.00-15.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 3

Şekil 4.334 20.09.2017 tarihli saat 15.00-15.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 4

Şekil 4.335 24.09.2017 tarihli saat 15.00-15.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 8

Şekil 4.336 22.10.2017 tarihli saat 15.00-15.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 6

Şekil 4.337 25.10.2017 tarihli saat 15.00-15.30 arası fotoğraf çekimi, ziyaretçi sayısı: 10

4.12.6 Anadolu Kavağı İskele Meydanındaki Mekansal Dönüşümün Bina, İşlev ve Ölçek Üzerinden Değerlendirilmesi

A: Anadolu Kavağı iskele meydanının yaşadığı mekansal dönüşümü incelemek için 1930-2018 tarihleri arası haritalar, hava fotoğrafları, halihazır plan çalışması ve uydu görüntüsü karşılaştırılmıştır.

Anadolu Kavağı iskele meydanı günümüzde özelliklerini büyük ölçüde koruyabilmiş Boğaziçi iskele meydanlarından bir tanesidir. Lakin iskele meydanını oluşturan mimari elemanlar birbirleriyle yakın konumda değildirler. İskele meydanına uzak konumda 1987 tarihinde inşa edilmiş Midilli Ali Reis Cami ve tam olarak ne zaman yapıldığı bilinmeyen bir çeşme bulunmaktadır. Ayrıca iskele binası, çınar, banklar, çeşme ve havuz bulunmakla birlikte, kayıkların çekildiği çekek yeri bulunmamaktadır.

2014 tarihli halihazır plan çalışmasında iskele meydanı ve çevresinde bulunan tescilli yapılar, betonarme yapılar, eklenen mekanlar, ada sınırı ve mülkiyet sınırları belirtilmiştir. Anadolu Kavağı iskele meydanın ulaşım amaçlı kullanıldığı gözlenmiştir. İskele meydanı ve semtin büyük meydanı çevresinde bulunan ticari işletmeler, kafe ve restoranlardan dolayı ziyaretçiler semti tercih etmektedirler. Konum itibariyle 2. Köprüye yakın olduğundan dolayı Macar Tabya Caddesi yolu genişlemiştir.

B: İskele meydanı çevresinde eklenen mekanları belirtmek için plan, kesit ve silüet çalışmaları yapılmıştır. Anadolu Kavağı iskele meydanı çevresinde rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve restoran gibi mekanlar vardır.

C: Anadolu Kavağı'nda yapılan ilk iskelenin tam olarak yapılış tarihi bilinmemekle birlikte 1987 tarihinde günümüzde de kullanılan iskele binası betonarme üzeri ahşap kaplama yöntemiyle yapılmıştır. İskele meydanının zemin kaplaması için farklı ölçeklerde taş malzeme kullanılmıştır.

D: Anadolu Kavağı iskele meydanında gerçekleşen mekansal dönüşümü belirtmek için fotoğraf karşılaştırması yapılmıştır.

E: Anadolu Kavağı iskele meydanında kullanım yoğunluğunu belirlemek için ağustos, eylül, ekim aylarında saat 15.00-15.30 arası, 1 hafta içi 1 hafta sonu olmak

üzere toplam 6 defa fotoğraf çekimi yapılmıştır. Yapılan fotoğraf çekimi ve sayım çalışmalarında iskele meydanı 3 ayda da yoğun olmadığı ziyaretçilerin iskele meydanını ulaşım amaçlı kullandıkları gözlenmiştir.

4.13 Bölüm Sonucu

İstanbul Boğazı Anadolu Yakası'nda bulunan Kuzguncuk, Beylerbeyi, Çengelköy, Vaniköy, Kandilli, Küçüksu, Anadolu Hisarı, Kanlıca, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz ve Anadolu Kavağı olmak üzere toplam 12 adet iskele meydanı niteliklerini taşıyan alanların zamana bağlı mekansal dönüşümleri alan çalışmalarıyla incelenmiştir. Yapılan alan çalışmaları neticesinde aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Beylerbeyi, Çengelköy, Kandilli ve Kanlıca iskele meydanları, mimari elemanların birbirine yakınlığı açısından Boğaziçi iskele meydanı özelliğini koruyabilmiş iskele meydanlarıdır. İskele meydanları sahip olduğu mimari elemanları ve fonksiyonları büyük ölçüde korumuştur. Ayrıca mimari elemanlar konumları açısından birbirleriyle yakın ilişki içerisindedirler. Ziyaretçiler Beylerbeyi, Çengelköy, Kandilli ve Kanlıca iskele meydanlarında tarihi Boğaziçi iskele meydanını deneyimleyebilmektedirler. 25 ve 27 Ağustos, 20 ve 24 Eylül, 22 ve 25 Ekim 2017 tarihlerinde yapılan gözlem çalışmaları neticesinde Beylerbeyi, Çengelköy, Kandilli ve Kanlıca iskele meydanları en çok ziyaret edilen iskele meydanlarıdır.

Kuzguncuk, Anadolu Hisarı, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz ve Anadolu Kavağı iskele meydanları mimari elemanları ve fonksiyonları büyük ölçüde korumuştur ancak mimari elemanlar birbirleriyle yakın ilişki içerisinde değildirler. İskele meydanını oluşturan mimari elemanlar birlerinden uzak konumda bulunduklarından dolayı ziyaretçiler tarihi Boğaziçi iskele meydanını kısmen deneyimleyebilmektedirler.

Vaniköy iskele binası kaldırılmıştır ve şehir hatları artık buraya uğramamaktadır, iskele binasının yok olmasıyla birlikte Vaniköy iskele meydanı olma özelliğini kaybetmiştir. Küçüksu iskele binasının kafeye dönüşmesiyle iskele meydanı olma özelliğini kaybetmiş olsa bile çevresindeki değerlerden dolayı hala önemli bir kentsel mekandır.

5
Sonuç ve Öneriler

Boğaziçi ve Boğaziçi'ndeki iskele meydanları konumu, tarihi, sosyal, kültürel ve turistik değerleriyle İstanbul kenti için hem anıtsal bir kavram hem kentsel kimliği oluşturan mekanlardır. Günümüzde hala mevcut olan iskele meydanları Boğaziçi'nin en önemli mirası ve akciğeri olmakla birlikte kentlinin Boğaziçi ile buluştuğu önemli rekreasyonel alanlarıdır. İskele meydanları yoğun kullanımlara sahne olmakla birlikte üzerlerinde yapılaşma baskıları görülmektedir. Kentsel gelişim ve değişimle birlikte iskele meydanlarını oluşturan mimari elemanlar ve fonksiyonlarda değişimler olmaktadır.

İstanbul Boğazı Anadolu Yakası'nda bulunan Kuzguncuk, Beylerbeyi, Çengelköy, Vaniköy, Kandilli, Küçüksu, Anadolu Hisarı, Kanlıca, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz ve Anadolu Kavağı olmak üzere toplam 12 adet iskele meydanı niteliklerini taşıyan alanların zamana bağlı mekansal dönüşümleri aşağıdaki gibidir.

1. Kuzguncuk iskele meydanına uzak konumda olan iskele binası, iskele binasının karşısında Kuzguncuk Cami ve Kilisesi bulunmaktadır. Ayrıca iskele meydanında, havuz, çeşme, çınar ve banklar bulunmakla birlikte iskele meydanı bileşenlerinden biri olan çekek yeri bulunmamaktadır. İskele meydanında 1930 tarihinde bulunan postane, karakol, belediye gibi mekanlar günümüzde bulunmamaktadır. İskele meydanında rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve restoran gibi mekanların artmasından dolayı yatayda ve düşeyde mekanlar eklenmiştir. İskele binasının denize doğru olan cephesinde restorasyon çalışmasından sonra küçük kolonlar ve kemerler ilave edilmiştir.

2. Beylerbeyi iskele meydanı çevresinde Beylerbeyi Cami, muvakkithane, medrese, hamam bulunmaktadır. Ayrıca iskele meydanında, iskele binası, havuz, çeşme, çınar ve banklar bulunmakla birlikte iskele meydanı bileşenlerinden biri olan çekek yeri bulunmamaktadır. İskele meydanında rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve restoran gibi mekanların artmasından dolayı yatayda ve düşeyde mekanlar

eklenmiştir. Meydan yolunda bulunan işletmelerin ilave mekan kullanımları meydana giden yolların daralmasına sebep olmuştur. Kıyıya paralel bulunan iskele caddesi günümüzde yayalaştırılmıştır. Eski iskele binası taşıyıcı sistem ve cephesi ahşaptır, günümüzdeki iskele binası betonarme üzeri ahşap kaplamadır. Beylerbeyi Cami'nin önündeki çekek yeri günümüzde bulunmamaktadır. Kayıkların bulunduğu havuzun meydana sonradan yapıldığı bilinmektedir. Günümüzde meydanda bulunan çeşmenin işlevini yitirdiği ancak etrafında bulunan restoran ve benzeri işletmelere görsel öğe olarak halihazırda hizmet ettiği görülmektedir. Tarihi Beylerbeyi Camisi ibadethane misyonuna günümüzde devam etmekle birlikte, cami etrafında bulunan medrese camide görevli imamın lojmanı olarak, muvakkithane ise dini eserler kütüphanesi olarak kullanılmaya devam edilmektedir.

3. Çengelköy iskele meydanı çevresinde iskele binası, cami, kilise bulunmaktadır. Ayrıca havuz, çeşme, çınar ve banklar bulunmakla birlikte iskele meydanı bileşenlerinden biri olan çekek yeri bulunmamaktadır. İskele meydanında rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve restoran gibi mekanların artmasından dolayı yatayda ve düşeyde mekanlar eklenmiştir. Meydanın tam ortasında bulunan kafe iskele binası ile meydanın ilişkisini tamamıyla kesmiştir. Eski iskele binası taşıyıcı sistem ve cephesi ahşap olup günümüzdeki iskele binası betonarme yapı üzeri ahşap malzeme ile kaplanmıştır. İskele binasının çatı formu değişikliğe uğramıştır. İskele binasının önünde bulunan iskelenin ahşap malzemesi betonarme olarak değiştirilmiştir.

4. Vaniköy iskele meydanı çevresinde cami, çeşme, çınar ve banklar varlığını sürdürmektedir. İskele meydanının en önemli öğesi olan iskele binası, havuz ve çekek yeri bulunmamaktadır. Vaniköy meydanı çevresinde kafe ve restoran gibi mekanlar açılmamıştır. Boğaziçi'nin yaşadığı şehirleşmenin olumsuz etkilerini en az yaşayan Boğaziçi köyü Vaniköy'dür.

5. Kandilli iskele meydanı çevresinde cami, iskele binası, havuz, çeşme, çınar ve banklar bulunmakla birlikte iskele meydanı bileşenlerinden biri olan çekek yeri bulunmamaktadır. İskele meydanında rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve restoran gibi mekanların artmasından dolayı yatayda ve düşeyde mekanlar eklenmiştir. Eski iskele binası taşıyıcı sistem ve cephesi ahşap olup günümüzde

iskele binası betonarme yapı üzeri ahşap malzeme ile kaplanmıştır. İskele binasının önünde bulunan iskelenin ahşap malzemesi betonarme olarak değiştirilmiştir.

6. Küçüksu çayırın, sarayın, çeşmenin ve caminin belirlediği kasır odaklı kentsel mekandır. Meydanda Küçüksu Kasrı, cami, çeşme, çınar ve banklar bulunmakla birlikte iskele meydanının en önemli bileşenlerinden biri olan iskele binası, havuz ve çekek yeri bulunmamaktadır. İskele binası işlevini kaybetmiş uzun bir süre sonra onarılarak kafe olarak hizmet vermeye başlamıştır. Eski iskele binasının 30 metre ilerisine yapılan ve bir tasarım ürünü olan asma germe sistem ile oluşturulan yeni iskele binası şuan gecekondulaştırılarak kasrın yanında estetik değeri son derece düşük bir yapıya dönüşmüştür.

7. Anadolu Hisarı iskele meydanı çevresinde cami, Anadolu Hisarı Surları, iskele binası, çınar ve banklar bulunmakla birlikte iskele meydanı bileşenlerinden biri olan çekek yeri, havuz ve çeşme bulunmamaktadır. İskele meydanı çevresinde rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve restoran gibi mekanların artmasından dolayı yatayda ve düşeyde mekanlar eklenmiştir. Eski iskele binası taşıyıcı sistemi ve cephesi ahşaptır. Günümüzdeki iskele binası betonarme yapı olup üzeri ahşap malzeme kaplanmıştır. İskele binasının önünde bulunan iskelenin ahşap malzemesi betonarme olarak değiştirilmiştir.

8. Kanlıca iskele meydanında iskele binası, cami, türbe, çeşme, havuz, çınar ve banklar bulunmakla birlikte çekek yeri bulunmamaktadır. İskele meydanında ve çevresinde rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve restoran gibi mekanlar artmıştır. Günümüzde meydanın tam ortasında kulübe şeklinde olan büfe kaldırılmıştır, meydan bütünlüğü sağlanmıştır. 1930 tarihinde Anadolu Hisarı yönünden iskeleye giden yol günümüzde yaya yolu olarak kullanılmaktadır. Eski iskele binası taşıyıcı sistemi ve cephesi ahşaptır. Günümüzdeki iskele binası betonarme yapı olup ahşap malzeme ile kaplanmıştır. İskele binasının önünde bulunan iskelenin ahşap malzemesi betonarme olarak değiştirilmiştir.

9. Çubuklu iskele meydanı çevresinde cami, iskele binası, çınar, banklar ve Boğaziçi tarihinin yaşam kültürlerinden bir tanesi olan kayıkların çekildiği çekek yeri bulunmakla birlikte havuz ve çeşme bulunmamaktadır. İskele meydanında diğerlerine nazaran daha az bulunan rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve

restoran gibi mekanlar vardır. Eski iskele binası taşıyıcı sistemi ve cephesi ahşaptır. Günümüzdeki iskele binası betonarme yapı olup ahşap malzeme ile kaplanmıştır. İskele binasının önünde bulunan iskelenin ahşap malzemesi betonarme olarak değiştirilmiştir.

10. Paşabahçe iskele meydanı çevresinde cami, iskele binası, çınar, banklar, çeşme ve Boğaziçi tarihinin yaşam kültürlerinden bir tanesi olan kayıkların çekildiği çekek yeri bulunmakla birlikte havuz bulunmamaktadır. İskele meydanı çevresinde rekreatif faaliyet gerçekleştirilen kafe ve restoran gibi ilave mekanlar bulunmaktadır. Paşabahçe'de bulunan ilk iskelenin tam olarak yapılış tarihi bilinmemekle birlikte 1989 tarihinde yetersiz kalan ahşap iskele binası terk edilmiştir. Eski iskele binasını 100 metre kadar güneyinde içki fabrikasının ön kısmına doğru yeni betonarme iskele binası yapılmıştır. Betonarme iskele binası üzeri ahşap cephe malzemesiyle kaplanmıştır.

11. Beykoz iskele meydanında iskele binası, çınar, banklar, iskele meydanına kısmen uzak konumda olan kent meydanında ise cami, çeşme ve Boğaziçi tarihinin yaşam kültürlerinden bir tanesi olan kayıkların çekildiği çekek yeri bulunmakla birlikte havuz bulunmamaktadır. Beykoz iskele meydanı çevresinde kafe ve restoran gibi mekanlar eklenmiştir. Eski iskele binası taşıyıcı sistemi ve cephesi ahşaptır. Günümüzdeki iskele binası betonarme yapı olup ahşap malzeme kaplıdır. İskele binasının önünde bulunan iskelenin ahşap malzemesi betonarme olarak değiştirilmiştir.

12 Anadolu Kavağı iskele meydanına uzak konumda cami ve çeşme, meydanda ise iskele binası, çınar, banklar, çeşme ve havuz bulunmakla birlikte, kayıkların çekildiği çekek yeri bulunmamaktadır. İskele meydanı çevresinde kafe ve balıkçı restoranı gibi mekanlar eklenmiştir. Eski iskele binası taşıyıcı sistemi ve cephesi ahşaptır. Günümüzdeki iskele binası betonarme yapı olup ahşap malzeme ile kaplıdır. İskele binasının önünde bulunan iskelenin ahşap malzemesi betonarme olarak değiştirilmiştir.

Tablo 4.1 İstanbul Boğazı Anadolu Yakası İskele Meydanlarının mimari elemanları

Sn.	İskele Meydanı	İskele Binası	Yapım Yılı	Cami	Yapım Yılı	Tarihi Yapı	Yapım Yılı	Çeşme	Çınar	Bank	Havuz	Çekek Yeri
1	Kuzguncuk	Var	1831	Kuzguncuk	1952	Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi	1861	Var	Var	Var	Var	Yok
2	Beylerbeyi	Var	1851	Hamid-i Evvel	1778	Beylerbeyi Sarayı	1865	Var	Var	Var	Var	Yok
3	Çengelköy	Var	1853	Hamdullah Paşa	1823	Aya Yorgi Kilisesi	1850	Var	Var	Var	Var	Yok
4	Vaniköy	Yok	-	Vaniköy	1665	-	-	Var	Var	Var	Yok	Yok
5	Kandilli	Var	1916	Kandilli	1751	-	-	Var	Var	Var	Var	Yok
6	Küçüksu	Yok	-	Mihrişah Valide Sultan	1750	Küçüksu Kasr-ı	1857	Var	Var	Var	Yok	Yok
7	Anadolu Hisarı	Var	1989	Fatih Sultan	1792	Anadolu Hisarı Surları	1395	Yok	Var	Var	Yok	Yok
8	Kanlıca	Var	1990	İskender Paşa	1560	Gazi İskender ve Ahmet Paşa Türbesi	1571	Var	Var	Var	Var	Yok
9	Çubuklu	Var	1912	Çubuklu Merkez Halil Ağa	17.yy	-	-	Yok	Var	Var	Yok	Var
10	Paşabahçe	Var	1989	Paşabahçe	1750	-	-	Var	Var	Var	Yok	Var
11	Beykoz	Var	1989	Serbostani Mustafa Ağa	1768	On Çeşmeler	1746	Var	Var	Var	Yok	Var
12	Anadolu Kavağı	Var	1987	Midilli Ali Reis	1593	-	-	Var	Var	Var	Var	Yok

İstanbul Boğazı Anadolu Yakası'nda bulunan Kuzguncuk, Beylerbeyi, Çengelköy, Vaniköy, Kandilli, Küçüksu, Anadolu Hisarı, Kanlıca, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz ve Anadolu Kavağı olmak üzere toplam 12 adet iskele meydanı bina, işlev, ölçek ve oran üzerinden yapılan alan çalışmaları ve sonuçları neticesinde;

İskele meydanları yapı (bina) üzerinden incelendiğinde;

- İskele meydanlarının yoğun kullanımından dolayı yapılaşma artmış olup işletmelerden dolayı ilave çıkma mekanlar eklenmiştir.
- İskele meydanı çevresinde bulunan ticari işletmeler meydanı ve kaldırımları gasp etmişlerdir. Bu yüzden ziyaretçilerin maddi bir bedel ödemeden iskele meydanlarında vakit geçirebileceği mekanlar azalmıştır.
- Eski iskele binalarının taşıyıcı sistem ve cephesi ahşaptır. Günümüzdeki iskele binaları betonarme yapı üzeri ahşap malzeme ile kaplanarak tekrar yapılmıştır.
- İskele binasının önünde bulunan vapurun yanaştığı iskele kısmı önceden ahşap malzemeden yapılmış olup, günümüzde betonarme olarak değiştirilmiştir.
- Boğaziçi'nde ulaşım vapur ve motorlu taşıtlarla sağlandığı zamandan itibaren kayıkla ulaşım azalmış ve kayıkların çekildiği çekek yeri Çubuklu, Paşabahçe ve Beykoz hariç diğer iskele meydanlarında yok olmuştur.
- 1. ve 2. Boğaziçi Köprülerinin yapılmasıyla birlikte iskele meydanlarına yakın olan Üsküdar-Beykoz sahil yolunda genişleme gözlenmiştir.
- Beylerbeyi, Çengelköy, Kandilli ve Kanlıca iskele meydanları, mimari elemanların birbirine yakınlığı açısından Boğaziçi iskele meydanı özelliğini koruyabilmiş iskele meydanlarıdır. Bu iskele meydanları sahip olduğu mimari elemanları ve fonksiyonları büyük ölçüde korumuş ayrıca mimari elemanlar birbirleriyle yakın ilişki içerisindedirler.
- Kuzguncuk, Anadolu Hisarı, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz ve Anadolu Kavağı iskele meydanları mimari elemanları ve fonksiyonları büyük ölçüde korumuş ancak mimari elemanlar birbirleriyle yakın ilişki içerisinde değildirler.

- Vaniköy iskele binası kaldırılmıştır ve şehir hatları artık buraya uğramamaktadır. İskele binasının yok olmasıyla birlikte Vaniköy iskele meydanı olma özelliğini kaybetmiştir.
- Küçüksu iskele binasının kafeye dönüşmesiyle iskele meydanı olma özelliğini kaybetmiş olsa bile çevresindeki değerlerden dolayı hala önemli bir kentsel mekandır.

İskele meydanları işlev üzerinden incelendiğinde;

- İskele meydanında ulaşım ve ibadet fonksiyonlarının korunduğu gözlenmiştir.
- İskele meydanı çevresinde konut yapılarının büyük çoğunluğu kafe, restoran ve otel gibi ticari işletme olarak fonksiyon değiştirmiştir.

İskele meydanları ölçek ve oran üzerinden incelendiğinde;

- Boğaziçi iskele meydanını oluşturan mimari elemanlardan iskele binası, çınar, yalı, cami ve cami minaresi arasındaki ölçek ve oranın korunduğu gözlenmiştir.
- Boğaziçi iskele meydanlarına yakın konuma yapılan Boğaziçi Köprüsü bağlantısı Üsküdar-Beykoz sahil yolu ardında oluşan yüksek katlı yapılaşma ile büyüyen şehrin iskele meydanları ile orantısız olduğu gözlenmiştir.

Yapılan çalışma verilerine dayanarak İstanbul Boğazı Anadolu Yakası İskele Meydanlarının zamana bağlı mekansal dönüşümleri incelendiğinde mevcut iskele meydanları;

- İskele meydanı özelliklerini koruyanlar; Beylerbeyi, Çengelköy, Kandilli ve Kanlıca iskele meydanları, sahip olduğu mimari elemanları ve fonksiyonları büyük ölçüde korumuştur ayrıca bu mimari elemanlar birbirleriyle yakın ilişki içerisindedirler.
- Kuzguncuk, Anadolu Hisarı, Çubuklu, Paşabahçe, Beykoz ve Anadolu Kavağı iskele meydanları, mimari eleman ve fonksiyonlara uzaklığı bakımından iskele meydanı olma özelliğini oluşturamayanlar.

- Vaniköy, mimari elemanlar bakımından iskele binasını ve buna bağlı mekansal özelliklerini yitirenler.
- Küçüksu, mimari elemanların belirlediği iskele odaklı kentsel mekanlar olarak ayrılabilinmiştir.

Boğaziçi iskele meydanları varlığını, sahip olduğu tarihi, kültürel ve mimari değerlerini Osmanlı'dan günümüze koruyabilmiş, İstanbul'a kent kimliğini veren nadide kıyı mekanlarıdır. İskele meydanları temel işlevi olan ulaşımla birlikte insanların kentle ilişkisini güçlendiren, hem kentin hem kentlinin nefes aldığı rekreatif alanlardır. İskele meydanları sahip oldukları sosyal, kültürel ve mimari özelliklerinden dolayı korunmalı, korumak için yasal düzenlemeler arttırılmalı ve Boğaziçi iskele meydanları geleceğe en iyi şekilde aktarılmalıdır. Boğaziçi iskele meydanları ziyaretçileri için maddi bir bedel ödemeden meydanda vakit geçirebileceği mekanlar düzenlenmeli ve iskele meydanlarında yeşil alanlar arttırılmalıdır.

Kaynakça

[1] W. Whyte, “The Social Life of Small Urban Space”, Project for Public Space, New York, 1980.

[2] M. Z. Memluk, “Designing Urban Squares”, Advances in Landscape Architecture, IntechOpen, pp. 513-528, 2013.

[3] D. Wang, Z. Xiang ve D. R. Fesenmaier, “Smartphone Use in Everyday Life and Travel”, Journal of Travel Research, vol. 55, no. 1, pp. 52-36, 2014.

[4] M. Kaplan, “Boğaziçi Medeniyeti ve Bir Boğaziçi Medeniyeti Müzesi Kuruluşu Hakkında”, İstanbul Boğazı ve Çevresi Sorunları Sempozyumu, İstanbul, pp. 137-140, 1973.

[5] İ. Tekeli, “İstanbul'un Planlanmasının ve Gelişmesinin Öyküsü”, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2013.

[6] N. R. Aysel, “Mimari Tasarımın Biçimlenmesinde Bir Çevre Faktörü Olarak Su ve Boğaziçi Örneği”, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2004.

[7] A. Kılıç, “Kıyıdan Geri Çekilme Sürecinde Kent-Kıyı İlişkisi, Kentsel Kıyı Tanımı ve Bu Kavrama Dayalı Kentsel Kıyı Gelişme Stratejileri: İstanbul Örneği” Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 1999.

[8] İ. Dağdelen, “İstanbul-Anadolu Ciheti Haritaları”, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü, İstanbul, 2008.

[9] J. Pervitich, “Sigorta Haritalarında İstanbul”, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2001 .

[10] İBB. Harita, “İstanbul Şehir Haritası”, https://sehirharitasi.ibb.gov.tr/, [Erişim Tarihi: 26-12-2018].

[11] T. Sözlük, “Türkçe Sözlük”, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2005.

[12] D. Hasol, “Mimarlık Cep Sözlüğü”, Yapı Endüstri Merkezi , İstanbul, 2009.

[13] A. Brenner, “Existence, Space and Architecture by Christian Norberg-Schulz, The Hidden Dimension by Edward T. Hall (review)”, Leonardo, vol. 5, no. 4, pp. 370-371, 1972.

[14] B. Hillier, “Space is the Machine: A Configurational Theory of Architecture”, Space Syntax, London, 2007.

[15] M. Çubuk, “Boğaziçi”, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı , pp. 266-281, İstanbul, 1994.

[16] G. Birol, “Bir Kentin Kimliği ve Kervansaray Oteli Üzerine Bir Değerlendirme”, Arkitekt, vol. 1, no. 514, pp. 46-54, 2007.

[17] İ. Ö. Eren, “Mimarlıkta Tasarım Yer İlişkisi Bağlamında “Yer”e Özgü Mimari Dilin Dönüşüm Sürecinde Yeniden Üretilmesi”, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2006.

[18] A. Madanipour, “Urban Design And Dilemmas of Space”, Environment and Planning Society and Space, vol. 3, no. 14, pp. 331-355, 1996.

[19] K. Campbell, “Rethinking Open Space, Open Space Provision and Management: A Way Forward”, The Scottish Executive Central Research Unit, Edinburgh, 2001.

[20] M. İnceoğlu, “Kentsel Açık Mekanların Kalite Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: İstanbul Meydanlarının İncelenmesi”, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü , İstanbul, 2007.

[21] Vitruvius, M. H. Morgan ve S. Güven, “Mimarlık Üzerine On Kitap”, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı, İstanbul, 1998.

[22] F. Kerestecioğlu, S. Başdoğan ve C. Hamamcıoğlu, “Mirası Açısından İstanbul Tarihi Yarımada -Coastal Cultural Heritage and İstanbul Historic Peninsula”, 9. International Conference on the Mediterranean Coastal Environment (ed. E.Özhan) Sochi-Russia, vol. 1, pp:132-145, 2009.

[23] F. Kerestecioğlu, Z. Yenen, C. Hamamcıoğlu, O. Oruç, “Kıyıda Yer Alan tarihi Kent Dokularında Sürdürülebilir Turizm İçin Model Önerisi” Türkiye’nin Kıyı ve Deniz Alanları III.Ulusal Konferansı Bildiriler Kitabı, (editörler: E.Özhan ve Y.Yüksel), Ankara, pp: 237-250, 2001.

[24] B. Erel, “Kentsel Açık Alan Kavramı Bağlamında Iskele Meydanlarının İncelenmesi, İstanbul Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2007.

[25] S. İnan, “Boğaziçi Kıyı Alanlarının Rekreasyonel Açıdan Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2005.

[26] H. Turoğlu, “3621 Sayılı Kıyı Kanunu ve Onun Uygulama Problemleri”, Türk Coğrafya Dergisi, vol. 1, no. 53, pp. 31-40, 2009.

[27] H. Karabey, “Kıyi Mekaninin Tanimi, Ulkesel Kiyi Mekaninin Duzenlenmesi Için Bir Yontem Onerisi”, Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1978.

[28] F. Kerestecioğlu, S. Başdoğan, “A Comparative Analysis of Cruise Ports on the Mediterrranean: The Case of Istanbul”, MED&BLACK SEA Integrated Coastal Management 08 – Proceedings of the Second International Conference / Workshop on ICM in the Mediterranean & the Black Sea: Immediate needs for

reaearch, education/training & implementation.(ed:Erdal özhan), Muğla pg.135-146, 2008.

[29] F. Kerestecioğlu, M. Temam, "İnvestigation of the relationship Between Wind Force and Decreasing the İntensity of Usage in Maltepe Coastal Fill Area", Journal of Advance Management Science, vol. 5, no. 5, pp. 343-354, 2017.

[30] D. Kuban, "Osmanlılar Çağında Boğaziçi Yerleşmesi", İstanbul Boğazı ve Çevresi Sorunları Sempozyumu, İstanbul, pp. 128-136, 1973.

[31] P. Gökgür, "Kentsel Mekanda Kamusal Alanın Yeri", Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 2008.

[32] B. Kızılkaya, "İstanbul Boğaziçi Anadolu Yakası Kıyı Meydanları", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1999.

[33] D. Dizdaroğlu, "Boğaziçi İskele Meydanları-Anadolukavağı ve Rumelikavağı Meydanlarının Rekreasyonel Potansiyellerinin Değerlendirilmesi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2005.

[34] S. Çınar, "Kentsel Tasarım Sürecinde Meydanlar", İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, vol. 50, no. 2, pp. 112-119, 2001.

[35] S. Paşaoğlu, "İstanbul Boğazı'nın Genel Coğrafi Özellikleri", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2000.

[36] Ç. Aysu, "Boğaziçi ve Çevresinin Doğal Yapısı", İstanbul Boğazı Ve Çevresi Sorunları Sempozyumu, İstanbul, pp. 49-68, 1973.

[37] S. Erinç, "Doğal Ortam ve Sonuçları", İstanbul Boğazı Ve Çevresi Sorunları Sempozyumu, İstanbul, pp. 27-48, 1973.

[38] D. Kuban, "İstanbul'un Tarihi Yapısı", Mimarlık Dergisi, vol. 1, no. 5, pp. 25-48, 1970.

[39] S. Eyice, "Bizans Devrindeki Boğaziçi Hakkında Bazı Görüşler", İstanbul Boğazı Ve Çevresi Sorunları Sempozyumu, İstanbul, pp. 118-127, 1973.

[40] E. Müftüler, "Boğaziçi İskelelerındekı İşlevsel Değişimin Mekansal Etkileri", Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2005.

[41] A. Torun, "Osmanlı Dönemi Vakıf Araştırmalarında Kuyud-i Kadime Arşivi'nin Rolü ve Önemi", Balkanlarda Osmanlı Vakıfları ve Eserleri Uluslararası Sempozyumu, Edirne , 2012.

[42] A. Kılıç, O. Akın ve K. Ercan, "Kıyı Alanlarına Yönelik Yasal Ve Yönetsel Çerçevenin Planlama Yansımaları: Yasalar, Kurumlar Ve Parçalanmış Kıyı Mekanı", Kıyı Mühendisliği Sempozyumu, Adana, pp. 1-16, 2014.

[43] T.C. Resmi Gazete. “Karayolları Trafik Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, 28 Aralık 2018, http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/12/20181228-2.htm/, [Erişim Tarihi: 01-02-2018].

[44] Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, “Kuzguncuk, Paşabahçe”, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, cilt 5, İstanbul, 1994.

[45] İstanbul 6 Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Arşivi

[46] Eski İstanbul Fotoğrafları Arşivi, eskiistanbul.net, http://www.eskiistanbul.net/394/kuzguncuk/, [Erişim Tarihi: 05-02-2018].

[47] Eski İstanbul Fotoğrafları Arşivi, eskiistanbul.net, http://www.eskiistanbul.net/4640/kuzguncuk-1928-1940/, [Erişim Tarihi: 05-02-2018].

[48] Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, “Beylerbeyi, Beykoz, Çengelköy, Çubuklu”, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, cilt 2, İstanbul, 1994.

[49] Eski İstanbul Fotoğrafları Arşivi, eskiistanbul.net, http://www.eskiistanbul.net/6997/beylerbeyi-iskelesi-ali-sami-fotografi/, [Erişim Tarihi: 05-02-2018].

[50] Genel Olarak İstanbul'un Değişen Yüzü, degisti.com, https://www.degisti.com/index.php/archives/4037/, [Erişim Tarihi: 05-02-2018].

[51] Küçük Meydan Büyük Meydana Sormuş, arkitera.com, http://v3.arkitera.com/k336-kucuk-meydan-buyuk-meydana-sormus.html/, [Erişim Tarihi: 05-02-2018].

[52] Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, “Vaniköy”, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, cilt 7, İstanbul, 1994.

[53] İstanbul'daki Tarihi Yapilarin Dünü Ve Bugünü, degisti.com, http://www.degisti.com/index.php/archives/11898/, [Erişim Tarihi: 05-02-2018].

[54] 1983 yılında tarihi yedi iskelenin lokanta yapılmaması istenmiş!, emlakkulisi.com, https://emlakkulisi.com/1983-yilinda-tarihi-yedi-iskelenin-lokanta-yapilmamasi-istenmis/344306/, [Erişim Tarihi: 05-02-2018].

[55] Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, “Kandilli, Küçüksu, Kanlıca”, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, cilt 4, İstanbul, 1994.

[56] Eski İstanbul Fotoğrafları Arşivi, eskiistanbul.net, http://www.eskiistanbul.net/6699/kucuksu-basile-kargopoulo-fotografi/, [Erişim Tarihi: 05-02-2018].

[57] Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, “Anadolu Hisarı, Anadolu Kavağı”, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, cilt 1, İstanbul, 1994.

[58] Genel Olarak İstanbul'un Değişen Yüzü, degisti.com, http://www.degisti.com/index.php/archives/6873/, [Erişim Tarihi: 06-02-2018].

[59] Eski İstanbul Fotoğrafları Arşivi, eskiistanbul.net, http://www.eskiistanbul.net/arama/pasabahce/, [Erişim Tarihi: 06-02-2018].

[60] Beykoz Tarihçe, beykoz.bel.tr, https://www.beykoz.bel.tr/beykoz-hakkinda/tarihce/, [Erişim Tarihi: 06-02-2018].

[61] Anadolu Kavağı, tarihtarih.com, https://www.tarihtarih.com/?Syf=4&Fa=2&Id=230867/, [Erişim Tarihi: 06-02-2018].

Tezden Üretilmiş Yayınlar

İletişim Bilgisi: tubaizn@gmail.com

Konferans Bildirileri

1. T. Uzun, F. Kerestecioğlu, "İstanbul Boğazı Anadolu Yakası İskele Meydanlarının Zamana Bağlı Mekansal Dönüşümleri", 1.Mimarlık ve Şehircilik Sempozyumu, İstanbul, 2019.